

AZ ERDÉLYI KÖZKÖNYVTÁRAK régi magyar könyveiről.

KÖZLI

SZABÓ KÁROLY.

I. Az erdélyi muzeumi könyvtár régi magyar könyvei (1536—1711.) 2-dik közlemény.*)

121.

Kolozsvár. (1635).

Szöllősi István. Rövid Historia, Melyben meg iratik, Szenan Bassanak, Török Császár ereiével, Havasalföldének, és Erdély Országának pusztítására valo ki jövele, 1595 esztendőben. És Istennek segítése által, annak az sok pogánsagnak, az Magyarok által, meg veretése és szégyen vallása. Annak felette, ugyan akkor, Borbély György Kapitanságában, Lyppa Várával egyetemben, Tizen-nyoltz váraknak, és Kastélyoknak az Törököktől valo meg vétele. Ad Notam: Trojanae Historiae, etc.

Epigramma ad S. Principem.

Pando Daciae princeps Sigismunde phalangis,
Arma, quibus Turcae turpia castra teris,
Majores majora canant, mihi sufficit, ut te
Virtutesque tuas corde calente canam.

Nyomtattatott Abrugi György által. 4r. A—Cj=9 számozatlan levél.

A czimlevél háttlapján következik: Argumentum cum dedicatione conjunctum, 3 latin distichonban. Ebben a szerző (Stephanus Szöllősius) meg van nevezve. — Ezután következik a szerző ajánlása Hari Mihályhoz magyarul 5 négysoros rimes verszakban.

Végső versszakai:

Ezer öt száz és kilentzven ötben volt,
Iacobinus ezt Deákul írta volt,
Mikor Török üzésből vissza iöt volt.
Magyarok szerentséién örvendet volt.

Az után néhány üdövel Szöllőssi, Magyarok kedvéért meg fordítani, Akart Nemzetének-is kedveskedni, Mindennek illik az Istent dicsírni.

Ezer hat száz Harmincz öt esztendőben, Bocsáttatot ki ily ügyekezeten, Hogy ne mehessen feledékenségen, Lámboroknál légyen emlekezeten.

Az itt említett 1635-dik esztendő kétségtelesen a munka nyomtatási idejét jeleli, mikor a kolozsvári Heltai-féle nyomdát Abrugyi György kezelte. Azért mertem e munkát Kolozsvár. 1635-re tenni. — A mi magát e munkát illeti, bizonyos hogy Szöllősi kidolgozása az ugyanezen tárgyról írt és Kolozsvártt 1596-ban nyomtatott historiás énektől teljesen különbözik, és így e két munkát egy szerzőnek (Szöllősi Istvánnak) tulajdonítani nem lehet. — Szöllősinék a czimlapon álló latin epigrammájából, melyet Báthori Zsigmond fejedelemhez intézett, bizonyos ugyan, hogy ő e munkáját, még Báthori Zsigmond korában írta, illetőleg Jacobinus latin munkájából magyar versekbe szedte: de hogy e munkája 1635. előtt megjelent volna, annak nyomát nem találjuk.

Csak két példányát ismerem: az erd. muzeumét (a pénzen vett székely-keresztúri gyűjteményes kötetből) és a m. Akadémiáét.

122.

Debreczen. 1635.

Alom könyveczke. Mikeppen az eyjeli latasokat es Almokat érteni és magyarazni kel: Az régi es mostani uy Alom-könyvekből, mellyeket az

*) Az első közleményt lásd föntebb 33—72. l. Muz. Évk. V. köt.

Bölcs emberek nagy mesterseggel meg irtanak, röviden ki szedegettetet, es mostan uyjonnan ki nyomtattatot. Debreczenben, Nyomtatta Fodorik Menyhart. An clo Ioc XXXV. 8r.

ezzen álmos könyvnek, mely, mint a czimből következtethetjük, nem első efféle magyar munka, csak két töredékes példánya maradt fön: az erd. muzeumé (Lugossy József ajándékából), mely az első iv 5 szakadozott leveléből áll s melynek betűrendben szerkesztett tartalmában csak a B betű van befejezve, másik ennél épebb példány Lugossy József könyvtárában Felső-Bányán. — Említve van e könyv Lugossy által M. Akadémiai Értesítő. 1844. 161. l.

123.

Lőcse. 1636.

Samarjai János. Az Helvetiai Vallason levő Ecclesiaknak egyhazi ceremoniajokrol, es rend tarsokrol valo könyvetske. Az együgyűeknek rövid tanításokra köz akaratból irattatott. Samorjai Janos Halászi Predikátor által. Lőcsén nyötatta Brever Lőrintz. 1636. 4r. 224 lap. — Elöl: cziml., a kegyes olvasónak (Irtam Halászin, Anno Dn. 1632 die 27. Maji Johannes Samaraeus Episcopus) és mut. tábla 4 sztlan levél.

Példányunkat közárverésen szereztem Kolozsvártt. — Teljes példányai vannak a m. n. muzeumban (2 péld., Jankovics, és Horváth István könyvtáraiból), debreczeni ref. coll. (2 péld), pápai ref. coll., s. pataki ref. coll. (3 péld.), a pannonhalmi apátság, n. szebeni evang. gymn. és Szilágyi István könyvtárában M. Szigeten, s Győrött Liszkay Józsefnél. — Czimlap hiján a sz. udvarhelyi ref. coll. és elől csonkán a kolozsvári r. cath. lycéum könyvtárában.

124.

Kolozsvár. 1636.

Szentmártoni Bodó János. Az Tékozlo Fiunak Historiaiai, mellyben attyatol valo el bcsvzása, nagy szegénységre valo jutása. Attyához valo haza menése, és Attyának hozzá valo kegyessége, iratik meg. Authore Johanne B. Szentmartoni. Ad notam: Oh te Keresztyén Ember, serkeny fel álmodbol etc. Ez Historia mellé adatott az Vasrol valo Enek-is. Anno Domini 1636. Claudiopoli, Typis Heltanis imprimebat Georgius Abrugyi. 4r. A—C=3 iv=15 sztlan levél.

A Vasról való ének utolsó versszaka:

Az ezer hatszáz és az huszon ötben,
Az kellő Nyarnak szintén közepiben,
Arannas vize gyönyörű mentében,
Ezeket irám egy hűvös Szigetben.

Cornides könyvtárának lajstromában, Bibliotheca Hung. 231. l. és ez után Sándor Istvánnál Magyar könyvesház 29. l. tévédeből van e nyomtatvány Kolozsvár. 1638 ra tévé.

Az erd. Muzeum igen csonka példánya (csak A4, B1, B4, C1 és C4=5 levele van meg) a szé-

kely-keresztúri gyűjteményes kötetből került. Teljes példánya a m. Akadémia könyvtárában, hová Cornides Dániel könyvtárával jutott.

125.

h. n. (Debreczen). 1637.

Csiba Márton (Tejfalvi). Romanocategorus az az. Az Apostoli vallással ellenkező, minapi, Romai-Catholicusok, tudományának mutato Laistroma. Mellyet az Nemes-Szemely Teyfalvi Chiba Marton egy Papista vállalásra tevelyedet Attyafianak irt: es Beregszaszi Praedicator lévén, hazájának ajánlot. Anno, 1637. 12r. 526 lap. — Elöl: cziml., ajánlás, mut. tábla 24 sztlan levél, végül: a k. olvasóhoz és errata 3 sztlan lap.

Ajánlva van Perényi Gábor Ugocsa és Abatj vármegyei főispánnak és nejének Salgai Katának, „Beregszazt 8 Martii Anno Domini 1636. Nagysagtok Alazatos Alumnussa Teyfalvi Chiba Marton.“

A nyomtatás helye, a betűkből itélve, bizonyosan Debreczen.

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. Megvan a m. Akadémia, a kolozsvári ref. coll., a m. vásárhelyi Teleki-, a s. pataki és pápai ref. coll. és Lugossy József könyvtárában.

126.

Leyden. 1637.

Debreczeni Péter. Tizenket Idvösseges Elmelkedesec Mellyekben szept ahittatos és buzgosagos könyörgesek vadnac foglaltatvan Minden hiveknek, valakic ez életnek haboruiban az ő idvössegeknek ezellyara sietnek lelki fegyverül adattattac, mellyec elsőben Philep. Kegelius D. által deakul irattattac, mostan pedig magyar nyelvre fordittattac, Debreczeni Peter által. Lugdunumban Nyomtattat Wilhel. Christianus által. M. D. C. XXXVII. 12r. 515. lap. — Elöl: cziml., ajánlás, magyar üdvözlő versek 3 leydeni magyar tanulótlól 30, végül: mut. tábla 5 sztlan levél.

Ajánlva van Gelsei Balling János munkácsi főkapitánynak és I. Rákóczi György erd. fejedelem hadi tanácsosának. „Irtam Lugd. Karácson havánac 15. napjan 1636. esztendőben Kegyelmednec alazatos Alumnusa Debr. Peter.“

Példányunk B. Radák Istvánné, szül. gr. Rhédey Klára hagyatéka. Egy levele (515. lap.) hijányzik. — Megvan a m. nemz. Muzeumban (Catal. Bibl. Szecheny. Suppl. II. 264 l.)

127.

Lőcse. 1637.

Verbőczy István. Decretvm Latino-Hungaricum, Juris consvetudinarij, Inelyti Regni, Hungariae et Transylvaniae. Az az: Magyar es Erdely Országnak Törvény könyve. Verbőczy István által iratot, 1514. Esztend: Mostan Deákul és Magyarul, egy szép hasznos Regestrommal egyetemben uyjobban ki-bocsatatot. Leutschoviae, Typis et sumptibus Laurentij Breveri. Anno 1637. 4r. 551 lap. — Elöl:

cziml., Werbőczy előbeszéde, approbatio, Index titulorum, 47 sztlan levél; végén: conclusio, index verborum és latin versek. 21. sztlan levél.

Hozzá járúl: Index seu Enchiridion Omnium Decretorum et Constitutionum Regni Hungariae, ad Annum 1579. usque: Per Causarum locos distinctum, memoriae usibusque fori maximé utile. Additis Regulis Juris Antiqui, Civilis et Canonici. Leutschoviae, Excudebat Laurentius Brever, 1637. 4r. 17 iv = 68 sztlan levél.

Szép példány Pataki Sándor adományából. Ezen kívül van még az erd. Muzeum duplumai közt egy teljesen ép példány. — Megvan a m. nemz. muzeumban (2 péld. Jankovics és Horváth István könyvtárából); a pesti egyetem könyvtárában (elől 4, végén 1 lev. hijával; az erd. Muzeum dupluma volt), a kolozsvári ref. coll. könyvtárában (cziml. hijával), S. Patakon és Pannonhalmán.

128.

Lőcse. 1637.

Iratosi T. János. Az ember életének bódogul való igazgatásának modgyáról. Wilhelmus Perkinsus, Angliai Theologusnak irasából, Magyar Nyelvre Fordítottat Iratosi T. Janos, Thoronyai Praedikátor által. Lőcse, Nyomtattat Brever Lőrincz által, 1637. 12r. 138 lap. — Elől: cziml. ajánlás, latin üdvözlő versek, előljáró beszéd 19 sztlan levél. (Az ajánlásból a 17-dik levél s a szövegből egy (9, 10 lap.) hijányzik.

Következik külön czimlappal:

Iratosi T. János. Patika Szerszamos Bolt. Az az Sok-fele halaloknak természetekről, és azoknak nemeiről. Es ismet Az jól és bódogul való meg halásnak modgyáról való tanítás. Iratot Wilhelmus Perkinsus, Angliai Theologus által. Magyar nyelvre Fordítottat, Iratosi T. Janos, Thoronyai Praedikátor által. 12r. 331. lap. — Elől: cziml. és előbeszéd 2, végül: üdv. vers 2 sztlan levél.

Ezen együtt nyomtatott s egy kötetben kiadott munkát ajánlotta a fordító Debreczeni Tamás deáknak, I. Rákóczi György fejedelem magyarországi jószágai praefectusának. Az ajánlásban érdekes adatok olvashatók a magyar reformatio keletkezéséről és elterjedéséről.

Második kiadása: Lőcse. 1641. 12r.

Példányunkat, melyből az utolsó 3 levél hijányzik, cseré utján szerezttem Filep Elektől. — Teljes példánya megvan S. Patakon.

129.

Posony. 1637.

Pázmány Péter. Hodoegus. Igazsagra Vezelő Kalauz. Mellyet irt es most sok helyen jobbitván ki-boesatott, Cardinal Pazmany Peter, Esztergami Ersek Nyomtatták Posonban, Előszőr, M.DC.XIII. Másodsor M.DC.XXIII. Harmadsor, most, M DC.XXXVII. Esztendőben. Találtatik Nagy-Szombatban. 2r. 1073. lap. — Elől: cziml. előljáró levél XII lap; végül: mut. tábla 7 sztlan lap.

A kolozsvári casinó adománya. — Megvan a m. nemz. muzeumban (2 péld. Széchényi és Jankovics könyvtárában), a pesti egyetem, a kolozsvári ref. coll. és r. cath. lyceum, a m. szigeti r. cath. gymn. Pápán a benézések gymnasiuma, a m. vásárhelyi és pápai franciscanusok zárdája, a soproni ev. lyceum, a pannonhalmi apátság, a csornai prépostság könyvtárában, és Filep Eleknél (esonkán, az erd. Muzeum duplumaiból).

130.

Bécs. 1638.

Telegdi Miklós. Az Evangeliomoknak, mellyeket vasárnapokon és egyéb innepeken esztendő által, az anyaszentegyházban olvasni és Prédikallani szoktanak, Magyarazattyanak Harmadik Resze. Melly magaba foglallya a szentek innepire való Evangeliomokat. Mellyet irt Telegdi Miklos péchi püspök. Es most világosb magyarazattal meg-jobbitván Másodsor kibocsátot Telegdi János kalocsai érsek. 2. Corint. 4. Meg nem hamisettük az Istennek igéjét, hanem az igasságnak kijelentésével ajánlyuk magunkat, minden embereknek lelki ismeretinel, az Isten előtt. Nyomtatta Bécben, A Kóloniai Vdvarban Formika Máté M.DC.XXXVIII. esztendőben. 4r. 903 lap. — Elől: cziml. a ker. olvasóhoz 4, végén: lajstrom 9 sztlan levél.

Telegdi Miklós egyházi beszédeinek első kiadása: I. rész. Bécs 1577. II. rész. Nagy-Szombat 1578. III. rész. 1580. 4r. — A 2-dik kiadás mind három kötete Bécsben 1638. nyomtatott.

Dr. Incze István adománya (Szathmári Pap Mihály könyvtárából; czimlevele és végén a lajstrom 3 levele hijányzik). — Teljes példányai a m. nemz. Muzeumban (Jankovicstól), a pesti egyetem, az egri ér. lyceum és a n. kőrösi ref. lyceum könyvtárában.

131.

H. n. (Kolozsvár). 1638.

Rákosi András. Szép Historia egy Phariszevs, és egy Publicanvsnak Imádságokról; melyben mind a Maga hívőknek és az Maga meg ismérteknek Könyörgések, rövid válaszzsal meg iratik. Autore Andrea Rakosino. Ad Notam: Gondolkodgyál Ember az te büneidről, etc. (Következik egy fametszet, mely lakomát ábrázol, zenészekkel). Nyo . . . . . endőben (Nyomtattatott 1638. esztendőben). 4r. A — C = 3 iv = 12 sztlan levél.

Végző verse:

Székel földén lakván Szent Palon ezt irám,
Az Tizen-háromban Ezer Hat-száz után,
Istentől jobb üdöt, s-egésséget várván,
Kit tudom meg-is ád az Imádsag után.

FINIS.

Hogy ezen könyvnek, melynek csak az erd. Muzeumban lévő egyetlen példánya ismeretes, czimlapján 1638. nyomtatási év állott, honnan az ma

a czimlevél aljának egy részével ki van szakadva, bizonyos. Megvan ugyanis azon gyűjteményes kötetnek, melyből példányunk került, ezelőtt 24 évvel készített s főtiszt. Kriza János urnak megküldött lajstroma, melyben e könyv így van czimezve: „Szépihistoria a Phariseusról és Publikánusról. Rákosi András. 1638.“ Az 1638 évszámot a lajstrom készítője az akkor még ép czimlapról vette, s az nem vonatkozhatik másra mint a nyomtatásra, miután az iratás ideje, az utolsó vers szerint, 1613. — Hogy pedig e könyv kolozsvári nyomás, betűinek a régi Heltai-féle betűkkel vala azonságán kívül bizonyítja Abrugyi György kolozsvári nyomdásznak a czimlevél hátlapján álló ajánlása is: „Generoso Domino Ladislao Torotzkai de Torotzko Szent-György, etc. Domino et Patrono suo benignissimo Dedicat et offert Typogr. G. Abr. (Georgius Abrugyi). — Ezen könyv utolsó levelének hátlapját a világ teremtését ábrázoló fametszet foglalja el.

E munka bibliai alapra épített erkölcsi irányú tankötemény.

Egyetlen példány a pénzen szerzett székelykeresztúri gyűjteményes kötetből

132.

Lőcse. 1638.

Medgyesi Pál. Praxis Pietatis. Az az Kegység-Gyakorlás. Mellyben bé-foglaltatik, mint kellyen az Keresztyén Embernek, Isten és a maga ismeretiben nevedkedni, életét naponként az ő félelmére intézni, tsendes lelki-esmérettel költeni, és futásának el-töltése után, bódogul végezni. Fordított Angliai nyelvből, az Magyar Keresztyéneknek, ez gonosz és szomorú utólso időkben, kiváltképpenvaló magok meg-ovására, vigasztalásokra és bódogságokra: Es most másodsor az nyomtatás szennyeitől tisztán, sok helyen mind szóval illendőbbel, s-mind világosb értelemmel úyultann ki-botsáttatott, ugyan Medgyesi Pál, Ur Jesus Christus edgyű Szolgája által. Ez kegyességnek szeretetűl Indittatván Nyomtattá az Nemzetes Dobi István Uram költségével. Lőtsön 12r. 987. lap. — Elő: cziml., ajánlás, a ker. olvasóhoz, üdv. versek, lajstrom, minden esztendőre szolgál örökös kalendárium 26, végén: imádságok 9 sztlan levél.

Colophona: Leutsch: typis Breverianis M.DC.XXXVIII.

Ajánlva van Lónyai Zsigmondnak „Sz. Váralján 20. napján Böytmás havának 1635.“

Ez e munka 2-dik kiadása. Az első kiadás, melynek egyetlen ismert példánya Lugossy József könyvtárában van Felső-Bányán, Debreczen. 1636. 12r. 979 lap. — Kétségtelen ebből, hogy a Sándor István által Lőcse. 1635-ra tett kiadás (Magyar könyvesház 27. l.) soha nem létezett.

Példányunk b. Radák Istvánné hagyatékából igen csonka, csak a szöveg 99—934 lapja van meg. — Teljes példányai vannak. M. Vásárhelyt a Teleki-könyvtárban, az enyedi ref. coll., szászvárosi ref. gymn., szebeni evang. gymn. könyv-

táraiban; csonkán a kolozsvári r. cath. lyceumban (csak cziml. hijányzik), a kolozsvári ref. collegiumban (elő 5 levele hij), M. Szigeten Szilágyi Istvánnál (elő 3, végén 2 levél hijával) és S. Patakon (elő 2 végén 7 lev. hijával).

133.

Bártfa. 1639.

Tasi Gáspár. Elménknek Istenben fölmeneteléről a teremtet állatok Garádichin. Robertus Bellarminus Jésuiták Rendiből-való Cardinal könyvechkeje. Mellyet mostan Magyarul irt és ki nyomtattatott Tasi Gáspár Bartfán. Klósz Jakab által, 1639 eszt. 8r. 470 lap. — Elő: cziml., ajánlás, előjáró levél 12, végén: nyomt. hibák és mut. tábla 3 sztlan levél.

Ajánlva van gr. Eszterházi Miklós nádornak.

Pap János adománya Székely-Keresztúrról (végén 22 levele hijányzik). — Teljes példányai a m. nemz. muzeumban (a Széchényi- és Jankovics-könyvtárban) és a kolozsvári ref. coll. könyvtárban. — Cziml. hiján megvan S. Patakon.

134.

Lőcse. 1639.

Deselviics István. Tizenkét idvösséges Elmelkedések, Mellyekben Igen szép áhitatos buzgósággal és vigasztalásokkal tellyes könyörgések foglaltatván. Minden Istenfélő hivek idvösségének előmozdítására kiváltképpen való Istenes indulatból elsőben Philep Kegelius D. által Deákul őszvő szedetettvén együvé szörköztetennek, Annakutánna némely részül Magyar nyelvre fordéttattak, Mostan pedig újjob revisióval az igaz ahétatos keresztyének kedvökért az Deákkal egybe vettvén meg jobéttattak Deselviics Istvántól. Nyomtattattak pedig Lőtsén Brever Lőrincz által. 1639. 8r. 775 lap. — Elő: cziml., ajánlás, magyar versek Szentgyörgyi Tzuchius Mártontól, errata, értelmes mondások 26 sztlan levél; végén: mut. tábla 17 sztlan lap.

Ajánlva van Szécsi Györgynének, Homonnai Drugeth Máriának. Az ajánlás kelte: „Irád Murán-Varában, Böyt-más havának 14. napján 1639. esztendőben . . . Libeny-Szent Miklosi Deselviics Istvan.“

Az ajánló levélből kitetszik, mily viszonyban áll Deselviics ezen kiadása Debreczeni Péter fordításához, mely Leydenben 1637-ben jelent meg. Említvén ugyanis Deselviics Drugeth Mária kegyes kívánságát „mely nem egyéb, hanem im ez Kegelius Philep Doctor . . . elmelkedesinek és könyörgésinek újjob revisiojának Istenes kívánsága,“ előadását így folytatja: „Melly elmelkedéseket jóllehet ennekelőtte az Lugdumi (igy) Academiaiban tanuló Debreczeni Péter (a ki nálam személyének láttatásával esméretlen, de ez munkájabeli indulattyának dicsiretes vóltával nyilván való) némelly részül Magyar nyelvre fordéttot vala, de mivel sokakat ki hagyott, (a mint az elől járó beszédben jelenti) és némely helyeken hozzá- is nyúlt, ezért akarta Nagyságod hogy revideáltassék, és a Deák exemplárral conferál-

tassék, egyyüvé hozattassék s-annak ki bocsáttására . . . költségét sem kémelvén, Nagyságod ajánlotta magát." Elmondja ez után, hogy „más böcsületes személyekkel együtt“ mint vetette össze az 1618. és 1635-diki lipcei latin kiadásokkal Debreczeni Péter fordítását, melyben nagy fogyatkozások vannak; a minék talán az is lehet oka, hogy „valami más Calvinistaktól meg vesztegettetet Deák exemplár volt a fordítottól.“ — Világos ebből hogy Deselvics kiadásának alapja Debreczeni Péter fordítása, mely calvinista szellemben volt tartva, melyet azonban Deselvics a latin eredetivel összevetvén s abból kipótolván lutheranus szellemben adott vissza.

Kegel Filep ezen munkája magyar fordításban Sándor István szerint M. könyvesház 29. l. ugyancsak 1639-ben Bártfán is megjelent Sr. E kiadásnak én egy példányát sem látván nem határozhatom el, vajon az a Debreczeni fordítása-e vagy pedig Deselvics átdolgozása, a mi valószínűbb.

Példányunkat, melyből elől 20, végén a mut. táblából 3 levél hiányzik, néhai Burján Pál ó-könyvkereskedéséből szereztem. — Ezen kívül még csak egy példányról van tudomásom, a m. nemz. Muzeumban.

135.

Pozsony. 1639.

Veresmarti Mihály. Intő 's Tanító Levél; Melyben, a' régi keresztyen hitben, a' Bataikat erősíti Apáturok; Fidei, Obedientia comes est; Mater Humilitas: Haeresis soror, Contumacia; Mater Superbia est. az-az; A' Hitnek az Engedelmesség útí-társá; Anyja, az Alázatosság: Az Eretnekségnek hú-ga, a' Meg-általkodás; Anyja, a' Kevélység. Veresmarti Mihály, Posoni Canonok etc. Posomban, M.DC.XXXIX. esztendőben. Sr. 298. lap. — Elő: cziml. 1 levél; ajánlás, a ker. olvasónak XXVI lap. s ezután még 2 sztlan levél; — végén: tordalék és mut. tábla 15 sztlan lev.

Ajánlja a szerző Pázmány Péter esztergomi érseknek, Pozsonyban Sz. Gergely pápa napján 1634.

Példányunk az egri érseki könyvtár duplumaiból csere útján került. — Megvan a m. nemz. muzeumban (a Széchényi- és Jankovics-könyvtárban), a gy. fejevári Batthányi-, a m. vásárhelyi Teleki-, egri érse. lyceum, kolozsvári, s. pataki és debreczeni ref. coll. könyvtáraiban (a legutóbbi helyen elől csonkán) és a szombathelyi franc. zárdában.

136.

Bártfa. 1640.

(Gönczi György). Kereszteni Isteni Dicsiretek. Mellyekkel az Magyar Nemzetben reformáltott Ecelesiákban Esztendő által szoktanak élni. Mostan peniglen ujjonnan, de mértékletessen és helyesen meg-öregbítettén, és illendőb rendben hogy nem mint ez előt az Keresztiéneknek éppületekre ötödször ki-bocsáttattak. Ezek mellé adattattanak szép rendel az Halot-Enekek-is. Bartfan, Nyomtattot Klósz Jakab által 1640 Esztendőben. 12r. 809.

1. — Elő: cziml. előszó 5 sztlan levél (a többi hiányzik), végén: lajstrom 8 sztlan lev.

Az előszó betűről betűre Gönczi György. — Maga ezen énekes könyv szerkezete is bizonyítja, hogy ez Gönczi Énekes könyvének újabb kiadása.

1. kiadás: Debreczen 1592. 4r. 2, u. o. 1602. 4r. 3, u. o. 1616. 4r. 4, Lőcse. 1635. 12r. 5, Ez.

Csak két példánya ismeretes, az erd. Muzeumé gr. Kemény József könyvtárából, és Lugossy József Felső-Bányán, melyben az előbeszéd hasonlóan az 5-dik levéllel szakad meg, végén pedig a lajstrom 8 levele hiányzik.

137.

(Bártfa). 1640.

(Mihálykó János). Keresztyeni Istenes és aitasos Imádságok, ez mostani nyomorult és veszedelmes időkben minden Keresztién és Istenfélő embernek felette szükségesek és hasznosok, A' regi Iras magyarázó Doktoroknak és Szent Atyáknak írósköböl egyben szedegettetet, és szép rendre helyezett. Mostan penig ismét ujjonnan szép Könyörgésekkel, Hálaadásokkal és Psalmusokkal megh-öregbítettet és nyomtattot 1640. Esztend. 12r. 319. lap. — Elő: cziml. és a kiadó (Klósz Jakab) előbeszède a ker. olvasóhoz 3 sztlan levél; végül: lajstrom, néhány levél, melyből példányunkban csak az első lap van meg.

Ezen imádságos könyvecske nem önállóan, hanem a főttebbi szám alatt leírt Énekes könyvvel együtt nyomtatva jelent meg s azzal egybe kötve maradt fön.

Az előbeszédben írja a kiadó, hogy ezt a kis könyvecskét „immár egynehányszor ki-nyomtattam“. Ebből, valamint magából a könyv cziméből is bizonyos, hogy ezt a bártfai 1640-diki kiadást már több bártfai kiadás előzte meg: előttem azonban e ré-gibb bártfai kiadások ismeretlenek. Én ez imakönyv-nek ennél régibb kiadásai közzül csak azt ismerem, mely Csepregen 1630. 12r. jelent meg. — Ez a csepregi kiadás is azonban csak utánnyomata az eredeti kiadásnak, melyet, mint a csepregi kiadás aján-lásában Farkas Imre nyomdász mondja, „ezelőtt egy-néhány esztendőkkel Mihálykó János az néhai eperjesi magyar praedikátor dedicált volt Thurzó György grófné asszonyom ő Nagyságának.“

Ezen imakönyv Lőcsén 1642-ben megjelent újabb kiadásának előszavában a kiadó Brever Lőrincz meg-emliti, hogy ez a könyv Mihálykó János munkája, kitől 1603-ban és 1612-ben Zader Jakab és Pollio Lukács után németből fordított s Bártfán kiadott munkáiból tudjuk, hogy ez években az eperjesi magyar ecclesia lelki pásztora volt.

Példányunk gr. Kemény József könyv-tárából való, s tudtomra egyetlen példány.

138.

Bártfa. 1640.

Medgyesi Pál. Praxis Pietatis, az az: Kegyesség-Gyakorlás. Melyben bé-foglaltatik, mint kel-

lyen az Keresztyén Embernek, Isten és a' maga igaz isméretiben nevedetni, életét naponként az ő félelmére intézni, csendes lelki-ismérettel költetni, és futásának el-töltése után, bődögul végezni. Fordított Angliai nyelvből, a' Magyar Keresztyéneknek, ez gonosz és szomorú utolsó időkben, kiváltképpen való magok meg-ovasára, vigasztalásokra és boldogságokra, Medgyesi Pál Úr Jesus Christus edgyű Szolgája által. Es most harmadszor ujjonnan ki-bocsáttatott es nyomtattatott Bartfan, Klösz Jakab által, 1640. Esztendőben. 12r. 969 lap. — Elöl: cziml., a ker. olvasóhoz, latin és magyar üdv. versek 11 sztlan levél (a 12-dik egészen üres).

Végén: „Bartfan Nyomtattatott Klösz Jacab által, 1640. Esztend.”

E munka kiadásai következők: 1. Debreczen. 1636. 12r. 970. l. — 2. Lőcse. 1638. 12r. 978. l. — 3. Bártfa. 1640. 12r. 969 l. — 4. Lőcse. 1641. 12r. 978. l. — 5. Várad. 1643. 12r. 908. l. — 6. Kolozsvár. 1677. 8r. 745. l. — 7. Lőcse. 1678. 12r. 1030. lap.

Teljesen ép példányunk b. Henter József hagyatékából való. — Cziml. s a szöveg 1. és 12-dik levele hiján megvan a kolozsvári ref. coll. könyvtárában; utolsó 4 levele a colophonnal megvan Lugossy Józsefnél F. Bányán.

139.

Gyula-Fejérvár. 1640.

Medgyesi Pál. Sz. Atyák Öröme. az az: Az Messias Jesus Christusnak Maria előtt személy szerint létének, s-örök Istenségének az O Törvénybéli Jelenésekből, Sz. Irás, jó okok, és a' jozand régi Doctoroknak értelmei szerént-való világos megmutatása: sok egyéb tudásra idvesség és gyönyörűség dolgokkal egyetemben: Daniel Vasarhelyi Jesuita Professus Paternek, amaz Nagyságos Angyal Gen. 32. v. 24. etc. és Exod. 3. v. 2 etc. etc. s-az Jehovah név, és az közölhetetlen isteni tulajdonságok s-munkák felől Samosatenizalo, és abban fülíg merült tsekely tzikelyinek meg tzikelyezésére Irattatott Es Harom Könyvekre oszlattatott, negy szükséges táblakkal edgyüt. Erdély Országának, ez Sz. Atyák örömeivel s-annak terjéjstéseivel gerjedező mostani Kegyelmes Fejedelmének alázatos Udvari Praedicatora Medgyesi Pál által. Albae-Juliae, Typis Cels. Principis, An. 1640. 4r. 387 lap. — Elöl: cziml., ajánló levél, lajstrom 14, végén: mut. tábla és nyomt. hibák 12 sztlan lev.

Érdekes ajánlása Lorántfi Zsuzsánnának, I. Rákóczi György erd. fejedelem nejének, kelt Gy. Fejérvártt 1640. január. 5-dikén.

Gr. Kemény József könyvtárából. — Pékányai: m. nemz. Muzeumban (Jankovistól 2 péld), pesti egyetemben, M. Vásárhelyt a Teleki könyvtárban, a kolozsvári ref. coll. és r. cath. lyceum, a m. szigeti ref. lyceum, szászvárosi ref. gymn. és tordai unitar. gymn., s pataki ref. coll., Lugossy József s több magánosok könyvtáraiban.

140.

Kolozsvár. 1640.

Kalendarium, Christus Urunk Születése után 1641. esztendőre, az Bissextilis után calculáltatott David Fröliktől (Kolozsvár czimere fametszetben). Colosvarban. 16r. A—E7 (8 levelel) = 39 sztlan levél.

A Civ 3-dik levelén külön czimlappal: Prognostichon Astrologicum. az az, Az eghnek forgasabol, es az csillagoknak tekinteléséből való jövendölés, az 1641 esztendőnek 4. részeire, Christus Urunk születése után szorgalmatosan irattatott David Frölik és rész szerint Lemka György Astrologusok által. Iupiter ez esztendőnek gubernalo Ura, Saturnus és Venus, segítő társa. Nyomtattatott Heltai Gaspár Műhelyben.

A főczimlevél hátlapján ajánlja e kalendariumot latinul Abrugyi György nyomdász Csik-Csicsói Petki Istvánnak, Csik, Gyergyó és Kászon szék főkapitányának.

Egyetlen ismert példány. Gr. Toldalagi Victor adománya, koronkai könyvtárából.

141.

Pozsony. 1640.

Veresmarti Mihály. Tanáchozás, mellyet kellyen a' különböző vallások-közzül választani: Melly, Leonardus Lessius etc. irasából Magyarra, Veresmarti Mihály, Baranya-vármegyéből; Posoni Canonok etc. által fordítottatott. Es, Először magán, 1611. Másodszor, az Meiszner roszszalkodására rövid felelettel 1612. Harmadszor, azon Tanáchozás megszerzésének; és mind háromnak vezető Táblájának hozzá-adásával most nyötattatott M.DC.XL. Esztendőben, mindenkor itt Posonban. 8r. 291 lap. — Elöl: cziml., ajánlólevél gr. Batthiányi Ádámmal 26, végén: mut. tábla 11 sztlan levél.

Pékányunk gr. Kemény József könyvtárából csonka (elől 16, végén a lajstromból 3 lev. hijányzik). — Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankovics könyvt.), Gy. Fejérvártt a Batthiányi könyvtárban, a kolozsvári r. cath. lyceumban (4 példány), a kolozsvári és s. pataki ref. coll., a n. kőrösi ref. lyceum és a szombathelyi franc. zárda könyvtárában.

142.

Várad. 1640.

Keresszegi István. Az Keresztényi Hitnek Agazatiról való Praedicatioknak Tár-háza, a' Nemet Orszagi Rhen-Palatinatusbéli Orthodoxa Catechesisnek rendi szerént Keresszegi H. Istvánnak munkája által az egyigyüveknek közönséges hasznokra ki-bocsáttatott. Váradon. Nyomtattatott Fekete István Uram költség. Szenci K. Abraham által, M.DC.XXXX. 4r. 1010. lap. — Elöl: cziml., ajánlás (Fekete István debreczeni bírónak), szózat az olvasóhoz, a praedikáziók mut. táblája s rövid catechismus 20, végén: mut. tábla 6 sztlan levél.

Bod Péter, Magyar Athénás 137. l. és utána Sándor István, M. könyves ház 15 l.

és Miller, *Fragmenta veteris typogr. M. Varadiensis* 35. l. tévedve teszi ezt a könyvet 1630-ra 1640 helyett. — Sándor István egyébiránt e. h. 30. l., valamint Miller e. h. e könyv címét 1640-re helyesen is közlik.

Példányunk Kriza János adományából csonka (hiányzik elől 25, közben 9, végén 3 levele). Teljes példányai a m. nemz. Muzeumban (2 péld. Széchenyi- és Jankovics-könyvtárban), M. Vásárhelyi Teleki-könyvtárban, az udvarhelyi és s. pataki ref. coll., szászvárosi és csurgói ref. gymn. és a szebeni evang. gymn. könyvtárban. Csonkán, Nagy István, debreczeni ref. coll. és m. szigeti ref. lyceum könyvtárában.

143.

Bártfa. 1641.

Laskai János. Justus Lipsiusnak a' polgari tarsasagnak tudományarol irt hat könyvei. Mellyek kivált-képpen a' Fejedelemségre tartoznak. Mellyeket uijonnan Déákból Magyarra fordított Laskai János. Bártfa, Nyomtatta Klósz Jakab. 1641. 8r. 488 lap. — Elől: cziml., ajánlás, 2 latin üdvözlő vers 7 sztlan levél.

Ajánlotta a fordító Eperjesi Madarász Györgynek. Az ajánlás kelte: „Irtam Nyir-Báthorban 1640. esztendőben Kis Aszony havának 29. napján.“

Teljesen ép példányunk Hermány Antal adománya; másik példányunknak, mely Torma Károly adománya, csak czimlapja hiányzik. — Megvan a m. nemz. Muzeumban (Jankovics-könyvtárban) a s. pataki és a kolozsvári ref. collegium könyvtárában.

144.

Debreczen. 1641.

Laskai János. Iustus Lipsiusnak Az Alhatatosságrol irt Ket könyvei. Kikben főkeppen (Lipsiusnak és Langiusnak) a' közönséges nyomorságokban-valo beszélgetések foglaltatik. Mostan Magyarra fordítottak Laskai János által. Debreczenben, Nyomtatta Fodorik Menyhart, An. 1641. 12r. 315 (helyesen 314) lap. — Elől: cziml., ajánlás 10, végén: nyomt. hibák 1 sztlan levél.

Ajánlva van „Nemzetes Vai Peter Urannak.“ Az ajánlás kelte: „Irtam Nyir-Bathorban, Szent-György napján, 1641. esztendőben.“

Gróf Kemény József könyvtárából. — Több példányt nem láttam.

145.

Várad. 1644.

Keresztúri Pál. Fel-sördült Keresztyen, Ki tsetsemő korátul fogván, az Isten beszédének ama' tiszta tején, a' mennyei titkoknac tanulásában ditsiretessen nevedekék, És, Az Istenec minden fegyverét fel-öltözvén, ama' Cerberus titkos erejéből támadott Hitető Orvos Doctornak pokoli orvossággal megbűszödött Patikáját el-rontá, és magát vastagon megostorozá. Mellyet az Isten népének győzedelmessen

hírré ad Kereszturi Pal. Job. 13. 4. Bizonyára ti hazugságnak alkotói vattok, és mindnyájan semmi-re kellő Orvosoc. Varadon, Nyomatott, M.DC.XXXI. esztendőben. 4r. 438. lap. — Elől: cziml., a ker. olvasóhoz 8, végén: mut. tábla 2 sztlan levél.

Irva van a Pozsonyban 1640-ben megjelent „Kitett Czégér“ ellen, melyet névtelenül egy jézsuita irt Keresztúri Pál „Csecsemő Keresztyén“ czimű s Gy. Fejérvártt 1638-ban kiadott munkája ellen.

Özvegy Ujvári Mihályné adománya. Példányai a m. nemz. Muzeumban (a Széchenyi-könyvtárban 1, Jankovicséban 5 péld.), M. Vásárhelytt a Teleki-könyvtárban, a kolozsvári ref. coll., rom. cath. lyceum és unitarium coll. könyvtáraiban (ez utóbbiban 2 péld.), Gyula-Fejérvártt a növendék papok könyvtárában, a debreczeni és s. pataki ref. coll., szászvárosi ref. gymn. és Lugossy József könyvtárában; egy teljes és egy csonka példánya az erd. Muzeum duplumai közt is.

146.

Várad. 1641.

Tyukodi Márton. Az tiszta életü Joseph Patriarcha Eletének, szenvedésének, és ditsirettel viselt dolgainak Sz. Irás szerént valo magyarazattya. Mellyben meg-irattatic az-is, mitsoda alkalmatossággal ment-bé Jacob Aegyptusban, holott az ő maradékinac 400 esztendeig kellett lakni, és az után az Istenec mondása szerént onnan ki-jöni. Mellyeket rövid Praedikációkbaa foglalván, az alázatos szívü hivekneec szemek eleiben terjesztett, Tyukodi Marton, A' Körösi Keresztyén Gyülekezetnek alázatos Praedikátora. Nyomtatta Varadon Szenci Kertesz Abraham. M.DC.XXXI. 8r. 647 lap — Elől: cziml., ajánlás, az olvasónak, üdv vers. 16, végén: conclusio (magyarúl) 3 sztlan levél.

Ajánlja a szerző Erdős Mihály, Tollas Pál, Tollas János, Oláh Mihály és Zsíros János n. körösi tanácsosoknak.

Miller, *Fragmenta veteris typogr. M. Varadiensis* 34. l. ezen könyv címében a szerző nevét hibásan írja Tinódi-nak.

Példányunk gr. Kemény Sámuel könyvtárából való. Megvan a m. nemz. Muzeumban, M. Vásárhelytt a Teleki-könyvtárban, a csurgói és szászvárosi ref. gymn., pápai ref. coll., M. Szigeten Szilágyi István s Felső-Bányán Lugossy József könyvtárában. — Czimlap híján S. Patakon.

147.

Gyula-Fejérvár. 1643.

Catechismus Az az; A' Keresztyeni Vallasnak és Hütnek Rövid Kérdésekben és feleletekben foglaltatott, szent írásbeli bizonyságokkal megh erősítettett summája, avagy veleje. A' még szolni nem tudo és tsets szopo gyermetskéknek szájköbol rendelted véghez vinni a' te ditsereteted. Psal. 8. 3. Matt. 21. 16. Fejirvaratt M.DC.XXXIII. 8r. 83. lap.

Reformatus káté, külön latin czimlappal és latin szöveggel is.

Egyetlen példány, gr. Kemény József könyvtárából.

148. Hely és év n. (Kolozsvár 1643).

Kolosi Török István. Az Eggyes életnek kedvetlen és káros voltáról, az Társal valonak gyönyörűséggel teljes hasznáról, s=az io Gazda aszszony-nak ditsiretiről iratot versek. Az Fariseus és Fukar Eneke notaiara. Ezek mellé adatott az Kakasról vött Hasonlatosságban a' Papok tisztiról valo Enekes. A Stephano T. Colosino. Genes. 2. 18. Nem jo embernek egyedül lenni, azokáért segitöt teremtek néki, hogy ő elötte légyen. 4r. A—B=2 iv=8 sztlan levél.

Az első munka a 6-dik (B2) levél utolsó lapján végződik e versszakkal:

Mikor ezer hatszáz negyven három folya,
Az zöldellő Majus fogyo félben volna,
Az szép Nyárád vize naponként tisztulna,
Szerzém ez éneket hírül hogy maradna.
Következik a B3 levelen:

Cantiuncula de natvra et proprietatibus Galli, et quare supra Templum ponatur. Quae quondam Latine modulata, nunc vero in Hungaricum idioma translata, datur et dedicatur fraternae Ministris verbi Dei in sede Marus, veram receptam Vnitariam Religionem profitentibus. Dnis, Amicis et Fratibus in Domino charissimis et observandis. A Stephano Török Colossi, Ministro verbi Divini in Csikszentmarton. Anno D. 1642. die 18. 96r. A Tékozlo fu Historiája notáiára.

Ez a verszet csak 3 lapra terjed. — Az ennek címében említett Csik-Szent-Márton nem a Csik székben fekvő Szent-Márton, hol az unitáriusoknak egyházuk soha nem volt, hanem a Maros székben a Nyárád mellett fekvő Csik-Szent-Márton, hol az unitáriusoknak maig is virágzó egyházuk van.

Hogy e munka Kolozsvártt a régi Heltai-féle betűkkel nyomtatott, összehasonlítás után kétségtelen; a nyomtatási év (1643.) nem teljesen bizonyos ugyan, de még is az első költemény iratási évet tekintve azt 1643-ra mertem tenni, föltéve hogy a szerző e kis munkát, melyet, mint maga mondja, egy nótelenül élő jóakaró pártfogója számára irt, nem hevertette sokáig kiadatlan. Annyi tökéletesen bizonyos, hogy ez az eredeti első kiadás, s a Lőcsén 1647. 4r. megjelent kiadás (Nagy István könyvtáiban) ennek csak után nyomata.

A címlevél hátlapján e két költemény ajánlása áll Szentmártoni Bodó Jánostól 3 négy soros versszakban.

Példányunk, melyből az első költemény 2 első levele (A 2, 3) hiányzik, a pénzen szerzett székely-keresztúri gyűjteményes kötetből került. — Több példányról nincs tudomásom.

149.

Várád. 1643.

Medgyesi Pál. Praxis Pietatis Az az: Keresztén embert Isten tettzése szerént való járásra oktato

Kegyesség Gyakorlas. Angliai nyelvből fordittatott; es most Ötödször legtisztábban ki bocsattatott. Medgyesi Pál által. Varadó nyötatta Széptzi Abraham. 1643 esz. 12r. 908. lap. — Elöl: dísz-és közönséges cziml., a fordító ajánlása, előbeszéde a ker. olvasóhoz, üdv. versek, a szerző (Bayle Lajos) ajánlása és lajstrom 25 sztlan levél.

A leirt dísz-czimlevél után, mely mint az eredeti angol kiadásban képekkel van ékesítve, következik a közönséges címlevél:

Praxis Pietatis. az az, Keresztén embert Isten tettzése szerént-valo járásra igazgató Kegyesség Gyakorlas. Fordítottatott Angliai nyelvből: Es immár ötödször, az e'kédiekben esett mindennemű hibáktól meg-tisztultan, söt sok helyeken meg-is jobbultan: az Authornak szép és igen szükséges Elöl-járó-beszédével edgyütt, ki bocsattatott ugyan Medgyesi Pal Ur Jesus Christus edgy-ügyü Szolgája által. A jobbítások ez ötödik nyomtatásban, a' következő level-szálon adattatnak elődben. I. Tim. 4. 8. A' kegyességnek igireti vagyon.

Ajánlása, az első kiadás után változatlanul nyomtatva, Lónyai Zsigmondhoz van intézve, s Kelt, Szinér Várallyan 20. napján Böytmás havának, 1635 eszt."

Példányunk dr. Ineze István adománya (néhai Szathmári Pap Mihály könyvtárából). Megvan a m. nemz. Muzeumban, a nyomtatási helyet és évet kijelelő főczimlevél nélkül, s épen ezért Sándor István tévedése után hibásan Lőcsére 1635-re téve, Catalog. Biblioth. Szécheny. Tom. I. Pars I. 77. l. Megvan hasonlóan a főcziml. híjával a kolozsvári és pápai ref. collegium könyvtárában.

150.

Amsterdam. 1645.

Biblia (Szent). Az az Istennek Ő és Uy Testamentomában foglaltatott egész szent Irás. Magyar nyelvre fordittatott Cároli Gáspár által. Es mostan Negyedszer, a Franciai nótákra Molnár Albertvi rendelt Soltár Könyvel, Palatinatusi Catechismussal, s egy-házi könyörgéseknek és Ceremoniáknak formáival egyetembe ki bocsattatott, a' Belgioni Académiákban tanuló Magyaroknak forgolodások által. Amstelodámban Iansónius Iános Költségével 1645 esztendőben. 8r. — Ő Testamentom 1001 lap. — Uj Testamentom (külön czimlappal) 321 lap. — Apocryphus könyvek 238 lap. — Szent Dávid zsoldári (külön czimlappal), catechismus, könyörgések stb. 150. lap. — Elöl: cziml., az olvasóhoz, tábla és nyomt. hibák 6 sztlan levél.

Károlyi Gaspár biblia fordításának ezt megelőzőtt 3 kiadása: 1. Vizsoly. 1590—1591. 2r. 2, Hanau. 1608. 4r. 3, Oppenheim. 1612. 8r.

Példányunk, mely gr. Kemény Sámuel gerendi könyvtárából jutott muzeumunkba, Bornemisza Anna, Apafi Mihály erd. feledelem neje, tulajdona volt; mit a könyv ezüst kapcsaitól és díszítőmennyétől megfosztott fekete fedél táblájára nyo-

mott ezen szavak is bizonyítanak: „Anna. Born: Pr. Tr. 1663.“ — Hogy e bibliát a fejedelemné folytonosan használta, kitetszik azon sajátkezével írt igen számos bejegyzésekből, s egyik másik levélhez mellékelte czédulákból, melyekben kijelente, melyik évben s melyik napon a biblia melyik részeit s meddig magyarázta, vagy melyik nap melyik szentirási helyről praedikált udvari papja Tofeus Mihály, ki nek a fejedelemléhez intézett s épen egyik prédikációjának tanulságairól szóló kelet nélküli levele mai napig is e bibliához mellékelve látható. Még érdekesebb ennél az a bibliánk címlevele után beigatott s a fejedelemlé által nyomtatott levél, melynek előlapjára e szavak vannak nyomtatva: „Anno 1661. die 11. Septembris, Isten ő Sz. Felsége kegyelmességéből adta az én kicsiny Fiamat, úgy mint nyolcz és kilencz ora között, Apafi Gergelyt. Ugyan azon napon és órán vitette el Ali Bassa az én szerelmes Uramot táborára Fejedelemségre, mellyet álmunkban sem láttunk, hogy Isten a' porból fel-végyen.“ Aláírva: „Anna Bornemisza m. propria. Isten az en remenyszegem. Anno 1663 dije 1. Marezi.“ Ezen levél üresen maradt hátlapjára pedig ismét a fejedelemlé saját kezével ez van jegyezve: „Anno 1664 Dije 5 Junni Ata Istten az en kisszebek fiamat Apapafi Görgijet, it fejjer varrat, Ugyan it kereszteltek meg az templomban, Junniusnak tizzen hatodik napijap.“ Ezen kívül e levél elő- és hátlapjára bibliai helyekből vett három tanulság van jegyezve a fejedelemlé kezével. — Megvan a biblia ezen kiadása a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, az udvarhelyi és s. pataki ref. collegiumban és Szász Domokos kolozsvári ref. lelkésznél (az erd. Muzeum duplumaiból).

151.

Bécs. 1645.

Eszterházi Miklós. A' Magyar-Országi Palatinusnak, Graf Esterhazi Miklosnak, Rakoczi György Erdélyi Fejedelemlének írt egy-nehány Intő Leveleinek igaz Pariája. Nyomtatta Béchben a' Koloniaj Vdvarban Kosmerovius Mate. Anno M.DC.XLV. 4r. 120 lap. — Elő: cziml. 1 levél.

Tartalma: gr. Eszterházi Miklós nádor 28 levele I. Rákóczi Györgyhez 1643. dec. 6-tól 1645. junius 11-dikéig.

Szép példány, Kebelel Nagy Sámuel ajándékából. — Megvan a cs. kir. udv. könyvtárban, a m. tud. Akadémia, a pesti egyetem, a m. vásárhelyi Teleki könyvtárban, és utolsó 4 levele híján a m. nemz. Muzeumban. — Ugyanezen levelek közül az elsőbb keltűek ugyanezen czimmal megjelentek Pozsonyban is 1644. 4r. 44 lapon. Ezen kiadás még ritkább példányai vannak a pesti egyetem könyvtárában, (Kaprinai nyomtatott analectái közt), a soproni evang. lyceum és Nagy István könyvtárában.

152.

Bécs 1645.

Eszterházi Miklós. A' Magyar-Országi Palatinusnak, Graf Esterhazi Miklosnak Lonyai Sig-

Muz. Évk. V. köt.

mondhoz, és némely Vármegyékhez írt egy-nehány Leveleinek igaz Pariája. Nyomtatta Béchben a' Koloniaj Udvarban Kosmerovius Mate. Anno M.DC.XLV. 4r. 69. lap. — Elő: cziml. 1 levél.

Szép példány, az előbbi szám alattival egy kötetben, Kebelel Nagy Sámuel ajándékából. — Éppen így egybekötve megvan a bécsi cs. k. udvari, a m. tud. Akadémiai, a pesti egyetemi és a m. vásárh. Teleki-könyvtárban. — Csak ez a darab, az előbbi nélkül, a Nagy István könyvtárában.

153.

H. n. (Gyula-Fejérvár). 1645.

Medgyesi Pál. Egő Szövetnek, avagy Edgy nehéz de igen szükséges és hasznos Kérdésnek (mely az Sz. Irásnak isteni méltosága felől vagyop) világos és rövid meg-fejtése; Minden híveknek és kiváltképpen az Catholicusoknak hasznokra. M. P. (Medgyesi Pál) által. Nyomtattatott 1645. Esztend. 12r. 151. lap.

A betűk összehasonlítása után bizonyos, hogy ez a könyv Gyula-Fejérvártt nyomtatott.

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a m. nemz. Muzeumban (a Széchényi-könyvtárban) és Lugossy Józsefnél Felső-Bányán.

154.

Gyula-Fejérvár. 1645.

Geleji Katona István. Titkok titka. Az az: Az öröktől fogva magától ő-szinte való, és megoszladozhatatlan egységű Jehovai természetben lévő, és élő, állatval, hatalomval, és méltosággal egyenlő Elohim személyeknek, három többségek felől való menynevei titkos tudomány. Melly az ov és uj Testamentumoki kétségtelen igazsága, Isten-ihlette szent-írásokból, az üdvösségre elégségesen ki-nyilatkoztatik, el-ronthatatlanul meg-erössítettik, és a' Régiek helyébe minapében támadott új Tévelygőknek, s' nevezet szerint Enyedi Györgynek, testi okoskodásitól, agyas tsavargásitól, és szines magyarázatitól, s' fortélyos ellenvetésitől vastagon meg-oltalmaztatik, Es, imé, azon egy igaz Jehovah Istennek, az Atyanak, Fiúnak, és Szent-Leleknek, ditsőségére, a' Magyar Keresztységnek az igaz Isteni-isméretben való gyarapodására, s' az ellen-káromkodoknak pedig szájok bé-dugattatására, minden olvasni akarokval Istenes kegyességből és atyafiságos szeretetből közölitetik. Geleji Katona Istvantól, Az Erdély országi igaz Keresztény nkklesiáknak Puspökjöktől, és a' Gyula-Fejérvárinak első rendü Tanítójától. Ki-nyomtattott Gyula-Fejérvárratt. Az igenek meg-testesülésenek M.DC.XLV. esztendejében. 4r. 1079 lap. — Elő: cziml., ajánlás, a k. olvasókhoz és I. mut. tábla 20 szltan levél; végén: II. III. és IV-dik mut. tábla 91 szltan lap.

Ajánlva van I. Rákoczi György erd. fejedelemlének. Gr. Mikó Imre adományára. Megvan a m. nemz. muzeumban (Széchényi-könyvtárban I, Jan-

16

kovicséban 2 példány), M. Vásárhelyt a Teleki-könyvtárban, a kolozsvári ref. és unitár., a s. pataki és debreczeni ref. coll., m. szigeti és n. kőrösi ref. lyceum, szászvárosi ref. gymnasiumban, a székely-udvarhelyi ref. collegiumban (3 péld.), Nagy István és Lugossy József könyvtáraiban.

155.

Gyula-Fejérvár. 1645.

Geleji Katona István. Magyar Grammatikatska A' vagy, Az igaz magyar irásban es szollásban kévántató néhány szükseges Observatiok. Mellyeket irogatási, és elmékedési között, egyszer másszor eszében szedegetett, meg-jegyzegetett, és Magyar munkájiban, főbb-képpen a Titkok Titkaban, követett-is, és egy-ként a' maga irásának, és szollásának mentességére, s' más-ként pedig a' Magyarorságon kapdoso elmés ifjúságnak oktattatására, ki-botsátott, Geleji Katona Istvan, Erdélyi Orthodoxus Püspök, és egygyik Fejir-vári Lelki-Pasztor. Ki-nyomtatott Gyula-Fejir-váratt A. D. M. CD. (igy DC helyett) XLV. 4r. A—C=3 iv=12 sztlan levél.

Ez a munka az előbbi szám alattihoz mellékelve s azzal egy kötetben jelent meg.

Gróf Mikó Imre adománya, — Példányai a Titkok titkával egy kötetben találhatók a főntebbi szám alatt említett könyvtárakban, kivéve a n. kőrösi ref. lyceumot, hol Geleji Katona István Titkok titkának utolsó levelei s ezen melléklete is hiányzik, és a s. pataki ref. collegiumot, melynek példányához ez nincs mellékelve.

156.

Várad. 1645.

Keresztúri Pál. Lelki Legeltetes, az az: A' David Kiraly XXIII Soltarának rövid magyarázattya, mellyet foglalt-bé tizen-két Prédikációkban A' Jésus Christusnak alázatos szolgája Keresztúri Pál. Varadon, Nyomtatta Szenci Kertész Abraham, M.DC.XXXXV. Eszt. 4r. 127. lap. — Elő: cziml. és ajánlás 2 sztlan levél.

Ajánlva van Lorántfi Zsuzsánna erdélyi fejedeleme-asszonynak.

Öz.v. Újvári Mihályné adománya. — Cziml. és ajánlás hiján megvan a m. nemz. Muzeumban (a Jankovics-könyvtárban), utolsó levele hiján a s. pataki ref. collegiumban. Még csonkább példánya (elő 5 lev. hijával) néhai Szathmári Pap Mihály könyvtárából az erd. muzeum duplumai közt.

157.

Várad. 1645.

Geleji Katona István. Valsag-Titka. az az: Az örök igenek, a' Meg-válto Mocsias Christus Jesusnak, a' választatott hívekért, a' profeciák szerint, az üdönek tellyességében valo meg-testesülése, születése, környül-metéltetése, szenyvedési, halála, eltemettetése, fel-tamadása, menyben-menése, Attya jobbára-ülése, és Sz. Lelket küldése felől valo Keresztényi titkos tudomány. Mellynek igazsága az

esztendőt-szakai Het jeles üdnepekre: Adventre, Nagy-Karátsonra, Kis-Karátsonra, Nagy-hétre, Husvétre, Aldofo-Tsetertekre, (a mint öket hívják) és Pünkösztre valo Predikációkban, a' derék szent irásokból erőssen meg-bizonyittatik, és a' Tévelygőknek, ugymint Sidoknak, Socinianusoknak, Blandradistáknak, Páristáknak, Lutheranus atyafiáknak, és egyeteknek ellenkező vélekedésik meg-czáfoltatnak. És a' Magyar híveknek, mind az honn-tanult fél-szerű Egyházi szolgálóknak, az Urban szerelmes attyafiainak, segedelmekre, s' mind az irást olvasni tudo külső rendű kegyes embereknek az igaz keresztényi vallásban valo öregbülésekre, és az ellenkezők ellen valo fel-fegyverkeztetésekre ki-botsattatik Geleji Katona Istvan, Az Erdély-orzági Magyar Reformatus Tanitoknak Püspökjök, és a' Gyula-Fejir-vári Evangelicus Keresztényeknek Lelki Pasztorok, által. Ki-nyomtatott Varadon, Szenci K. Abraham által. Az Igének meg-testesülése után M.DC.XLV. eszt. 4r. 1244 lap. — Elő: cziml. ajánlás, az olvasóhoz és I. mut. tábla 42, végén: II. és III-dik mut. tábla 34 sztlan levél.

Ajánlva van I. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek.

Példányunkat csere utján szereztem a kolozsvári ref. coll. duplumáiból. — Megvan a m. nemz. muzeumban (5 példány, 4 Jankovicsól, 1 Horváth Istvánól), a pesti egyetemi, a m. vásárhelyi Teleki-, gy-fejérvári Batthiányi-könyvtárban, a s. pataki, kolozsvári, sz-udvarhelyi és kecskeméti ref. coll., az egi érseki lyceum, a szebeni evang. és csurgói ref. gymnasium könyvtárában; csonkán a pesti prot. főiskola, a n. kőrösi és m. szigeti ref. lyceum, Lugossy József és Nagy István könyvtáraiban.

158.

Várad. 1646.

Temetesi Pompa, Melly az Tekintetes es Nagysagos Nehai Groff Iktari Bethlen Peternek, Hunyad Es Maramaros Vármegyéknek örökös Fő Ispányának, 1646 esztendőben, Kis-Aszszony havának harmadik napján, Bánban meg-hidegedett testének Liskafalváról Nyir-Bátorhan, temetésének helyére valo meg-indításától fogva, az földben el-takarításáig, celebráltatott. Varadon, Nyomtatott Szenci Kertész Abraham által. M.DC.XLVI. esztendőben. 4r. 183. lap.

Tartalma: 1, Halotti predikáció Liskafalván Liptó vármegyében 1646 oct. 22. Szathmári Lázár Miklós szathmári predikátortól. 2, Funebris Oratio Stephani Benjamin Szilágyi in pago Liskafalva iuxta Rosenbergam 21. oct. 1646. (latinul). 3, Szathmári Lázár Miklós pred. Lutsinán Liptó vármegyében 1646. oct. 24. 4, Selyei Balog István huszti predikátor hal. beszéde Sz. Mihályon Sáros vármegyében 1646. oct. 28. 5, Ugyanattól Szántón 1646 oct. 31. 6, Szathmári Lázár Miklóstól Nyiregyházán 1646. nov. 2. 7, Dobrai Bálint ecseői predikátortól Báthorban 1646. nov. 2. 8, Hodászi Miklóstól ugyan

ott nov. 3. 9, Verézi Ferencz sárospataki prédikátortól u. ott nov. 4. 10, Csulaji György-től, I. Rákóczi György erd. fejedelen udv. papjától, u. o. nov. 4. 11, Oratio funebris (latinul). 12, Hodászi Miklós prédikáziója Jankafalván 1646. nov. 29. Zólyomi Miklós özvegye Daróczy Zsófia fölött.

Muzeumunkban van 2 példány, gr. Kemény Sámuel gerendi könyvtárából és gr. Kemény József gyűjteményében (Halotti beszédek tára IV. köt). Megvan a m. nemz. muzeumban, a m. Akadémiában (3 péld.), a m. v. Teleki-tárban, a kolozsvári, debreczeni, s. pataki, kecskeméti és sz. udvarhelyi ref. coll., szebeni ev. gymn. és Lugossy József könyvtárában; czimlap hiján a m. szigethi ref. lyceum, utolsó 5 levele hiján a n. enyedi ref. coll. könyvtárában.

159.

Gyula-Fejérvár. 1647.

Kászoni János. Rövid Igazgatas A' Nemes Magyar Országának és hozzá tartozó Részeknek szokott Teorveny Folyasiról Mellyet, Nemzetes Veres-Marthi Ciko Mihaly Uram Keresere Deákból Magyar nyelvre fordított Kászoni Janos Váradgyán. Nyomtatott, azon Ciko Mihály V. költségen, Gyula-Fejér-Váratt Brassai Major Marthon által. 1647. esztendőben 4r. 302 lap. — Elő: cziml., ajánlás, az olvasóhoz 4, végén: nyomt. hibák 2 sztlan levél.

Ajánlva van Cziko Mihálynak, a fejedelem gyula-fejérvári udvarbirájának.

Ez a könyv Kitionich János Directio Methodica processus judicarij Regni Hungariae című munkájának fordítása. Kitionich nevét a fordító ezen első kiadásban nem említi; a 2-dik, löcsei 1650-diki kiadás czimlapján azonban őt mint szerzőt megnevezi.

Libloy Schuler Frigyes szebeni jogtanár adománya. — Megvan a kolozsvári, sz. udvarhelyi, m. szigeti, debreczeni ref. főiskolák, a szebeni evang. gymn. és szebeni Bruckenthal-könyvtárban, b. Bornemisza Jánosnál Kolozsvártt, gr. Teleki Sándornál Gyömrőn és K. Papp Miklósánál Kolozsvártt (e két utolsó példány az erd. muzeum dupluma volt).

160.

Várad. 1647.

Geleji Katona István. A' Valtság-Titkának Masodik Volumenje, forgatókja. Mellyben befoglaltatnak a' Negyedik, és Ötödik Részek, ugyanint a' Christusnak a' mi váltságunkért való gyálázatos, és keserves szenyvedései, kereszt-fára feszítetése, halála, temetsége, és a' halálból való ditsőséges fel-támadása, s' az után lött egy-nehányzori meg-jelenései, a' Negyedikhez ragasztatott két Fügőlekekszekkel egygyütt. Mindenestől fogva LXXVII. Predikációk. 1. A' Predikációknak, és azoknak czéljaiknak; 2. A' bizonyosságra fogatott, vagy megmagyarázott óv és új Testamentumi szent irás-béli helyeknek; 3. A' nevezetesb, s' meg-jegyztetendőbb dolgoknak Lajstromikval. Isten után, azon Geleji

Katona Istvannak, az Erdélyi Reformatus Tanítóknak Püspököknek, munkája által. Ki-nyomtatott Varadon, Szenczi Kertesz Abraham által. Az Igének meg-testesülése után M.DC XLVII. esztend. 4r. 1382 lap. — Elő: cziml., ajánlás, az olvasóhoz és I. mut. tábla 48, végén: II. és III. mut. tábla 41 sztlan levél.

Ajánlva van Lorántfi Zsuzsánnának, I. Rákóczi György fejedelem nejeének. Az ajánlás kelte: „Irtam Gyula-Fejér-váratt 1647. esztendőben, Pünköst-havának 18. napján, életemnek 58-adik esztendejében.“

Gr. Kemény Sámuel könyvtárából. — Megvan a m. nemz. muzeumban (6 példány, Jankovichtól 5, Horváth Istvántól 1), a pesti egyetemen, a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, a kolozsvári, debreczeni, s. pataki, kecskeméti, csurgói és sz. udvarhelyi ref. coll. könyvtárában (az utóbbi helyen 2 példány), Lugossy József és Nagy István könyvtárában; csonkán a pápai ref. coll., a zilahi és sepsiszentgyörgyi ref. gymn. könyvtárában.

161.

Amsterdam. 1648.

Perkinsus Guilielmus. Ama Szent Iras Feitegetesben hatalmas es igen tudos Doctornak G. Perkinsusnak A' Lelki-ismeretnek akadekiról irott drága Szép Tanításának Első könyvében, az akarmi okból meg-félemltet és rettegő Lelki esmeretnek meg-vigasztalására és gyogítására, le-tött Istenes Orvoslasi. Act. 24. 16. ebben pedig magam gyakorlom hogy botránkozásnékul való lelkiem-ismereti legyen az Isten előtt, mind az emberek előtt mindenkoron. Nyomtatott Amsterdamban, Jansoni Janos által, Tsepregi Turkovitz Mihaly költséggel 1648. Esztendőben. 12r. 249 lap. — Elő: cziml., a k. olvasóhoz, Approbatio és lajstrom 4 sztlan levél.

A kegyes olvasóhoz intézett előbeszédben, melyet aláír „Tsepregi Turkovitz Mihaly Colosvari Lakos. Amsterodamban 10. Kis-Aszony hav. 1648-ban“, azt mondja Cs. Turkovics Mihály, hogy „arra gerjedet lelkem, hogy ezt . . . . . nyelvünkre fordítottatván; és Hollandiafele való igyekezetemben s-utamban magamhoz vévén, mentől hamarebb ez szép kised formában ki nyomtattnám.“ Ebből, valamint Voetius Gisbert approbatiójából, mely szerint ez a könyv „nemely kegyes férfiaktol“ fordított magyar nyelvre, világos, hogy tévedésben volt Bod Péter, Magyar Athénás 310. l. és utána mind azok, a kik e könyv fordítását Csepregi Turkovics Mihálynak tulajdonítják.

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a m. n. Muzeumban (2 péld. Széchenyi- és Jankovics-könyvtárból), a pesti egyetemen, m. v. Teleki-könyvtárban, a kolozsvári, székely-udvarhelyi, zilahi ref. főiskolák, a miskolci és csurgói ref. gymn., a szebeni ev. gymn., Lugossy József és Nagy István könyvtárában; cziml., és 2 utolsó levele hiján a n. körösi ref. lyceumban.

162.

Utrecht. 1648.

Mikolai Hegedűs János. Az mennyei igazságnak tüzes oszlopa, Melly ez nyomoruságos élet kerengő pusztájában, ez Isten szerelmes ellankhadt népének, a' sok tevelgyések s' eretnekségek setét éttszakáján, és az ily sok istentelensegek s' megvesztő gonosz példák szövevényi közöttis, világosan megmutattya, mely uton juthatnak bé a' mennyei Canahán nyugodalmába. Fordítatott Mikolai Hegedűs János által. Kijöv. 10. 13. Es az Ur megyen vala ő előtők, nappal felhőnek oszlopában, hogy vezérленé őket az uton; Eysel pedig Tűznek Oszlopában, hogy világosságot szerzene nekik, hogy eysel es nappal mehetnek. Vásberg János által. Nyomtattatott, Ultrajectomban, a' Tavasz Második howban, 1648 esztendőben. 12r. 137 lap. (a 138 dik nincs számozva). — Elő1: czimlap, approbatio és ajánlás 4 sztlan levél.

Ajánlva van Rátóthi Gyulafi Lászlónak. — Az ajánlás kelete: „Irtam Ultrajectomban, Aprilis utolso napján, 1648. esztendőben. Kegyelmednek alázatos Alumnusa M. J.“

Forditva van Grosse Sándor Columna ignea veritatis című angol munkájából.

163.

Utrecht. 1648.

Mikolai Hegedűs János. Biblia Tanui, Kiket a' Biblia állatott elő, a' mennyei tudomány tökéletessége mellett, hogy az ő áldott Tanubizonságtételeiből, a' gyengék, a' mi igaz Vallásunk fejeit, megüdhassák, és ottan, a' Biblia körülis igazgattasanak. Ezek Fordítattak Mikolai Hegedűs János által. Solt. 19. 8. Az Urnak igaz Tanubizonságtétele böltseget ad a' kisedeknek. Ugy, hogy azt mondhatták, végre Daviddal. Solt. 119. 100. A vén embereknél böltsebb vagyok. Lásd a 98. 99. v. Va'sberg János által Nyomtattatott Trajectomban, Böjt-elő Howban, 1648. 12r. 94. lap. — Elő1: cziml., ajánlás és a ker. olvasóhoz 7 sztlan levél.

Ajánlva van Kaposfalvi Pál erdő-bényei papnak, és Szentpéteri János pataki iskolamesternek. — Az ajánlás, valamint az olvasóhoz intézett előbeszéd, a magyar tudományosság és nemzeti iskolák ügye iránt lángoló lelkesedéssel van írva.

164.

Utrecht. 1648.

Mikolai Hegedűs János. Az Istenes Tseledeknek Lelki Prebendájok melyben Az igaz Vallás fejei ugy adattatnak előnkbe, hogy ebből az Isten félő Urak, Gazdák, Atyák, Anyák, az Istentől reájok bizattatott, minden tselédgyeket, a' szent Atyák példája szerént, oktassák az Ur parancsolatira, nevellyék az igaz Vallásban, és szent életben. Fordítatott Mikolai Hegedűs János által. Törvény. 6. 7. Az Isten parantsolatit gyakorollyad a' te gyermekik előt, es szolly ezekről, mikor házadban ülsz, vagy uton jársz, vagy lefekszel, vagy mikor felkelsz.

Teremt. 18. 19. Tudom hogy ő (mint hiw házi Gazda) megparantsollya fiainak és háza-népének, ő utána, hogy megörizzék az Urnak utát, és tselekedgyenek igasságot és iteletet. Va'sberg Iános által Nyomtattatott, Ultrajectomban, a Nyári első howban, 1648. esztendőben. 12r. 44 lap. — Elő1: cziml. és ajánlás 2 sztlan levél.

Ajánlva van Pataki Szabó István váradi nemesnek, és Váradi Szabó Istvánnak, I. Rákóczi György fejedelem lizskai tisztartójának, mint pártfogóinak „Ultrajectumban, 20. Junii, 1648. esztendőben.“

165.

Utrecht 1648.

Mikolai Hegedűs János. Szentek Napi Száma, melyben A' meguyúlt, szent és kegyes léleknek minden napi tisztai ugy irattatnak le, tsak tiz regulátskákban, hogy a' melly istenes életre vágyódók ezeket, mint ilyen rövid pásztákbeli munkájokat, minden nap véghez viszik, szaporán előmehetnek a' szentségben, kivánt boldogságokra. Fordítatott Mikolai Hegedűs János által. Teremt. 17. 1. Járj én előttem szüntelen, és légy állhatatos. Solt. 90. 12. Tanéts meg Uram, minket, a' mi Napink számaira. Nyomtattatott Va'sberg Iános által. Trajectomban, Pünköst hetiben, 1648 esztendőben. 12r. 20 lap. — Elő1: cziml. és ajánlás 2 sztlan levél.

Ajánlva van Váci András pataki és Komárom István váradi iskolamesternek. „Irtam Pünköst harmad napján, Belgiomi budosasomban, 1648. M. I.“

Jegyzés. Mikolai főntebb 162—165. sz. alatt leirt négy munkája együtt egy kötetben jelent meg.

Példányunk, melyben az első és második munka czimlapja hiányzik, Filep Elektől csere utján került. — Megvan a m. nemz. Muzeumban (a Széchenyi-könyvtárban 1 ép, Jankovicsban 2 ép és 2 csonka péld.), a pesti egyetemben, a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, a kolozsvári, udvarhelyi és zilahai ref. főiskolákban, Zsibón a b. Wesselényiek, F. Bányán Lugossy József, Győrött Liskay József könyvtárában; a m. szigeti ref. lyceumban az első munka czimlapja s a 4-dik munka hiányzik.

166.

Lőcse. 1649.

Gyirwa Venczel. Christvs Vrvnknak Szent Peterrel valo beszélgetese. Ez mostani világnak elfordult és gonosz s' veszedelmes állapotjáról. Szerzettetett Nyul Conradus által. Megfordította pedig Gyirwa Wentzel, Németből Magyarra az újság kívánóknak kedvéért. Lőtsén, Bréver Lörintz által, An. 1649. eszt. 4r. A—B=2 iv=8 sztlan levél.

Gyirwa Venczelről, ki ezen a kor erkölceit gúnyosan ostorozó költeményt a szerző Haase Konrád nevével együtt magyarra fordította, s kiről Toldy Ferencz A magyar költészet történetében nem emlékezik, Bod Péter, M. Athénás 92. l. őszintén bevallja, hogy nem tudja, „micsoda rendbéli ember volt.“ — Horányi, ki róla, ille-

tőleg két fordított munkájáról, tisztán csak Bod leírása után beszél, őt Memoria Hungarorum I. köt. 54. l. „Hungarus Szathmariensis“-nek mondja, mit utána ír Adelung is Forsetzung zu Jöchers Gelehrten-Lexico. II. Bd. (Leipzig. 1787.) 1698. has. — Én, Horányi állításának alapját nem ismerve, Gyirwa Venczel született magyarságában kételkedem, s hajlandó vagyok őt, mind családi mind nálunk teljesen szokatlan Venczel keresztnévéről következtetve, külföldi szláv eredetűnek tartani. Sőt bátor vagyok azt a gyanúsítomást is kifejezni, hogy Gyirwa Venczel egy személy azzal a Tesseni (Toldi szerint Tessényi) Venczellel, ki Magyellona historiáját prózában németből magyarra fordította éppen a löcsei Brewerféle nyomda számára, s kinek nevét én nem a Baranya vármegyei Tessény faluval, hanem a siléziai Tescchen várossal vélem egyeztetendőnek. Ha e sejtelmem nem csal, úgy Gyirwa Venczel tescheni eredetű volna, ki hazánkban sajátította el annyira a magyar nyelvet, hogy Löcsén Brewer részére több oly költeményt fordíthatott németből magyarra, melyek kelendőségére a nyomdász a magyar közönségnél biztosan számíthatott.

Egyetlen ismert példány, a Benkő Ferencz által ajándékozott gyűjteményes kötetből. — E kötet eredetileg gr. Gyulai Kata, gr. Teleki Imréné, tulajdona volt, ki a múlt század második felében számos régi magyar könyvet ajándékozott a sz. udvarhelyi ref. collegium könyvtárának. — Hogy Bod Péter e kötetet hihetőleg még gr. Gyulai Kata könyvtárában ismerte, bizonyos; miután Athenásában az illető helyeken annak minden darabját, s köztök az egyetlen példányokat is, ismerteti.

167.

Löcse. 1649.

Gyirwa Venczel. Az Sybillanak Jövendöleséről, Es Salamon kiralynak böltsesegeréről. S-tsuda dolgok tétélekről, melyek löttének: és kik még lejendnek itélet nap előtt. Németből Magyarra fordított, Gyirwa Wentzel által. Lötsen, Brever Lörintz által, M DC. XLIX. 4r. A1—4, B2, 3. (a többi hiányzik).

Egyetlen példány a Benkő Ferencz által ajándékozott gyűjteményes kötetből. — Hogy ez a munka terjedelmes lehetett, kitészik Bod szavaiból, ki Magyar Athénás 93 l. azt írja ezen munkáról: „Ez nagy könyv.“ Midőn azonban a Benkő-féle colligatum rongált állapotban az erd. múzeumba került, akkor már ezen a Bod által nagy könyvnek látott példányból csak az első iv, s a 2-dik iv két közbülső levele, összesen 6 levél volt meg.

168.

Löcse. 1649.

Madarász Márton (Eperjesi). Sz. Bernard Atyának szep aitasos elmelkedési, Az emberi állapot isméréstiről. Más-képpen A' Lélekről való Könyvecs-

kéje. Mellyet a' Keresztyének közönséges épületire meg-magyarázott Eperjessi Madarász Márton, azon helyben A' Magyar Ekklesianak Meltablejan Lelki-pásztor. Sap. 15. v. 3. Nosse Deum consummata justitia est. Az Istent ismerni tökéletes igasság: Nyomtatott Lötsen, An. 1649. 12r. 137. lap. — Elől: czíml. és ajánlás 9 sztlan levél.

Ajánlva van Bedegi Nyári Bernárdnak, az erd. fejedelem kállai főkapitányának, Szabolcs vármegye főispánjának. Az ajánlás „Költ Eperjest, Die 6. Febr. An. 1649. Nagyságodnak szegény Káplánya Madarász Márton.“

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a pesti egyetem és a s. pataki ref. coll. könyvtárában is.

169.

Várad. 1649.

Keresztúri Pál. Lelki Legeltetes, az az: A' David Kiraly XXIII Soltaranak rövid magyarázattya, mellyet foglalt-bé tizen-két Prédikációkban A' Jesus Christusnak alázatos szolgálja Kereszturi Pál. Váradon, Nyomtatta Szenci Kertesz Abraham, M. DC. XXXXVIII. 4r. 72 lap.

Ajánlva van Lorántfi Zsuzsánnának Erdély fejedelem asszonyának.

Első kiadása: Várad. 1645. 4r. Lásd föntebb 156. sz. alatt.

Gróf Kemény József könyvtárából. — Megvan a m. akadémiai, pesti egyetemi, pesti protestans főiskolai, m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, a kolozsvári, sz. udvarhelyi, m. szigeti és sáros-pataki ref. főiskolákban (az utóbbi helyen 2 ép és 1 csonka péld.) és Lugosy Józsefnél F. Bányán.

170.

Várad. 1649.

Geleji Katona István. A' Valtzag-Titkának Harmadik Volumenje, egybe-hajtogatékja. Mellyben a' Hatodik, es Hetedik Reszek, ugy-mint a' Christusnak gyözedelmes menybe-menetele, s' Atytyajobbjára való ülése; és a' Szent-Léleknek mind személyje, s mind el-küldetése, és ajándékjainak bővségesen való ki-öntések, a' hozzájuk ragasztott három illendő Fügölekekkel, az Ujvá-születésvel, a' keresztségvel, és az Ur-vatsorájával együtt, a' szent írásokból igazán meg-magyarázatnak, s' az ellenkező értelmek pedig meg-czáfoltatnak. Szám szerint LXXVI. Prédikációkban. Mellyek három Mutato-táblákra szedtetnek. 1, A Prédikációké, és azoknak céljaiké. 2, A szent-íráskból bé-hozatott helyeké. 3, A megtartásra méltobb dolgoké. Isten kegyelméből, ugyan azon Geleji Katona Istvan, az Erdély-orzági igaz Evangelicus Lelki-Pásztoroknak méítatlan Püspökjök, által. Ki-nyomtatott Varadon, Szenci Kertesz Abraham által, Az Igének meg-testesülése után, M. DC. XLIX. eszt. 4r. 1386 lap. — Elől; czíml.: ajánlás, az olvasóhoz és I. mut. tábla 30, végül: II. III. mut. tábla és szemet (sajtóhibák) 33 sztlan levél.

Ajánlva van II. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek, ily kelettel: „Irtam Gyula-Fejér-váratt, Anno 1649. 5. Julii, Eiletemnek hatvanodik esztendőjében. Nagyságod alázatos Egy-házi hive. Geleji K. Istvan.“

Példányunk gr. Kemény Sámuel könyvtárából való. — Megvan a m. nemz. muzeumban (5 példány, Jankovics és Horváth István könyvtárából), a pesti egyetemen, a m. v. Teleki-könyvtárban, a kolozsvári ref. és unitár., a debreczeni, s. patiki, sz. udvarhelyi ref. coll. könyvtáraiban, Lugossy Józsefnél F. Bányán, néhai Nagy István könyvtárban, és elején s végén csonkán a m. szigeti ref. lyceumban.

171.

Amsterdám. 1650.

Molnár Albert. (Szeczei). Szent David Kiralynak és Prophetanak Szaz ötven Soltari a' Franciái notaknak es verseknek modgyokra Magyar versekre fordittattak es rendeltettek, Szenci Molnar Albert által, Amstelodamban, Iansonius Ianos által c. l. c. L. 12r. 327 lap. — Végül: mut. tábla és imádságok 9 sztlan lap.

Gróf Kemény József könyvtárából. — Több példányt nem ismerek.

172.

Amsterdám. 1650.

Catechesis. A keresztyéni vallásra rövid kérdésekben és feleletekben tanító Catechesis. Mely sok keresztyén Reformata Ecclesiákban és Scholákban taníttatni szokot Es mostan ez kised formában, a' feleleteknek rövid értelmekkel, azokban be foglaltatot dolgokrol valo rövid kerdezkedéseknek módjaival, es szentírás béli bizonságoknak egeszszen leírásával az Urnak a' Magyar nemzetben le telpeedet Ecclesiájában levő kisededinek, lelki epöletekre ujonnan ki bocsátatot. Ehez adattatot a' Belgiomi keresztyén Ecclesiáknak hitekröl valo közönseges. Vallás Tétel. Amstelodamban, Jánssonius János költségével. M. DC. L. 12r. 246. lap.

Szárászi Ferencz fordítása.

Következik utána külön czimlappal:

173.

Amsterdám. 1650.

Szathmári István. Az keresztyén es Igaz tudományu Belgiomi Ecclesiáknak hitekröl. Valo Vallás Tétele. Mely az Isten, és az lelkeknek idvessége felöl valo igaz tudománnak sommáját egyedül tsak az szent-Irasnak egyenes es egy nyomon járo igaz értelme szerint bizonyos részetskékben rövideden befoglallya. Mostan azoknak kedvekért, kik gyönyörködnek mindenkor készen az ő benne való megmozdulhatatlan remenség felöl bátran az ellenkezőnek meg felelni magyár nyelvre fordittatot, es az Catechesis mellé adattatot. Szathmári István által. Hos. 4. 6. Kivággattatik az en nepem, mivel hogy tudomány nélkül valo: mivel hogy te megutál-

tad az tudománt, hogy papom ne légy ennekem, és mivel hogy az te Istenednek törvényeröl elfeletkezettel enis el feletkezem az te fiaidrol. Amstelodamban. M. DC. L. 12r. 247—342 lap.

A fentebbi szám alatt leirt Catechesis melléklete gyanánt azzal együtt nyomtatva s egy kötetben jelent meg.

Példányunkat csere utján szereztem a kolozsvári ref. coll. diplomáiból. — Megvan a m. nemz. muzeumban (a Széchényi-könyvtárban), a kolozsvári ref. collegiumban, és elől csonkán a m. szigeti ref. lyceumban.

174.

Bártfa. 1850.

Medgyesi Pál. Dialogvs Politico Ecclesiasticus. Két Keresztyén Embereknek Egy-mással-való beszélgetések; kiknek egyike, úgy-mint az Kerdező, némelly dolgokban, még nem szintén elég tanult és eröss, de nem általkodott, hanem örömet tanuló; a' másik a' Felelő tanultabb és vastagabb. Beszélgetések vagyon Egyházi Igazgato Presbyterekről, avagy Vénekrol, Oeregekröl; és az Presbyteriumrul Egyházi Tanatsrol. Malunt nescire quia jam oderunt, adeo quod nesciunt praejudicant id esse, quod si sciant odisse non poterant, quando si nullum odii debitum deprehendatur, optimum utique sit desinere injuste odisse: si vero de merito constet, non modo nihil odii detrahatur, sed amplius acquiratur ad perseverantiam, etiam justitiae ipsius auctoritate. Tertull: Apol. c. 1. Inkább akarják nem tudni, mivel már meg-gyüölték, annyira annak itélik lenni a mit nem tudnak, mellyet ha tudnának nem gyüölhetik vala, a' midőn ha az gyüöltségnek semmi érdemes okát nem találhatnak, általán fogva leg jobb lenne az méltatlan gyüöltséget le-hagyni: ha pedig az nyilván lenne hogy nem méltatlan a gyüöltség, nem tsak nem hagyyna ember semmit alább a'ban, hanem még nagyobb gyüöltségre indulna, magának az igazságnak méltóságátul-is viseltetvén a'ban. Bartfan, Nyomtatottat 1650. Esztend. 4r. 224 lap. — Elöl: cziml., ajánlás és lajstrom 12 sztlan levél; végül: nyomt. hibák 1 lap.

Ajánlva van Rákóczi Zsigmondnak, II. Rákóczi György erd. fejedelem testvéröcscsének. Az ajánlás kelte: „Gyula Fejérváratt, a Tizen-egyedik Hónak, vagy András Havának 10-dik napján 1649-dik esztendőben. Nagyságodnak alázatos hű szolgája elete fogytáig, Medgyesi Pál.“

Az ajánlásban emliti magáról szerző, hogy erdélyi udvari predikátorsága előtt „Debreceni Mester-ségében két esztendőket töltöttem, nagyobb részt Sz. Irási tudomány tanításban“ s alább: „Praedicator-ságot három helyekben viseltem, Szinyér-Várallyán, Munkátson és Váradon.“ Emliti továbbá hogy ezen munkáját csak hamarjában írta „úgy-mint a kilencedik Hónak (vagy Mihály havának a' mint hiják) 1649-ben kezdetitől-fogván, következendő Tizediknek vagy Mind-szentnek a' vége feléig.“

Példányunk Czech Antal adománya. —

Megvan a m. nemz. muzeumban (Széchényi-könyvtárban 1, Jankovicsban 4 péld.), a m. Akadémiában 2 péld. (egyiknek czimlapján a nyomt. hely és évszám nincs kitéve), a pesti egyetemen, a m. v. Teleki-könyvtárban, a kolozsvári, debreczeni, s. pataki, kecskeméti ref. coll., a szebeni evang. és csurgói ref. gymn., néhai Nagy István könyvtárában és gr. Lázár Miklósnál Kolozsvártt.

175.

Lőcse. 1650.

Kászoni János. Directio Methodica Processus Iudiciarii Ivris Consuetudinarii, Inelyti Regni Hungariae. Per M. Joannem Kithonich de Koztanicza, Artium Liberalium Et Philosophiae Magistrum, Causarum Regalium Directorem, et Sacrae Regni Hungariae Coronae Fiscalem. Rövid Igazgatas A' Nemes Magyar Orszagnak Es hozzá tartozó Részeknek szokott Törvény Folyasiról. Mellyet, Deák-ból Magyar nyelvre fordított Kaszoni Janos Varadgyan. Leutshoviae, Typis Laurentii Breverii, Anno 1650. 4r. 509 lap. — Elől: cziml., ad tyrones, (latinul), az olvasókhoz (az 1647-diki kiadásból, magyarul) 4 sztlan levél; végül: Index alphabeticus és mut. tábla 15 sztlan lap.

Maga a czimlapon említett munka, latin-magyar szöveggel, a 444-dik lapon végződik. Ezen túl (405—509 lapon) Kithonich második munkája áll, csak latin szöveggel, következő külön czimlappal: Centvria. Certarvm Contrariatvm et Dvbietatvm, ex Decreto Tripartito, Desumptarum et resolutarum per M. Joannem Kithonich de Koztanicza. — Leutschovie, An. Domini M. DC. L.

Az első, csak magyar szövegű kiadást, mely Gyula-Fejérvártt, 1647. jelent meg, lásd fentebb 159. sz. alatt.

Gróf Kemény Sámuel könyvtárából. Megvan a m. nemz. muzeum, az egri érseki lyceum, a panonhalmi apátság, a soproni evang. gymn. Szilágyi István s Lugossy József könyvtárában; néhai Nagy István hagyatékában is volt 2 rongált példánya.

176.

Bécs. 1651.

Zrinyi Miklós. Adriai Tengernek Syrenaia, Groff Zrini Miklos. Nyomtatta Bechben a Koloniai Vduarban Kosmerovi Máté Czászár ö Felsége Könyvnyomatatója. Anno M. DC. LI. 4r. A—Rr. = 40 iv = 160 sztlan levél, (az utolsó levél üres). — Elől: cziml., ajánlás a magyar nemességnek, az olvasóhoz, s a czimlap előtt egy rézmetszet 4 sztlan levél.

A czimlapot megelőző rézmetszet egy kedvező széllel haladó hajót ábrázol, melyben egy sisakos, pánczélos vitéz ül. A dagadó vitorlán ezen szavak állanak: Adriai Tengernek Syrenaia Groff Zrini Miklos. Ez alatt a szerző kedvelt jelmondata: Sors bona nihil aliud.

Ezen kötet legnagyobb részét, mintegy 35 ivet, gr. Zrinyi Miklós „Sziget ostroma“ című hősköl-

teménye foglalja el; a többi rész, mintegy 5 iv, lyrai költeményekből áll.

Igen szép példányunk, melyből csak a rézmetszetes előczimlevél leszakadt alsó része hiányzik, gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a pesti egyetemen, a m. v. Teleki-könyvtárban, a kolozsvári ref. coll., a m. szigeti ref. lyceum s néhai Nagy István könyvtárában, Budán Farkas Lajosnál, Tibold-Darócson néhai Páy Alajos könyvtárában; czimlap hiján a panonhalmi apátság, végül csonkán a m. akadémia, első ive hiján (az erd. muzeum duplumaiból) a debreczeni ref. coll. könyvtárában.

177.

(Lőcse.) 1651.

Az Fortvnatsrol iratott igen szept nyajas beszédű Könyvetske. Miképpen az ő Erszényéhez, és kívánt kedves Süvegetskéjéhez jutván, és több több történt sok dolgairól. Melly most Németből Magyarra fordított az szép Ujságokban gyönyörködőknek kedvéért (Fametszet). Anno 1651. esztendőben. 4r. A—P=15 iv = 60 sztlan levél. (Prózában.)

Betűi, papirosa s egész nyomdai kiállítás után itélve a lőcsei nyomda terméke. Kétségtelenné teszi ezt az, hogy munkánk czimlapján ugyanazon fametszet áll (egy fa alatt alvó férfi, ennek lábainál egy térdeplő szerzetes, ki a felhők közt lebegő Sz. Máriához imádkozik), mely a Lőcsén 1673-ban Brever Sámuel által kiadott „Magyar Aesopus“ czimlevelén is látható.

Fortunatus historiájának van egy régibb, hely nélkül 4rét 68 sztlan levelen megjelent kiadása is, mely kétségtelenül Kolozsvártt a Heltai-féle nyomdában (1580 körül) nyomtatott, s melynek fordítását, vagy is inkább önálló földolgozását Toldy Ferencz, m. költ. tört. 2. kiad. 116. l. Heltai Gáspárnak hajlandó tulajdonítani. Ennek előttem csak két példánya ismeretes, egy teljes a m. nemz. muzeumban és egy végül csonka a m. v. Teleki-könyvtárban. Ezt az általam leírt példánnyal jelenleg nem hasonlíthatom ugyan össze, de Toldynak a kolozsvári kiadás tartalmáról s kidolgozási modoráról adott ismertetése után bizonyosnak tartom, hogy a lőcsei 1651-diki kiadás a kolozsváritól teljesen független s mint czime is mutatja egészen új fordítás.

Egyetlen példányunk a Benkő Ferencz által ajándékozott gyűjteményes kötetből való.

178.

Várad. 1652.

Enyedi János. Mennyei Szó, a lelki alomból való felserkenésről. Avagy VI. Együgyü Praedikációk, a bűnnek álmából felserkenésről, a bűnnek halálából való felkelésről, s az Ur Jesus Christus Szent Lelke s kegyelme által való mennyei, idveséges, lelki megvilágosításról. Mellyek Iminnen amonnan egybe-szedegettettek, és könnyű formában kibocsáttattak Enyedi F. János, az Ur Jesus

Christus méltatlan együgyű szolgája, és mostan a Kezdi-Vasarhelyi Anyaszentegyházbéli gyülekezetnek Lelki-Pásztorá által, az Ur Jesus Christus dítsőssegere, és az ő Anyaszentegyházában elő Juhainak, vérével meg-váltott hiveinek, lelki épületekre. Rom. 13. 11. Ideje immár az álomból fel-serkennünk. Váradon, Nyomtattatott Szenci Kertész Abraham által. M. DC. LII. 8r. 253. lap.

Ajánlva van Basa Tamás háromszéki kapitánynak és Daniel János háromszéki királybirónak „Kézdí-Vásárhelyt, Pünkösöd havának 1. napján. 1652. Esztendőben“.

Bod Péter szerint Magyar Athénás 75. l. ezen munka nyomtattatott Váradon 1657-ben, mit utána elfogad Sándor István is, ki ezen könyvet mint váradi nyomtatványt mind 1652-re mind 1657-re fölhozza Magyar Könyvesház 36. és 39. l. — Igen nagyot botlott Miller, Fragmenta veteris typogr. M. Varadiensis 21. l. midőn e könyvet, Horányira hivatkozva, Várad. 1557-re teszi s mint XVI-dik századi legrégebb váradi nyomtatványt hozza föl; holott Horányi, ki az Enyedi Jánosról szóló cikket tisztán Bod Péter után dolgozta, Memoria Hung. I. köt. 620. l. Enyedi ezen munkáját nem 1557-re teszi, hanem Bodnál egyezőleg Varadini. MDCLVII. (1657) megjelentnek állítja. — A mi a Bod által említett 1657-diki kiadást illeti, azt hiszem, hogy az nem létezett, s Bodnál csak leirási vagy nyomtatási hibából áll 1657. a helyes 1652 helyett. — 1657-diki kiadást valósággal senki sem látott, míg 1652-diket csak én magam 9 példányban ismerek.

Példányunkat csere útján szereztem a s. pataki ref. collegium duplumaiból. — Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankoviestól 2 péld.) a debreczeni, s. pataki, kolozsvári, sz. udvarhelyi ref. coll., a sepsi-szentgyörgyi ref. gymn. és Szilágyi István könyvtárában M. Szigeten.

179.

Bécs. 1653.

Liszi László. Magyar Márs avagy Mohách mezején történt veszedelemnek emlékezete. Nyomtattatott Bécben Cosmerovius Máthe, Chászár urunk eő Fölsege Udvari könyv-nyomtatoja által, 1653. esztendőben. 2r. 154 lap. — Reges Ungariae... Ung. Rhythmis descripti 80 lap. Elöl: czimlap és ajánlás 4, végül: mut. tábla 4 szltan levél.

Gróf Gyulai Lajos örököseinek adománya. — Megvan a m. nemz. muzeumban (Szechenyi-könyvtárban, ugyanott Jankoviestól csonkán), a m. akadémiában, a m. v. Teleki-könyvtárban, Pannonhalmán 1 ép és 2 csonka példány, a debreczeni ref. coll., nagy-kőrösi ref. lyceum, gróf Mikó Imre és n. Nagy István könyvtárában.

180,

Bécs. 1653.

Hoffmann Pál. A Tekentetes es Nagysagos Hoffmanny Pal, Péczy Püspök, Esztergami Cano-

nok, és Esztergami Ersek Urunk ő Nagysága Generalis Vicáriussa, Chászár és Király Urunk ő Fölsege tanátsa Predikatioia, Mellyet predikállot Nagy szombatban, Keresztelő szent János Templomában, Sz. András havának 26. napián, 1652. Esztendőben. Midőn Nagy Vezekeny mezejen, az Törökök- Ellen valo harczon, kis Aszszony havának 26. napián, hazájokért düczöségessen egy-gyüt megh holt, négy vitéz Uri attiafiak el temettetének. Ugy mint: A' Tekentetes es Nagysagos Groff Galanthai Eszterhazi Laszlo, Frakno Vara örökös Vra, es Soprony Vármegye fő-Ispánnya, Szentelt vitéz, Chászár és Király Urunk ő Fölsege Fő-tanátsa és komornykya, Pápa végh-házának fő - kapitánnya etc. A' Tekentetes es Nagysagos Galanthai Eszterhazi Ferencz, Chászár és Király Urunk ő Fölsege Gyarmathi végh-házának fő-kapitánnya etc. Galanthai Eszterhazi Tamas, Chászár és király Urunk ő Fölsege Lévai végh-házának viczé-kapitánnya etc. Galanthai Eszterhazi Gaspar etc. És ezeknek diczéretes magok viselésének örök emlékezetire, A Tekentetes es Nagysagos Grof Nadasdi Ferencz, Fogaras Földének örökös Ura, Vas-vármegyének Fő-Ispánnya, Chászár és Király Urunk ő Fölsege Fő-tanátsa es Komornykya, és Magyar Országban Királi Udvari Hop-mestere, akaratíabul ki nyomtattatott Cosmerovius Máthe, Chászár Urunk ő Fölsege Udvari könyv nyomtatoia által, 1653 esztendőben. 2r. 28 lap és elől czimlevél.

A 26—28 lapot a bécsi Pázmán-collegium és Nagy Pál által gr. Nadasdi dícsőítésére irt latin versek foglalják el.

Ezzel együtt, de külön czimlappal, ugyan csak gr. Nadasdi Ferencz költségén, jelent meg Erdődi Pálfi Tamás báthai apátur és esztergomi örkanonok latin oratiója, melyet az elesett 4 Eszterhazi fölött N. Szombatban 1652. nov. 26-dikán tartott, 7 számozatlan levelen, czimlapja előtt egy külön levelen az ezen alkalommal a jézsuiták egyházában fölállított castrum doloris szép rézmetszetű rajzával. Ezen rajz alatt balra e szavak állanak: „Joh. Rudolf Miller delia:“ jobbra pedig „Mauritius Lang sculpsit Posonij.“

Gróf Kemény József könyvtárából. „Halotti tiszteltetések tára“ gyűjteményben; másik példányunk a Gr. Kemény Sámuel könyvtárából való (Miscellan. Tom. XX.)

181.

Lőcse. 1653.

Poncianvs Tsaszar Historiaia. Mikeppen az ő fianak Dioclecianusnak hét bölc és tudós Mestereket fogada, kik azt tanitanák a hét Nemes Tudományokra. Es minek-utánna az mostoha anyja megtsalta volna az Tsászárt, hogy létszer az ő fiát, a' Dioclecianust, ki vitette volna fel akasztásra, miképpen mind az hét úttal a' bölc Mesterek megszabadították azt az ő bölc beszédekkel. Hogy annak ntánna az ő atya helyet Romai Tsászár lön. Lőtsen, Brevér Lörintz által, 1653. 4r. A—O=14 iv=56 szltan levél.

Első kiadása: Bécs. 1573. 4r.; Lőcsén a XVII-dik században négy kiadása jelent meg, 1633. 1653. 1676. és 1679-ben.

Egyetlen példány a Benkő Ferencz által ajándékozott gyűjteményes kötetből. — Közben 2 levele (G2 G3) hiányzik s néhány levele meg van rongálva.

182.

Utrecht. 1653.

Csere János (Apáczai.) Magyar Encyclopaedia. Az az, Minden igaz es hasznos Böltseségnek szép rendbe foglalása és Magyar nyelven világra bocsátása. Apatzai Tsere Janos által. Senec. 64. Epist. Etsi omnia à veteribus inventa essent: hoc tamen semper novum erit, usus et inventorum ab aliis scientia et dispositio. Ultrajecti. Ex Officina Joannis à Waesberge c10.10 c LIII. 12r. 412 lap. — Elől: cziml., ajánlás és az olvasóhoz 20 szltan levél.

Ajánlva van Csulai György erd. ref. püspöknek, gy. fejevári esperestnek és papnak, Bisterfeld Henrik János gy. fejevári tanárnak és a gy. fejevári iskolának.

Az olvasóhoz intézett igen érdekes előbeszédben értesít bennünket a szerző, hogy midőn Csulai György püspöktől meghívást és költséget kapott, hogy azonnal térjen vissza hazájába, a telet még Utrechtben töltve, akkor határozta el magában, hogy e munkáját sajtó alá készítse és adja, mintegy késlekedése mentiségül és kárpótlásául. Mint közönségesen tudva van, Apáczai Csere János 1653. nov. havában már be volt igtatva a gy. fejevári collegium igazgatóságába, s mint a leirt czimlapból látjuk, munkája Utrechtben 1653-ba sajtó alá volt adva, miután a czimlapon 1653. év áll.

Hogy azonban ezen könyv a sajtót nem 1653-ban, hanem csak harmad évre 1655-ben hagyta el, bizonyosnak tarthatjuk abból, hogy a „Magyar Encyclopaedia“ szövegéhez, mely a 412 lapon, az S4 levelen, végződik, mellékelve s azzal együtt nyomtatva 413—487 lapon (S5—X4 lev.) találjuk valamennyi példányban szerzőnek „De studio sapientiae“ czimű latin oratióját, melyet a gy. fejevári collegiumban 1653-ban november havában tartott, s mely még azon évben hely nélkül (de a nyomdai kiállításból ítélve kétségtelenül Gy. Fejevártt) 4r. 48 lapon megjelent. Ezen melléklet külön czimlapján pedig a hely és évszám így áll: Ultrajecti, Ex Officinâ Joannis a' Waesberge, Anno MDCLV. — Kétségtelen ebből, hogy ezen melléklet, valamint a Magyar Encyclopaediának azt megelőző utolsó levelei, Utrechtben 1655-ben voltak nyomtatva, és így az 1653-ban nyomtatni kezdett Magyar Encyclopaedia csak 1655-ben láthatott világot.

Ez egyike a legtöbb példányban fönmaradt régi magyar nyomtatványoknak. Az erd. muzeumban van 2 példány: gr. Kemény József, és b. Radák Istvánné könyvtárából; ezeken kívül volt még 2 felesleges példány. Megvan a m. n. muzeumban, a m.

Muz. Évk. V. köv.

Akadémiában, a m. v. Teleki-könyvtárban, a kolozsvári r. cath. lyceum, a kolozsvári és sz. udvarhelyi ref. collegium könyvtárában; 2—2 példányban birja a debreczeni, s. pataki, pápai és n. körösi ref. főiskola; megvan Nagy István könyvtárában, Lugossy Józsefnél, Szilágyi Istvánnál, Farkas Lajosnál, Jakab Eleknél s igen számos példányban más magánosoknál.

183.

Várad. 1653.

Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eidem Annexarum, Ex Articulis ab Anno Millesimo Quingentesimo Quadragesimo, ad praesentem hucusque Millesimum Sexcentessimum Quinquagesimum tertium conclusis, compilatae; Ac primum quidem per Dominos Consularios revisae, tandemque in Generali Dominorum Regnicolarum, ex edicto Celsissimi Principis, D. D. Georgii Rakoci, Dei gratia Principis Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domini, et Siculorum Comitum, etc. Dni eorum Clementissimi, in Civitatem Albam Juliam ad diem decimumquintum mensis Januarii Anni praesentis congregatorum, conventu, publicè relectae, intermixtis etiam Constitutionibus sub eadem Dieta editis. Varadini, Apud Abrahamum Kertesz Szenciensem c10.10c LIII. 2r. 250 lap. — Elől: cziml., praefatio és approbatio 3, végül: Conclusio és Index 13 szltan levél.

Csak a czim, praefatio és conclusio latin, a szöveg egészen magyar.

Rákóczi György saját kezű aláírásával és pecsétjével hitelesített igen szép példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a pesti egyetemi, a m. Akadémiai, a n. váradai püspöki, a pannonhalmi apátsági, a szebeni Bruckenthal-könyvtárban, M. Vásárhelyt a minoriták kolostorában, a s. pataki ref. coll. néhai Nagy István, néhai Fáy Alajos könyvtárában Tibold-Darócson, Szilágyi Istvánnál M. Szigeten s számos magánosoknál.

184.

Várad. 1653.

Medgyesi Pál. Erdely s' egész Magyar Nep egymás után tsak hamar hamar érkezett Harmas Jajja s' Siralma. Mellyel e' Ket keseredett Hazat, amaz halhatatlan emlekezetű Harom Fejedelmi Embereknek, néhai Nagy Rakoci Györgynek, Erdély Országának Fejedelmének, Magyar Ország sok Részeinek Urának, és Székelyek Ispányának, 1649-ben, az Első Honak vagy Januariusnak 10-dik napján; Es az után tsak hamar, az ő Naga igen nagy reménségű kedves Fiának, kiben az egész igaz Magyar Haza fiak meg-nyugodtak, és igen megvidultak vala, néhai Rakoci Sigm on dnak, 1652-ben, a' Negyedik Honak vagy Aprilisnek 28-dik napján. Ennek-felette az előtt 1648-ben, Harmadik Honak, vagy Martiusnak 29-dik napján, ritka példaju, kegyes és istenfélő néhai Öreg Grof Betlen Istvannak, Gyula- Fejevári mulando Friss Há-

zoktúl, a' Sirban meg-indításokkor Siratta S' Sirattatta Medgyesi Pál. Varadon, Nyomtattatott Szenci Abraham által, M.D.LIII. (helyesen M.DC.LIII.) 4r. 63 lap.

Ajánlva van II. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek. Az ajánlás kelt „Sáros-Patakon, az Első Hónak 25-dik napján, 1653-ben.“

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából, Medgyesi Pál S. Patakon 1658 ban kiadott „Sok Jajjok“ című gyűjteményes munkájába kötve. — Megvan a m. nemz. Muzeumban (Széchenyi könyvtárban), a pesti egyetemen, a m. v. Teleki-könyvtárban. — A Temetési pompával Varad. 1646. egybekötve megvan a m. Akadémia és a s. pataki ref. coll. könyvtárában (2—2 példány), a sz. udvarhelyi ref. collegiumban, és utolsó levele híján a m. szigeti ref. lyceum könyvtárában.

Van Medgyesi ezen munkájának másik kiadása is: S. Patak. 1653. 4r. 84 lap. — Ezen az előbbinél jóval ritkább kiadás megvan a debreczeni ref. collegiumban, a s. pataki ref. collegiumban (1 ép és 1 csonka példány) és M. Szigeten Szilágyi Istvánnál.

185.

Bécs. 1654.

Kéri Sámuel. Keresztyen Seneca, Az az Lucivs Annaevs Seneca, Leveleiből ki-szedetett, Es XXXVIII. Reszre osztatott, Keresztyeni Viragok. Mellyek az Tekéntetes és Nagyságos Groff Battyani Adam, etc. ő Nagysága akarattjából. Diákból magyarra, most elsőben fordítottak és költségével nyomtatattak. Nyomtatta Béchben, A' Kolonai Udvarban Cosmerovius Máte. M.DC.LIV. esztendőben. 12r. 188 lap. — Elől: cziml., ajánlás. előljáró beszéd 14, végül: lajstrom 5 sztlan levél.

Ajánlja a fordító gr. Battyáni Ádámnak, Német-Ujvár. Szalonak, Borostyán stb. örökös urának, római birod. szentelt vitéznek, III. Ferdinánd tanácsosának s komornyikjának, a dunántúli részek fő generalisának. Az ajánlás kelte: „Viennae Austriae die 25. Aprilis 1654, Nagysagodnak Isten imádo szerzetes Káplánnya Fr. Samuel Kérj.“

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a pesti egyetem könyvtárában is.

186.

Sáros-Patak. 1654.

Confessio et Expositio Fidei Christianae, Az az Keresztyeni Igaz Hitről való Vallás-tétel. Mellyet elsőben Helvetiában irtanak és bé vettének: Annak utána 1567. Esztendőben Magyar országban is javallottanak; be-vötteknek, es mind ez ideig sok Ecclesiákban megh tartottanak. Az Meltosagos öregbik Fejedelem Aszszony parantsolatyából és költségével. Nyomtattatott S. Patakon Renius György által. Anno M.DCLIV. 8r. 296 lap. — Végül: Symbolumok és Index 7 sztlan levél.

Példányunk esere után került a s. pataki ref. coll. duplumaiból. — Megvan a m. nemz. Muzeum, a pesti egyetem, a debreczeni, s. pataki, sz. udvarhelyi ref. coll., a szebeni ev. és csurgói ref. gymn., a gy-fejérvári Batthiányi-könyvtárban, s czimlap híján Nagy István könyvtárában.

187.

Utrecht. 1654.

Mikolczi C. Gáspár. Angliai Independetismus avagy Az Ecclesiái fenytékben, és a külső Isteni tiszteletre tartozó jó rendtartásokban, minden Reformata Ecclesiáktól különözö fejetlen lábság. Eggynehány szava hihető, tudos, Belgiumi Doctoroknak irasokból, röviden öszve szedegettetett, es Magyar nyelven kibocsáttatott Miskolci C. Caspar által. Ultrajectumban Nyomtattatott Va'sberg János által MDCLIV. Esztendőben. 12r. 150. lap. — Elől: cziml., ajánlás stb. 8, végén: Oda és mut. tábla 3 sztlan lev.

Ajánlva van a Zemplén és Abaujvár megyében lévő Jelki tanítóknak „Franeckeraban Pünkösöd havának, 12 napján 1651. Esztendőben.“

Gr. Kemény József könyvtárából. — Másik példányunk Dr. Incze István adománya (n. Szathmári Pap Mihály könyvtárából). — Megvan a pesti egyetem, a debreczeni és s. pataki ref. coll., a zilahi ref. gymn., gr. Mikó Imrész és Lugossy József könyvtárában..

188.

Utrecht. 1654.

Telki-Bányai István. Angliai Puritanismus, Avagy Kiválképpen való Tudományok azoknak, kik Angliában a Puritanusok között (a miut közönségesen neveztetnek) legkeményebbeknek tartatnak. Melly ennek előtte Deák nyelven kibocsáttatott A mesius Villyam Szent irás magyarázó Doctor által: mostan pedig Magyar nyelvre fordítottatott Telki Bányai István által. Ultrajectumban Nyomtattatott Wasberg Janos által MDCLIV. Esztendőben. 12r. 40 lap.

Ajánlva van Komáromi János szántai papnak „Franeckeraban 1654. Esztendőben Pünkösöd hav: 20 napján.“

Gr. Kemény József könyvtárából. — Megvan a debreczeni és s. pataki ref. coll., zilahi ref. gymn. és Lugossy József könyvtárában, 3 és 4-ik levele híján Jakab Eleknél Kolozsvártt.

189.

Várad. (1654).

Neubart Christoph, Theolog. és Astronomus Kalendariuma. Mellyet irt Christus Urunk születése után 1655 Esztendőre. Es Magyar-Országra, Erdélyre, s' azoknak szomszéd tartományira nagy szorgalmatossággal alkalmaztatott. Varadon, Nyomtattatott Szenci Abraham által. 16r. A—E7 (8 levelenként)=39 sztlan levél.

Hogy ez a naptár már 1654-ben megjelent, bizonyítja a táblájára irt következő jegyzet: „Emptus Varadini den. 15 Anno 1654. die. 11 9-bris A Nicolao Nabradi de Phülpös m. p.“

Gróf Toldalagi Victor adománya, koronkai könyvtárából.

190.

Lőcse. 1655.

Köröspataki János, Lypuj Vaidarol való Enek, Midőn maga fel-fuvalkodtságában, Havasalföldi Máthé Vajdára mentébe, Isten tsudálatos-képpen meg-büntette, és nagy szégyenbe hozta, Mathé Vajda és az Erdélyi Fejedelem által, etc. Ista: 37 20. Mostan azért Uram, mi Istenünk szakits-meg minket az ő kezéből, hogy ez földnek minden Országi ismérjék meg, hogy egyedül te vagy az Ur. à J o h a n. B. Köröspataki, Pastor Mező Tsáv: (Fametszet, két kardos és egy lánecsás lovag viaskodva). Nyomtatott. 1655. (Lőtsen). 4r. A 1—4=1 iv=4 sztlan levél.

Végő versszaka:
Ezer hat száz ötven három,
Mező-Tsáváson ezt irom,
Mert az hadat igen szánom,
Hogy haza jött azt akarom.

Hogy ez a könyvecske lőcsei nyomtatvány, nem csak betűi, papirosa s általában nyomdai kiállítása bizonyítja, hanem a fametszet is kétségtelenné teszi, mely Dálnoki János Trója veszedelméről irt s Lőcsén 1656-ban nyomtatott költeménye czimlapján is látható. — A nyomtatási hely (Lőtsen) a czimlevél alján valósággal ki is volt téve; azonban példányunk alsó része a régi bekötés alkalmával nagyon le lévén vágva, a nyomtatási helynév betűiből csak egy párnak legfelső része látszik.

Egyetlen példányunk, melyet legközelebb Mátrai Ernő ismertetett (Reform 1870. nov. 18-diki szám), a Benkő Ferencz által ajándékozott gyűjteményes kötetből való.

191.

S. Patak. 1655.

Compendium Doctrinae Christianae.
Quam omnes Pastores et Ministri Ecclesiarum Dei in tota Ungaria et Transylvania, quae incorruptum Jesu Christi Evangelium amplexae sunt docent et profitentur. In publicis Synodis Tartzaliensi ac Thordensi editum et publicatum Annis Domini M.D.LXII. et M.D.LXIII. . . . Patakini Typis Celsissimae Principis excudit Georgius Renius. Anno MDCLV.

Külön Magyar czimlapja:

Az Keresztyéni tudománnak, melyet minden Tanítók, és az Isten Eclésiájának szolgálai egészsz Magyar országban és Erdélyben, kik a' Christus Jesusnak tiszta Evangeliomat be-vőtték tanitanak es vallanak, Rövid summaja. Közönséges gyűlésekben, ugymint Tartzaliban és Thordajban irattatot és közönségesen ki-adattatot. I. Petri III. 14. 15. Azoktól való féltetekben penig meg ne félemlyetek, és

meg ne haborodjatok . . . stb. Minden Helynek mutató Tábláját a' könyv végén találni-meg. Mostan penig a' Méltóságos öregbik Fejedelem Aszszon, parantsolatjából és költségével ujjonnan ki-nyomtatott és ki-bocsáttatot. Saros Patakon, Renius György által M DC LV. 8r. 513 lap. — Végén: Symbolum Athanasii Episcopi és Index 30 sztlan lap.

Egyik lapon a latin eredeti, másikon a magyar fordítás áll.

Özvegy Újvári Mihályné adománya. — Megvan a m. nemz. Muzeumban (Jankovicstól 2 péld.), a pesti egyetemben (2 péld.), Gy. Fejérvártt a Batthiányi-, M. Vásárhelyt a Teleki-könyvtárban, a debreczeni, kolozsvári, pataki, kecskeméti, pápai ref. coll., a m. szigeti ref. lyceum, szebeni ev. és miskolci ref. gymn., Nagy István és Lugossy József könyvtárában.

192.

Várad. 1655.

Sélyei Balog István. Temető Kert. Melyben Egynehány Halotti alkolmatossággal-valo Praedikatiok vadnak; Mellyeket irt és praedikáltt külön külön helyeken Selyei Balog Istvan, Mostan Fejérvárat egyyik Udvari Praedikátor. Joh. 11. v. 23. Fel-támad a' te atyádfia. Varadon, Nyomtatta Szenci K. Abraham. M.DC.LV. 8r. 195 lap. — Elő: Cziml., ajánlás, az olvasóhoz 6 sztlan levél, végén: mut. tábla 1 lap.

Ajánlva van az Atya Ur Istennek.

Gróf Kemény József könyvtárából. — Megvan a m. nemz. Muzeumban (Jankovicstól egy ép, és egy közben esonka péld.), a pesti egyetemben, a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, a kolozsvári és debreczeni ref. coll., a zilahi és csurgói ref. gymn. s Nagy István könyvtárában.

193.

Várad. 1655.

Sélyei Balog István. Temető Kert. Melyben egynehány Halotti alkolmatossággal-valo Praedikatiok vadnak; Mellyeket irt és praedikáltt külön külön helyeken Selyei Balog Istvan, Mostan Fejérvárat egyyik Udvari Praedikátor. Joh. 11. v. 23. Fel-támad a' te atyádfia. Varadon, Nyomtatta Szenci K. Abraham. M.DC.LV. 8r. 212 (nyomdai hibából 112) lap. — Elő: cziml., ajánlás az Atya Ur Istennek, az olvasóhoz 6 sztlan levél; végén: mut. tábla 1 levél.

A föntebb leirttól különböző nyomás. — Mind két kiadásban a czimlap egy pár betű kivételével, az ajánlás és az olvasóhoz intézett előbeszéd szóról szóra egy lévén, nem határozhatjuk meg, hogy a két azon évi kiadás közzül melyik volt az első s melyik a második. — Hogy ez a könyv egy évben két kiadást ért, mutatja hogy rögtön nagy kelendőségnek örvendett.

Példányunk, melynek utolsó levele kézirattal van pótolva, Haan Lajos békés-esabai evang. lelkész adománya. — Megvan a kolozsvári

és s. pataki ref. coll., a sepsi-szentgyörgyi ref. gymn. és utolsó 17 levele híján a m. n. Múzeum könyvtárában.

194.

Lőcse. 1656.

(Dálnoki János). Historia az régi híres neves Troia Varosának Tiz esztendeig való meg-szálláról, és rettenetes veszedelméről. (Fametszet, két kardos és egy lancesás lovagviaszkodva). L (ötven) Nyomtatt (atott 1656. eszt.) 4r. A—D =4 iv=16 sztlan lev.

Végző versszaka:

Más fél ezer, és az hatvan kilentzben,

Mikoron irnának ennyi időben,

Az Trojáról való emlékezetben,

Sok Cronikakból írta ezt versekben.

Hogy ezen kétségtelenül löcsei nyomtatvány 1656-ból való, bizonyos onnan, hogy Bod Péter, ki ezen munkát épen azon colligatum darabjai között látta, mely később Benkő József lett s melyet utóbb Benkő Ferencz az erd. Múzeumnak ajándékozott, Magyar Athénás 196. l. ezt az 1569-ben írt historiát Lőcsén 1656-ban nyomtatottnak mondja; miből meggyőződhetünk, hogy az ő korában példányunk czimlapjának alja s azon az évszám (1656) még nem volt leszakadva.

Egyetlen példány a Benkő Ferencz által ajándékozott gyűjteményes kötetből.

195.

(Lőcse). 1656.

Oroszhegyi Mihály. Az Fenyő-fanak hasznos voltáról, Es az Sendely tsinálóknak kellemetes és hasznos munkájakról-való Historia. Mely szerzetett és mostan ki-botsáttatott Oroszhegyi Mihály Deák által, An. 1655. 4r. A—B2=1½ iv=6 sztlan levél.

Végén: Nyomtattatott 1656. esztendőben.

A „Conclusio“ utolsó versszaka:

Engemet Mihálynak az kik rá találak hínak most Zetelakán,
Mint ez Historia elei mutattya az vers fejek tajekán,
Vagy az Oroszhegyt kérdezd és meg találsz az nagy Küküllő partyán.

Külön czimlapja nincs s nem volt. Betűi, papírosa s nyomdai kiállítása után ítélve kétségtelenül löcsei nyomtatás.

Bod Péter, kinek kezében épen példányunk forgott, a colophont nem véve figyelembe, hol a nyomtatási év 1656-ra van téve, a czimben olvasható 1655-dik évet tévedve mondja a nyomtatás évének, Magyar Athénás 205. l. Ő e költeményről így nyilatkozik: „Jeles szép elmés versekkel vagyon írva. Vad erdőnek szelid élő fája.“ — Bod ezen szavait félre értve adja Toldy Ferencz A Magyar költ. tört. 2. kiad. 209 l. Oroszhegyi ezen munkájának czimét így: „Vad erdőnek szelid élő fája“ vagy a fenyőfa hasznos voltáról (1655).

Egyetlen példány a Benkő Ferencz által ajándékozott gyűjteményes kötetből.

196.

S. Patak. 1656—1658.

Somosi Petkó János. Igaz, és Tökéletes bodogsagra Vezérő Ut. Avagy Bé-menetel a' Hitre,

mely nélkül lehetetlen dolog hogy valaki Isten előtt kedves legyen, mely Kérdések és Feleletek által rövideden, de felette igen hasznosan a' Bibliának minden Könyveinek és részeinek eleitől fogván utollyáig értelmére vezet. Mely mostan azoknak kedvéért a' kik a' Magyar Bibliának olvasásában gyönyörködnek, és rövideden való értelmére igyekeznek, Idegen nyelvből Magyar nyelvre fordítatott. Somosi Petkó János Sziksz. Predik. által. Patakon Renius György által 1656. Sr. 616. lap. — Elől: Cziml., ajánlás, praefatio, és üdv. versek 12 sztlan levél.

Végén: E' Könyv végezödöt-el 1658-ben, Rosnyai János által, ugyan Sáros-Patakon. — Hogy ezen könyv nyomtatása két év alatt fejeztetett be, annak oka Renius György nyomdász 1657-ben közbejött halála volt.

Ajánlva van Mezőlaki István szendrei ref. papnak „Szikszón, M.DC LVI. esztendőben. Sz. Jakab Havának, 3 nap“. — A praefatio (magyarul) kelt „Szikszón Ezer hat száz ötven hat esztendőnek Bőjt-elő havának nyólczadik napján“.

Az ajánlásban elmondja a fordító, hogy Londonban egy vasárnap a Sz. Kristóf egyházában egy mellette ülő tisztos férfiú kezében lévő angol biblia végén akada ezen munkára, s azonnal fogadást tett, hogy azt magyarra fordítja, mit tiz vagy tizenegy hét alatt végre is hajtott. Fogadása szerint igyekezett fordítását Leydenben vagy Utrechtben kinyomtatni, de pénze s pártfogója nem lévén kénytelen volt munkáját haza hozni. Itthon sem volt módja a kinyomtatásban mind addig, míg Mezőlaki István 1656-ban házánál lévén kérelmére meg nem ígérte, hogy a nyomtatásra pártfogót szerez, ki azonban később, gondolkodván a dolgról, maga vállalta el a nyomtatás költségét. — Az eredeti munka szerzőjét a fordító nem nevezi meg.

Példányunk, melyben a czimlap és a szöveg első ive kézirattal van pótolva, Székely Elek a d o m á n y a. — Megvan a m. nemz. múzeumban (Széchenyi- és Jankovics-könyvtárban), a pesti egyetemen, a pesti prot. főisk., a debreczeni, s. pataki ref. coll., miskolczi ref. gymn., egri érs. lyceum és Nagy István könyvtárában, cziml. nélkül a kecskeméti és pápai ref. collegiumban.

197.

S. Patak. 1657.

Medgyesi Pál. Igaz Magyar-Nep Negyedik Jajja s-Siralma; Es annak alkotmatossagaval idvessges serkengettetese. Mellyet az ő veszedelmére verhedett dühöss Lengyelsegnek, 1657-dik Esztendőben, Munkacsnal, a' Hatodik Honak, vagy Ivan havanak 16-dik, 17-dik napjától fogvan való ki-ütése, egetése, es kegyetlen öldöklese, hozot veletlenül reja, s-éjt rajta. M. P a l által irattatott, s-praedicaltatott, mindjárt a' következő Ur-napjan, 24. Junii, 1657. a' Sáros Pataki Ecclesiában. Patakon, Nyomtatta az ő Nagysagok Könyvnyomatoja, Renius György, 1657. 4r. 23 lap. (A—C iv).

Ez 1657-ben önállóan jelent meg; később 1658-ban Medgyesi ezt a praedikáziót *Sok Jajok* című gyűjteményébe befoglalta s folytatásául (D—O iven) nyomatta az „Istenhez való igaz megtérés“-t és az „Ötödik Jaj“-t, melyeket lásd alább külön külön 1658-ra.

Medgyesi Pál „*Sok Jajok*“ című gyűjteménye-be foglalva megvan az erd. Muzeumban, Gróf Kemény József könyvtárából, a pesti egyetemen, M. Vásárhelyt a Teleki-könyvtárban, a debreczeni, sz. udvarhelyi és s. pataki ref. coll. könyvtárában, Felső-Bányán Lugossy Józsefnél és M. Szigeten Szilágyi Istvánnál.

198.

S. Patak. 1657.

Medgyesi Pál. Rab-Szabadeto Isteni szent Mesterseg. Mely szerént, Rabságból, s' egyéb Inségek-ből, keresztyén Felebarátink ki-menskednek. Praedicáltatott a' Sáros-Pataki Ecclesiában, 1657-ben, 26-dik 7bris. a' Harmadik Bőjt napon. Medgyesi Pal által. Nyomtatott Sáros Patakon 1657. 4r. 16 lap. (A—B iv).

Ezzel együtt nyomtatva jelent meg (C—H iven) Medgyesi Pál „Külön ülő keresztyén“ és „*Serva Domine*“ című két más praediciatiója.

Példányai, mint a fentebbi szám alatt.

199.

S. Patak. 1657.

Medgyesi Pál. Külön ülő Keresztyen. Az az, Kegyes szent Elmélkedés a' felől, mint tarthassa az istenes Lélek, a' meg-veszett időkben, meg-fertezödetlen önnön magát. Sáros Pataki Ecclesiában praedicáltatott 1657-ben 17-dik 8bris celebrált Hatodik Bőjt napon. Medgyesi Pal által. Nyomtatott Sáros Patakon 1657-ben. 4r. 17—31. lap (C—D iv).

Példányait lásd a 197. szám alatt.

200.

S. Patak. 1657.

Medgyesi Pál. *Serva Domine*, Avagy, Nagy veszéyekben forgó, és veszekedő Hiveknek Vigasztalási, s' Okai. Praedicáltatott a' Sáros Pataki Ecclesiában 4 9bris 1657-ben. Medgyesi Pal által. Nyomtatott Sáros Patakon 1657. 4r. 26 lap. (E—H1=13 levél) és elől a címlevél külön.

A fentebbi két szám alattiakkal együtt nyomtatva jelent meg.

Példányait lásd a 197. sz. alatt.

201.

S. Patak. 1657.

Medgyesi Pál. Igazak Sorsa e' világon. Mellyet A' Tekentetes Es Nagyságos Bocskai Istvan Uram, Kiraly Urunk ő Felsege belső Tanácsa, és Zemplén Vár-megyenc fő Ispánja, szerelmes Hütös-Társának; Néhai Tekentetes és Nagyságos Lonyai Susanna Aszszonyomnak, leg-utolsóbb tisztességénc meg-adásában praedicálot, a' Temetésnek helyén, ugy-

mint a' Szereda-helyi Egy-házban, az utolsó Hónac, vagy Novemberneec 12-dik napján 1656-ben, Medgyesi Pal. Nyomtatott Sáros Patakon 1657-ben. 4r. 25 lap. (A—D1).

Példányai a „*Sok Jajok*“ című gyűjteménybe foglalva, mint fentebb 197. sz. alatt.

202.

Nagy-Várad. 1657.

Jesvita Paterek Titkai. A' magok írásiból ki-szedegettettek. A' mellyekben Tanitnak az Ignatius Loyola eredetiről, és Mennyei Szenté változtatásáról, a' Jesuiták tudományról, ugymint a' vak engedelmességről, a' Pápának a' Királyok és Fejedelmek Személyin és Méltóságán valo hatalmáról; a' fogadásnak bé-teljesítéséről, a' gyónásnak titokban tartásáról, a' feleletben valo tétovázásról etc. Magyarul ki-bocsattattak, A' Jelen valo és következendő időbeli embereknek nagyob tanuságokért. Ezek mellé adatot a' Páristák méltatlan üdözése a' Vallásért. Psal. 2. vers. 10. Es most ti Királyok vegyetek értelmet, tanulyatok kik itélitek e' földet. Nyomtatott Magnovárdiában, M.DC.LVII. 12r. 188 lap. — Elő1: címl., és az olvasónak (a címlevél hátlapján) 1 sztlan levél.

Az olvasóhoz intézett rövid előbeszéd szerint ezt a könyvet egy tudós ezelőtt 33 esztendővel (1624) írta francziául, ki is később azt maga latinra fordítva s megbővitve kiadta.

Gr. Kemény József könyvtárából. — Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankoviestól), M. Vásárhelyt a Teleki-könyvtárban, a s.-pataki, kecskeméti ref. coll., csurgói ref. gymn., Nagy István, Lugossy József és Jakab Elek könyvtárában (a leg-utóbbi példány az erd. muzeum dupluma volt).

203.

Nagy-Várad 1657.

Papistak méltatlan üdözése a' vallásért. Melly E' Kérdésben magyaráztatik-meg: Ha Szabadé valakit (és nevezet szerint a' Páristáknak az Evangélicusokat) erőszakkal Vallásra kényszeríteni? Melynek alkalmatosságával az-is szem eleibe adatik: Mitsoda álnok mesterségekkél szokták (most főképpen) a' Páristák, az Evangelicusokat a' magok Vallására hajtani. Esaiæ 59. v. 4. Nincsen senki ki az igasság mellet szólana, senki nincsen ki az igasságért perlene. Anno ConfortaMiNI VaLDe. Jos. 23. 6. (1657). 12r. 94 (igazán 95) lap.

A fentebbi szám alatt leirt „*Jesvita Paterek titkai*“-val együtt nyomtatva (I—M iven) jelent meg.

Első önálló kiadása, melynek tudomra egyetlen példánya Lugossy József könyvtárában van, h. n. 1643. 12r. 101 lapon jelent meg.

Írta egy magát meg-nem nevező magyar evangelicus hitfelei figyelmeztetésére. — Czáfolja benne különösen Veresmarti Mihály pozsonyi kanonok s a II. Ferdinánd alatt szerepelt Czarafa munkáiban kifejtett vallásüldözési elveket. Nevezetes a mit 6. 7. 1. Veresmarti Pozsonyban 1639-ben nyomtatott Intő s

Tanító Leveléről mond, hogy t. i. „a' mint nyilván mondják, e könyvet, a' Posoni Országos Gyűlésben, minden kérés nélkül, ő maga, sákkal hordatván-fel az ország házához, elől-utól mindeneknek, nevezet szerint pedig az Evangelicusoknak, nagy bőven osztogatta, és egész Magyar országot véle be-töltötte.“

Példányait, az előbbi szám alattival egybekötve, lásd a fentebbi szám alatt.

205.

S. Patak. 1658.

Medgyesi Pál. Sok Jajokban 's bánatos szível ejtett könyhullatásokban merült, és feneklett, szegény igaz Magyaroknak, egy-néhány keserő Síralmi. Mellyeket tétettec véle, ez utolban el-múlt, nyolcz, kilencz, de mindenec felett, tavalyi esztendő-béli, s' attul fogva való, meg-becsülhetetlen Kárvalási, s' Romlái. Medgyesi Pál írta. Nyomtatta S. Patakon 1658-ben Rosnyai Janos. 4r.

Ezen gyűjtő cím alá foglalta össze Medgyesi Pál több rendbeli alkalommal mondott, politikai irányú praedikázióit, melyek legnagyobb részint 1657-ben és 1658-ban, sőt, mint a Hármás Jaj előbb is 1653-ban, jelentek meg, elejőkbe nyomtatván a gyűjtő czimlapot, előljáró beszédet és tartalmat 8 sztlan levelen.

A gyűjtemény tartalma, mint azt maga a szerző az előbeszéd után adja, következő:

1, Hármás Jaj (halotti beszéd I. Rákóczi György fölött 1649-ben, Rákóczi Zsigmond fölött 1652-ben, Bethlen István fölött 1648-ban). Várad. 1653. 4r. 63. l. vagy S. Patak. 1653. 4r. 84. l.

2, Negyedik Jaj. Patak. 1657. 4r. 1—23 l.

3, Istenhez való igaz megtérés. Patak. 1658. 4r. 25—53 l.

4, Ötödik Jaj. Patak. 1658. 4r. 53 l.

5, Rabszabadító isteni szent mesterség. Patak. 1657. 4r. 16. l.

6, Külön ülő keresztyén. Patak. 1657. 4r. 17—31 l.

7, Serva Domine. Patak. 1657. 4r. 26. l.

8, Igazak sorsa e világon. Patak. 1657. 4r. 25. l.

Példányai az erd. muzeumban, gr. Kemény József könyvtárából, a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, S. Patakon (2 péld.), a debreczeni és udvarhelyi ref. collegiumban és Szilágyi Istvánnál M. Szigeten; a Hármás Jaj nélkül a pesti egyetemen és Lugossy Józsefnél Felső Bányán.

206.

S. Patak. 1658.

Medgyesi Pál. Istenhez= való igaz Meg-teres, avagy Szent és Isteni igaz Mod, Mint kellyen a bűnben heverőnec, életét Isten kívánsága szerént meg-jobbítani, és ötét magához engesztelni. Praedicaltatott a' Sáros Pataki Ecclesiában, 5 August. 1657-ben. Medgyesi Pál által. Nyomtattatott Sáros Patakon 1658-ben. 4r. 25—53 l.

A 23 első lapot Medgyesinek még 1657-ben

megjelent „Negyedik Jaj“-a teszi, 24-dik lapnak a czimlevél van számítva. — A 39—53 lapon Medgyesinek ugyan ily czimű másik praedicatorio áll, melyet 1657. aug. 10-dikén Vencsellőn mondott el.

Példányai a „Sok Jajok“ czimű gyűjteményben, mint a fentebbi szám alatt.

207.

S. Patak. 1658.

Medgyesi Pál. Ötödik Jaj. Es Síralom. Mellyel Szegény csak nem el-fogyott, lelkében el-fojldott Magyar Nemzetet, minapi amaz ő meg-sirathatatlan s' váratlan nagy Romlasaban; midőn az egész Erdelyi Tabor az Urakkal és Nemességgel, a szines békeségő szomszédoknac álnokságoc miat, a teméntelen sok csunya, praedával élő tolvai Tatarsagtol véletlenül meg-üttetvén, és sokkáig fázattatván, végtére család meg-békéllésnec szine alatt, alattomban környül-vétetvén, s' meg-is győzetvén, (oh nagy Isten!) nyáj s' csorda modjára, hajtatott-el a' ki-beszélhetetlen gyalázatos és kegyetlen rabságra; siratta s' sirattatta, és már ez utánna s' abból ki-jövő, jöhető számtalan veszedelmiért, annyival is inkább siratja, sirattatja: egyszer s' mind mentől hamarébb- való igaz Meg-térésre serkengette, serkengeti, Medgyesi Pál. Praedicallotta 2. és 9-dic 7 br. 1657-ben Sáros Pataki Egyházban, és ez szomorú alkalmatossággal hirdettetett Bőjti némely Praedicatorio- kal, s' könyörgéssel egyetemben ki-bocsátotta. Nyomtattatott S. Patakon, 1658. 4r. 53 lap. (G4—O2).

Medgyesi Negyedik Jajával és az Istenhez való megtéréssel együtt jelent meg.

A 49—53. lapon Kemény János ily czimű imádsága áll: „Anno 1657. 31. Julii. Tatár országí Chám Rabságában eset, és Chrim országíbeli lako helyen, Bekcze Szarún nevü városa felet, köszikla tetején épített Sidó Városban szörnyü fogságra vitétet Raboknac buzgó Imádságoc.“ — Végén: „Nagyob részre Sz. Dávid és Job szavai közzül ki-szedetet, és az fellyül meg-irt Raboknac állapattyokra alkalmaztatot; Azoknak Rab Attyoc fia Kemény János által.“

Példányait a „Sok Jajok“ czimű gyűjteményben lásd a 205 sz. alatt. — Külön megvolt Nagy István könyvtárában.

208.

Utrecht. 1658.

Debreczeni János. Conciliatorium Biblicum, az az Az egész Sz. írásban, ugymint az Oh és Uj Testamentomban egy mással ellenkezni láttató helyeknek össze való békéltetések, avagy megh egyeztetések; Mellyek sok derekas, kiváltképpen való kérdésekkel nagyob epületnek okaért megh bővítették, gyakor helyen értelmesebb feleletekkel megh világosítottak, és mostan Romai nyelvből ujjonnan Magyar nyelvre fordítottak, nemzete hasznáért ki is bocsáttattak. Debreczeni János Altal. Nyomtattatott Ultrájectumban Waesberge Janos által. 1658.

esztendőben. 12r. 476 lap. — Elől: cziml., ajánlás, az olvasóhoz 6, végén: lajstrom 7 sztlan levél.

Ajánlva van Debreczen város tanácsának. Az ajánlás kelte: „Irtam Ultrajectumban 1658. esztendőben: Kegyelmeteknek Fiuu alazatossággal szolgáljni igyekező Alumnussa Debreczeni Janos.“

A munka szerzője Thaddaeus János.

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából való; czimlevelének hátlapjára egy czédula van ragasztva, melyen nyomtatva ez áll: „Gróff Kendeffi Rákhel Könyvei közzül való.“ — Megvan a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, a debreczeni és s. pataki ref. coll., a m. szigeti ref. lyceum és (utolsó levele híján) Lugossy József könyvtárában.

209.

Kassa. 1659.

Czeglédi István. Az Országok Romlasarvlt Irot Könyvnek Első Resze, Mellyet Szerelmes Hazájának Békeségben való maradhatásáért irt A. C. H. K. G. L. T. C. I. (A Cassai Helv. Kereszttyén Gyülekezet Lelki Tanítója Czeglédi István). Cassan Nyomtattatot, Severinus Marcus által. Anno M.DC.LIX. Sr. 597 lap. — Elől: cziml., ajánlás, a ker. olvasóhoz, mut. tábla 12 sztlan levél.

Az előzmények után következik maga a szöveg előtt ez a külön czimlap:

„Szerelmes édes hazám, kárt vallot Magyar orszagh! Ha è következendö Regulakat nem csak olvasod; hanem azokhoz rendeled ekkédigh szabados életedet; im még egyszer à te megh busult Istenednek szive Bekesegre hajol; s—még igiri a külsö csendességet—is néked. A. C. K. H. G. L. T. C. I. A. Cassan. Nyomtattatot Severinus Marcus által. Anno M.DC.LIX.

Ajánlva van Lorántfi Zsuzsánnának, I. Rákóczi György erd. fejedelem özvegyének.

Második része, melyet szerző e könyv végén e szavakkal ígér: „Legyen elég ez eddig az Első Toldalékrul; a könyvnek igen meg nem nagyobbulásáért halasztván a másikat a menten ki menendö könyvre“, nem látott világot.

Sándor István Magyar Könyvesház 40 l. Czeglédi ezen munkáját a fentebb leirt két külön czim alatt mint két külön munkát hozza föl, Bod Péter pedig Magyar Athenás 318. l. tévedve teszi megjelenési évét 1660-ra.

Gróf Kemény József könyvtárából.— Megvan a m. nemz. muzeum, a m. tud. Akadémia, a kolozsvári, debreczeni. sz.-udvarhelyi ref. coll., a kolozsvári unitár. coll., a s. pataki ref. coll. könyvtárában (1 teljes és 2 czimlaptalan példány), a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, és (12 első levele híján) a m. szigeti ref. lyceumban.

210.

h. n. (S. Patak). 1659.

(Czeglédi István). Siralmas szarándoki járásból, csak nem régen haza érkezett Malach Doc-

tornak; Néhai napkor el-hagyot, s' kicsinységében véle egygyüt oskoláztatott, Melach tudos Barattyával való Paj=társi Szo Beszede. Melyben, feje hajtogatásával sápit azon; hegy az ü tölle ő időben el-butuzot, fényes hirt viselő szives Jonathánnya; csekély elmét kezdet viselni; egy Calvinistánac, a' Nagy-Pénteki ostorozás felöl valo Castigalasanban. Nyomtattatott 1659-ben. Sr. 301 (helyesen 302) lap. — Elől: cziml. 1 sztlan levél, ajánlás 24 számozott lap, mut. tábla 3 sztlan levél; végén: nyomt. hibák 1 levél.

A 302 lapra terjedő szöveg első levelén a fentebb leirt czim áll szóról szóra ismételve.

Ajánlva van Bocskai Istvánnak, Zemplén vármegye főispánjának. — Az ajánlásban érdekes adatok vannak a Bocskai család genealogiájára s Bocskai fejedelem viselt dolgaira.

A nyomdai kiállítás kétségtelenné teszi, hogy Czeglédi ezen munkája S. Patakon nyomtatott.

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a m. nemz. Muzeumban (4 péld., 1 Széchényitől s 3 Jankovicstól), a m. Akadémiai, a pesti egyetemi, a m. v. Teleki-könyvtárban, az egri érseki lyceum, a pannonhalmi apátság, a kolozsvári, debreczeni, s. pataki, enyedi, sz. udvarhelyi, kecskeméti és pápai ref. coll., Lugossy József, néhai Fáy Alajos és Nagy István s több magánosok könyvtárában.

211.

S. Patak, év n. (1660).

Medgyesi Pál. Ezechias Kir. Hiti. Avagy Hit-Ostroma, A' tüzes Nyilaktol. Eph. 6. v. 16. Mindeneknek felette, a' hitnek paissát fel-vegyétek, mellyel ama' gonosznak tüzes nyilait meg=ólthassátok, Mellyet két Praedicatiokban foglalt, s—praedicálolt a' Saros Pataki Ecclésiában: az Elsöt 18-dik 7-bris 1658=dik-ben. Bőjti alkalmatossággal; a' Másodikat, mindjárt utánna valo Ur Napjan, az az, azon Hónak 22-dikén, Medgyesi Pál. Saros Patakon, Nyomtattatott Rosnyai János által. 4r. 53 lap.

Ajánlva van Báthori, Zsófia fejedelem asszonyának, II. Rákóczi György erd. fejedelem nejeének, „Sáros Patakon 15 Decembris 1659-ben.“ — Az ajánlás keltéből következtetve batorkodtam ez év nélkül nyomtatott munka megjelenési idejét 1660-ra tenni, annyival is inkább, mert ez a nyomtatvány 3-dik darabját teszi Medgyesi Pál „Magyarok Hatodik Jajja“ czimú gyűjteményének, mely S. Patakon 1660-ban jelent meg, s melyben Medgyesinek hét alkalmi praedikációja külön külön czimlapokkal van foglalva.

Muzeumunk példánya, mint Medgyesi Hatodik Jajjának töredéke, gr. Kemény Sámuel gerendi könyvtárából került. — Megvan Medgyesi Hatodik Jaj-ába foglalva a m. nemz. muzeumban (Jankovicstól), a kolozsvári, debreczeni és s. pataki ref. collegiumban (2 péld.), Lugossy Józsefnél és Szilágyi Istvánnál.

212.

S. Patak, év n. (1660.)

Medgyesi Pál. Gyökődő Hit a Testen, e Világon, Bűnön, Halálon, Poklon és Kárhozon; Christusnak Isten jobbára üleseből. Praedikáltatott a' Sáros Pataki Ecclesiában, Sz. Marc utolsó Részé- nec, Rend szerént-való magyarázásának alkalmazos- ságával, 23 Junii 1658-ben. Patakon, Nyomtatott Rosnyai Janos által. 4r. 32. lap.

Példányunk, mint Medgyesi Hatodik Jajának töredéke, gr. Kemény Sámuel gerendi könyv- tárából, csonka; csak 2-dik és 4-dik iye (9—16 és 25—32 lap) van meg — Önállóan megvan a pesti egyetemen, és a m. nemz. muzeumban (a Széché- nyi-könyvtárban); a „Hatodik Jaj“-ba foglalt példá- nyait lásd a fentebbi szám alatt.

213.

Várad 1660 — Kolozsvár 1661.

Károlyi Gáspár. Szent Biblia. Az az: Is- tennek O es Uj Testamentomaban foglaltatott egész Szent Iras. Magyar nyelvre fordittatott Caroli Gas- par által. Mostan pedig ujobban ez öreg formában némely nehezebb és homalyosabb fordítású Sz. Írás- béli Locusoknak értelmes magyarázattal, az Isten- nek a' Magyar nemzetben lévő Anyaszentegyházá- nak hathatós épülésére ki-bocsáttatott. (Követke- zik fametszetben a Bethlen család czi- mere). Varadon, Kezdettetett nyomtatása a vesze- delem előtt: és el-végeztetett Colosvarat, Szenci K. Ábraham által. M.DC.LXI. 2r. Ó Testamentom 777 lap. — Uj Testamentom 273 lap. — Elő1: czi- mlap, a nyomdász ajánlása a ker. olvasónak, tartalom és nyomt. hibák 2 sztlan levél; végül: Index 7 sztlan lap.

Az új Testamentom előtt következő külön czimlap áll:

A Mi Urunc Jesus Christusnac Uj Testamen- tuma. Melyben vadnac az Evangelistáknac könyvei. az Apostoloc Cselekedeti, és Levelei, a' Szent János Látásával egyben. Math. 17. 5. Ez az én szerelmes Fiam, kibem meg-nyugottam, ötet halgassátoc. Co- loss. 3, 16. A' Christus beszéde lakozzéc ti benne- tee bövséggel, minden böleseséggel. Varadon. Nyom- tatott Szenczi Kertész Abraham által. M.DC.LX.

Az olvasóhoz intézett ajánlásban a nyomdász Szenczi Kertész Ábrahám megemlíti, hogy a bib- lia ezen kiadásában pártfogói voltak „kiváltképpen a b. e. Nagy Groff Betlen István, Rákoci György, Redei Ferencz, Barsai Akos Fejedelmek; Gyulai Fe- rencz, Váradai Kapitány és némelly Ecclesiák.“

Példányunk Szentiványi György ado- mánya; fedelére a következő szavak vannak nyom- tatva: „A kolozsvári reformata részen levő ispotály- belieknél tartatott Sz. Biblia, a régi meg rongyolott állapotjából renovaltatott 1770-dik esztendőben Com- pactor Farkas Jánosné Aszszonyom által.“ Ezen ki- vül könyvtárunkban még 3 felesleges példány van. Megvan a m. nemz. Muzeumban (Jankovicstól), a

pesti egyetemen (cziml. nélkül), a m. vásárhelyi Teleki- és gy. fejérvári Batthiányi-könyvtárban, a pesti prot. főiskola, a kolozvári, debreczeni, s. pata- ki, kecskeméti és n. enyedi ref. coll., a m. szigeti ref. lyceum, néhai Nagy István, gr. Toldalagi Victor s több magánosok könyvtáraiban.

214.

Kassa. 1661.

(Czeplédi István). Ama Ritka példájú, s — a' Pogányt természet szerént gyűlöző Keresztyé- nek közöt Dicsőséges emlékezetet érdemlet, s—ér- demelhető II. Rákoci Györgynek. Isten kegyel- méből Erdély-Országának Fejedelmének, Magyar-Or- szágh részeinek Vrának, s Székelyek Ispánnának, Magyar-Izrael szövétének el-alvásának megh-em- litése. s—Testének földben tétele felet lött Praedi- catio. Ki-is Midön a' Magyarok veszedelmét, életé- nek ottan-ottan való szerencsétetésével, mint Pais- sal a' Pogány ellen tartoztatná; véghre Gyalu s — Fenes közöt, harmadik hartzát kelle azok ellen megh- ujitani; a' Pogányságban nem keveset el-hullatni; utolszor azoktól négy sebeket venni; mellyek miat Istenhez is költözék lelke Váradon Anno 1660. Die 7. Junij. Cassan Nyomtatott Severinus Marcus ál- tal. 1661. 4r. A—H3 = 31 sztlan levél: cziml. és ajánlás 3 lev.

Ajánlja Báthori Zsófiának, II. Rákóczi György erd. fejedelem özvegyének, és fiának Rákóczi Ferencz- nek C. I. (Czeplédi István).

Gróf Kemény József könyvtárából (Halotti beszédek tára XV. köt.) — Megvan a pesti prot. főiskola, a s. pataki és pápai ref. coll. könyv- tárában.

215.

(Kassa.) 1663.

(Czeplédi István). Baratsagi dorgalas. Az az: Az igaz Calvinista (mert így nevezetik ma) val- lásbul ki csapont, s-hogy már à Sz. Péter Hajójá- ban mezitelen bé-ugrot, egy Pápastává lött Ember- nek meg-szollitása. Ki is, Nyoltz Okait adván egy- kor Hiti változtatásának, Calvinista Baráttához kül- döt levelében; ortzázza régi Paj-társa, hogy oly el- hullámodot, s-férges okokért kellett meg-vetni az Iz- raelnek tiszta forrását, s-bé omlott kutra ment me- ríteni. Nyomtatott 1663-ben. Sr. 523. lap. — Elő1: cziml., ajánló levél, mut. tábla, a ker. olvasóhoz 20 sztlan lev.

Az ajánló levél alatt, mely a magyarországi s erdélyi ref. egyházhoz, s annak több megnevezett úri tagjaihoz van intézve, a szerző így nevezi meg ma- gát: „Nagysagtoknak s—Kegyelmeteknek alázatos kész szolgálja A C. H. K. G. L. T. C. I.“ (A Cas- sai helv. keresztyén gyülekezet lelki tanítója Czeg- lédi István).

A munka nyomdai kiállításából bizonyos, hogy Czeplédi ezen munkája Kassán jelent meg.

Rákosi József adománya. — Megvan a m. nemz. muzeumban (4 példány, Jankovicstól), a

m. tud. Akadémiában, M. Vásárhelyt a Teleki-, Gyula-Fejérvártt a Batthiányi-könyvtárban, a kolozsvári, debreczeni, s. pataki, n. enyedi, sz. udvarhelyi ref. coll., m. szigeti ref. lyceum, szászvárosi ref. gymnasium, Lugossy József, Nagy István, n. Fáy Alajos és több magánosok könyvtárában.

216.

Szeben, 1663.

Gyulai Pál. Tanácsi Tükör, az az, N. Gyulai Pálnak eszes, okos, tanácsos, Oktató Levele, Mellyet Ama nagy emlekezetű Méltóságos Erdélyi Fejedelem és Felsőleg Lengyel Király Bathori Istvannak szegény leginyéből lőtt belső Tanács hive irt, Tanácsi Tükörül, Sibrik Györgynek, Varadi Fő Kapitannak, Lengyel országi Nipoloincezről, tisztiben híven és dicsiretesen való el-járására. An. 1585. die 29. Aug. Prov. 27. v. 9. Miképpen a' kenet és jó illat meg-világította az elmét; úgy mindent az ő baráttjának édes Tanácsa inkább meg-vidámit, hogy nem mint az ő tulajdon tanácsa. Nyomtattatott Szebenben, M.DC.LXIII. 4r. A—C=3 iv = 12 sztlan levél.

Gyulai Pálnak ezt az eredetileg latinul irt le-velét, melyet oly nevezetesnek tartottak, hogy az erdélyi fejedelmek a várad kapitányok előtt, hivatalukba igtatásuk alkalmával, egész 1660-ig, Várad elestéig, föl szoktak olvasatni, Csepregi Turkovics Mihály fordította magyarra, mint kitetszik az előszó-ból, melynek kelte: „Irtam Szebenben 3. Augusti. Anno 1663. A' te romlásodban híven tanácslo hazád tagja. Csepregi Turkovics Mihály“.

Csonka példányunk, melyből a czimlap és utolsó levél hiányzik, gr. Gyulai Lajos adománya. Teljes példány a kolozsvári unitárius coll. könyvtárában.— Több példányról nincs tudomásom.

217.

(Szeben.) 1663.

Paskó Kristóf. A' Nemes, és régenten híres Erdély Orszaganak keserves és szomorú Pusztitására Irt. Siralom. Melyet 1658, 9, és 1660, esztendőben Az igaz Isten isméréstől kívül való Pogány Tatár Hám, sok korbólo Kozáksággal, s' Erdély végső romlására régen igyekező Török Nemzettel, Havasalföldi és Moldvai sok Kurtány hadakkal kegyetlenül minden irgalmasság nélkül el-követtenek: Ezek után történt változást Erdélynek rövideden megmondgya, Rakoczi György a' Törökkel tölt két harcaival, egynehány Váradnak Erdélytől el-esésekkel együtt; Végtere ama' dicsiretes nagy emlekezetű szép Váradnak kegyetlen viadalok által lőtt Pogány kézbe való esését írja-le, Edes Hazáján s' Nemzetén szívesen szánakozó Bihar varmegyebéli Nemzetes Székelyhídi Paskó Christoph, A mint láthatta s' tudhatta, igazán színezés nélkül, meg ennyi változásokban meg-maradt kevés Magyar nemzetnek emlekeztire. Nyomtattatott M.DC.LXIII. Esztendőben. 4r. A—G2 = 6 $\frac{1}{2}$ iv = 26 sztlan levél.

Muz. Évk. V. kö.

Végső versei:

„ Irtam ezt Erdélyben ezer hatszáz ötven kettődik esztendőben Mikor édes hazám sok képből forgana utolsó veszélyében, E kis írástomat a ki megtekinted tőlem vegyed jó neven. Itten cifra írást avagy hízelkedést írásomban ne szemlély, Szerencsében forgo te szegény hazádnak romlására tekintély, S kérjed a nagy Istent többé nemzetedre ne essék veszély, tésis ély.“

Hogy itt az 1652-dik év kétségtelenül sajtóhiba 1662 helyett világos, miután Paskó munkájában az 1658—1660-ban történt események vannak leírva Várad bevételéig.

Ezen versekben irt munka költői becse tekintetbe sem jöhet történelmi értéke mellett. Az ország dolgaiban forgott, török követségeken járt Paskó Kristóf ezen munkája az említett évek eseményeire nézve valódi történelmi forrásul használható; miért is azt Benkő József, kinek kezében épen példányunk volt, az általa kiadni tervezett erdélyi történelmi források között újra kiadni szándékozott. Lásd tudósítását „az Erdély történelmi forrásainak magyar nyelven találtató kézírásairól“ Uj Magyar Múzeum. 1853. I. köt. 231. l. Szándéka azonban mai napig teljesítetlen maradt.

A hely megemlítése nélkül kiadott munkát az ekkori szebeni nyomtatványokkal összehasonlítván, meggyőződtem, hogy Szebenben Szenczi Kertész Ábrahám nyomtatta.

Teljesen ép példányunk, mely e tekintetben tudomra egyetlen példány, a Benkő Ferencz által ajándékozott gyűjteményes kötetből való. Ezen kívül csak egy példányt ismerek, melynek 3 első és 3 utolsó levele kézírattal van pótolva, a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban.

218.

Debreczen. 1664.

Bathori Mihály. Hangos Trombita az az Olyan Predikációk, melyekben Erdély és Magyar Ország romlásának és pusztulásának okait a' Szász Megyei Gyűlésben, az Ország Három Nemzetből való fő fő Rendei előtt közönséges helyen predikáltott és ki jelentet Az akkori Méltóságos választott Fejedelemnek Udvari predikatora, es Mostan a' Debreczeni Ecclesiának Tanítója közönségesé tölt s ki bocsattott. Több alkalmatosság szerint való Predikációkkal. Bathori Mihály. Debreczenben Nyomtattott Karancsi György által, 1664. 8r. 208. lap. - Előli: cziml., ajánlás, mut. tábla 8 sztlan levél.

Ajánlva van gróf Rhédei Ferencznek, Máramaros vármegye örökös főispánjának. „Költ Debreczenben 4-dik Aprilis A. 1664. Nagyságodnak Alazatos Szolgája, Alumna Bathori Mihály D. E. M. P.“

Gr. Kemény József könyvtárából—Megvan a m. nemz. Múzeumban (2 péld. Széchényitől és Jankovicsától), M. Vásárhelyt a Teleki-könyvtárban, a kolozsvári, s. pataki és debreczeni ref. collegiumban (ez utóbbi helyen 2 péld.)

219.

Debreczen. 1664.

Báthori Mihály. Halotti Predikacio. Mellyet a Nehai Meltosagos groff Redei Laszlonak, Az Erdelyi Meltosagos Fejedelemnek egyik Tanacsanak, Maramaros Varmegyének örökös fő Ispanyanak, Sepsi Kezdi és Orbai Széknek fő Kapitannyanak, meg hidegadett teste felet predikallot. Bathori Mihaly D. E. M. P. A. 1663. D. 22. Julii. Debreczenben Nyomtatott A. M. DC. LXIV. Sr. 163 208. lap. —Elő: (a 163-dik lap előtt) cziml. és ajánlás 4 szltan levél.

Ajánlva van Bethlen Drusiánnának, gr. Rhédei Ferencznének, ugyanazon kelettel, mint a fentebbi szám alatt leirt „Hangos Trombita.“

Ez a halotti beszéd nem önállóan, hanem Báthori Mihály Hangos Trombitájával együtt nyomtatva s egy kötetben jelent meg. Példányait lásd a fentebbi szám alatt.

220.

Debreczen. 1664.

Komáromi Csipkés György. Pestis Pestise. az az, Olly eggynehány eggyügyü tanitasok, mellyekben, a' Pestisnek természete, okai, tulajdonsági, minéműségi, munkai etc. az sz. írásból meg mutogatván, és íeioie indult, mais fen forgo vilongások el igazitvatván, az köz vélekedés szerént valo rettenetessége, meg kissebittetik, és nem oly szörnyűnek lenni, mint, az mint ez világ alittyá, eggyügyüképpen meg tanittatik. Melyeket tett M. DC. LXL. esztendőben, az Debreczeni élő hívek épületire, azon Debreczeni Templomban és nagy temetőben, mostan pedig azonoknak és eggyéb helybéli Magyar Reformatusoknak lelki hasznára ki eresztett. Comaromi C. György. S. I. M. D. E. D. P. (Szentirást magyarázó doctor, első debreczeni predikátor). Debreczenben Nyomtatott Karancsi György által. 1664. 8r. 138 lap. —Elő: cziml., ajánlás, előlj. beszéd 8, végül: mut, tábla 3 szltan levél.

Ajánlja Karancsi György nyomdász Naláczai Istvánnak, Apafi Mihály erd. fejedelem udvarmesterének, Debreczenben 1664. febr. 13-dikán. —A szerző előbeszéde kelt ugyanott 1664. böjtelő havának (febr.) 12. napján.

gr. Kemény Samuel gerendi könyvtárából. — Megvan a m. nemz. muzeumban, a pesti egyetemben, a m. v. Teleki - könyvtárban, a s. pataki, debreczeni, és n. kőrösi ref. főiskolában, Felső-Bányán Lugossy Józsefnél és M. Szigeten Szilágyi Istvánnál.

221.

Hely és év n. (Kassa. 1664.)

(Czeplédi István). Idős Noe becsületit oltalmazó Japhetke. Az az: Edes attya becsületiséért, oly Ki-kelő Szerelmes Gyermeke, Ki, el-szaggathatatlan, s meg-oszolhatatlan palástokkal takarja-bé, nevelő Kedves Attyának, csintalan Chamtul fel-takart

mezeitelenségét. Neve a' Gyermekeknek Ceglédi Palko, Idős Ceglédi Istvánnak egygyetlen egy Kedves Fia. Hely és év n. Sr. A G3. = 51. számozatlan levél.

A legutolsó levelen (G3) áll Czeplédi István ajánlása Csege-Kátai Kátai Ferencz Abauj vármegyei asessorhoz. Kitészik ezen ajánlásból, hogy ezt a könyvecskét maga Czeplédi István írta, valamely munka czáfolására, mely az ő 1663-ban h. n. (Kassán) megjelent „Barátságai dorgálása“ ellen volt írva. — Végig olvasván e könyvet, meggyőződtem, hogy azt Czeplédi István az ellen a könyvetske ellen írta, melynek czíme „Egy Vén Bial orrára valo Karika“. . . . Nyomt. 1664-ben. Sr. 8 szltan levél, s melynek tudtomra egyetlen példányát a gy. fejevári Batthiányi - könyvtárban láttam. — Miuthogy ezen könyvecske, melyet Czeplédi ellen hihetőleg Sámbar Mátyás jézsuíta írt, 1664-ben jelent meg, azért mertem Czeplédi év nélkül megjelent munkáját is ez évre tenni; mit biztosan elfogadhatunk, ha tudjuk, mily gyorsan készültek s jelentek meg e korban az efféle vitairatok.

A nyomtatás helye, a nyomdai kiállításból ítélve, bizonyosan Kassa.

Csonka példányuk, melyből cziml. s az első és legutolsó levél (A 1. 2. és G 3.) hiányzik, Zilahi Kis Tamás adománya. — Teljes példánya van a gy. fejevári Batthiányi-ktárban s a kolozsvári és s. pataki ref. collegiumban.

222.

Szeben. 1664.

Tolnai István. Haza Bekesege, Avagy Egyes Ösveny, Mely minden igaz Haza fiát, kiváltképpen a' nagy rendeket, mind Hazájok békeségének megszerzésére és meg-marasztására: mind peniglen Istennek Hazájokban le-telepedett lelki Sionának meg-romladozott és fel-égetett kőfalainak fel-építésére, vezérel. Predikáltatott Radnoton Udvarnál, 1663. Juniusnak 6 napján. Tolnai F. István által. Mostan bővebben ki-bocsáttatott. Szebenben nyomtatta Szecei Abraham. M. DC. LXIV. 4r. 32. lap.

Ajánlja a szerző, ki ekkor kézdi- vásárhelyi pap volt, Uzoni Béli Pálnak, Belső-Szolnok vármegye főispánjának, Háromszék fő királybírájának, a fejedelmi hadak fő generálisának és fejed. tanácsosnak, Osdolai Kún István Hunyad és Zaránd vármegyei főispánnak, Csepregi Turkovits Mihálynak, a fejedelem egyik udvari hívének, Zabolai Basa Tamás fejed. tanácsosnak, Szentiványi Gilányi Gergelynek az erd. kincstári jövedelmek főhaszonbérlejtőjének, és Belényesi Ferencz brassai fő harminczadosnak.

Gróf Nemes Ábrahám ajándéka. — Megvan a m. nemz. muzeumban, és a s. pataki ref. collegiumban.

223.

Nagy Szombat és Bécs. 1664.

Lippai János. Pisoni Kert. Kiben Minden Kerti Munkák, Rendelések, Virágokkal, Veteményekkel, Fákkal, Gyümölcsökkel és Kerti Csömötökkel

való baimolodások: azoknak Nemek, hasznok, bécsi-nálások bővségessen Magyar nyelven le-irattatának, kivált-képpen azok, az kik Esztergami Érsek Urúnk ö Nagysága Posoni Kerteben talaltatnak. Az Nemes Magyar Nemzetnek közönséges hasznára. Jesuiták rendin-való P. Lippai Janos- által. Kinek első könyve nyomtatott Nagy Szombatba, az Academi-ai bötükkel. Az többi Bécsbe Cosmerovius Máthe Császár Urunk ö Fölsége könyv-nyomatatójának bötü-ijvel. Anno 1664. 4r. I. könyv. Virágos Kert 148. lap. II. könyv. Veteményes kert. 244. lap. — Elöl: Cziml., ajánlás Lippai György esztergomi érseknek, a szerző testvérének, és a k. olvasóhoz 8 sztlan levél.

Az I. rész, mint a czimlapon is meg van je-gyezve, nagyszombati, a II-dik rész bécsi nyomás. A III-dik rész (a Gyümölcsös kert) a szerző halála után 1667-ben jelent meg.

Példányunkat Burján Pál ó-könyvkereske-désében szerezttem. — Megvan a m. nemz. Muzem-ban (2 péld. Széchényitől és Jankovictól), a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, Koronkán gr. Toldalagi Victornál, Felső-Bányán Lugossy Józsefnél. — Csak az I. könyv a n. körösi ref. lyceumban, csak a II-dik könyv a pannonhalmi apátság könyvtárában.

224.

Szeben. 1665.

Mikolai Hegedüs János. A Mennyei Igaz-ságnak Tüzes Oszlopa . . . Szebenben. Nyomtatta Szenczi K. Abraham M. DC. LXV. 12r. 168. lap. — Biblia Tanui . . . U. o. u. a. — Az Istenes Cse-lékednek (igy) Lelki Prebendajok . . . U. o. u. a. — Szentek napi-Szama. U. o. u. a. 12r. 215. lap.

Mikolai Hegedüs János ezen négy fordított mun-kája, valamint az első kiadásban, Utrechtben 1648-ban, együtt jelent meg. — A három utóbbi munka lapszá-mai egybe vannak foglalva, az első terjed 1—123, a második 125—183, a harmadik 185—215 lapra.

A négy külön czimlap leírását lásd az utrechti 1648-diki első kiadás leírásában, 162—165. sz. alatt.

Gr. Kemény József könyvtárából. — Meg van a m. Akadémia, az egri érs. lyceum, a s pataki, n. körösi és m. szigeti ref. főiskolák könyvtárában.

225.

(Debreczen). 1666.

Bartha Boldizsár. Rövid Chronica avagy oly Beszelgetes, mely az közelb el mult száz eszten-dök alatt Debreczenben esett emlekezeteseb dolgokrul, tűz miat valo romlásokrul, sok rendbeli károkrul válto-zásokrul: Kiváltképpen pedig, és bővebben ez nyolcz esztendők alatt valo háboruságokban ezen helynek keserves állapotjárul, sok féle nyomoruságirul, ennek lakossinak felső közép also rendeinek viselt dolgairul irattatot, és szedegettetet össze. Bartha Boldisar al-tal 1666. Esztendőben Nyomtattatot. 8r. 158 lap. (hibásan, 166 helyett). — Elöl: cziml. és előljáró beszélgetés 4, v é g ü l: nyomt. hibák 1 sztlan levél.

Az egész könyv A—L=11 iv=88 levél =176 lap. Ebből a 4 első s 1 utolsó levél (= 10 lap) nem lévén számozva, maga a szöveg valósággal

166 lapból áll: azonban a lapok számozásában hiba történt, t. i. a 24-dik lap után 17. 18. stb. követ-kezik egészen az utolsó lapig, melyen e szerint 158. áll a helyes 166 helyett.

A Debreczen város lakosaihoz irtézett előbeszéd kelte ez: „Irám Debreczenben a' magam szállásán 1664. Eszten. Szent András havának huszadik nap-ján. Kigyelmeteknek tisztá szivel magát ajánlo szol-gája Bartha Boldisar.“

Cornides Dániel czimlaptalan példánya, mely jelenleg a m. Akadémia könyvtárában van, ezen ke-let után van hibásan Debreczen. 1664-re téve. Da-nielis Cornides, Bibliotheca Hung. 7. l. E tévedést átveszi Sándor István is, Ma-gyar könyvesház 43. l., ki azonban alább 44 l. a valódi 1666-diki kiadást is említi. — Hogy e könyv Debreczenben nyomtatott, nyomdai kiállításából kétség-telen.

Példányunk, melynek czimlapja és közben egy levele a debreczeni ref. coll. teljes példányáról ha-sonmással van kipotolva, Dr. Incze István adomá-nya (néhai Szathmári Pap Mihály könyvtárából). — Teljesen ép példánya tudtomra csak egy van, a debre-czeni ref. coll. könyvtárában. — A M. Akadémia pél-dányának czimlapja, a nemz. muzeumának czimlapja és közben 2 levele hiányzik; a m. v. Teleki-könyv-tárban a czimlap és közben 7 levél, Toldy Ferencz példányában pedig összesen 11 levél kézíráttal van kipotolva.

226.

Debreczen. 1666.

Örvendi Molnár Ferencz. Lelki-Tar-Haz Avagy az O es Ui Testamentum Canonicus Könyvei-nek rövid Summái. Mellyek Magyar Rythmusokba fog-laltattak, E ö r v e n d i M o l n a r F e r e n c z akkori Debreczeni Deák által. Debreczenben. Nyomtatta Ka-rancsi György 1666. 8r. 191. lap. — Elöl: cziml., ajánlás, előlj. beszéd és lajstrom 8 sztlan levél.

Ajánlja a szerző és Karancsi György debrecze-ni typographus Barkó Benedeknek, Kecskemét város egyik tanácsosának „Debreczenben, Karátson havának 4-dik napján, 1665. esztend.“

Példányunk, melynek czimlapja hiányzik, Dr. Incze István adománya (néhai Szathmári Pap Mihály könyvtárából). — Teljes példányai a kolozsvári, sz. udvarhelyi és debreczeni ref. coll. könyvtáraiban (ez utóbbiban 2 péld.).

227.

H. és év n. (Kassa). 1666.

(Pósházi János) Ben Sült Veres Kolop. Avagy: Kis Paternek Veszett Peri. Hely és év n. 12r. A—C=3 iv=36 sztlan levél.

Irva van Kis Imre jésuitának ily czimü mun-kája ellen: „Tök, Mak, Zöld Tromfiára Posahazinak Veres Tromf. Anno MDCLXVI. 30. Majj.“ 12r. A—G 6=78 sztlan levél, melynek csak 2 példá-nyát ismerem, a pesti egyetem és a m. vásárhelyi ref. coll. könyvtárában.

Hogy Pósházi „Ben sült veres kolop“-ja 1666-ban jelent meg, bizonyos abból, hogy a Kis Imre által ez ellen névtelenül irt munka, melynek czime ez: „Pósházinak Egy Ben Sült Veres Kolop Titlvsv Feleleti Meg-mutattatik Semmire kellőnek lenni, avagy Hogy, Pater Kissnek Pöri el nem veszett. Anno MDCLXVII. die 8 Januarii. 12r A - K5=103 szltan lev. (egyetlen péld. a pesti egyetemi könyvtárban) már 1666 sept. végén meg volt írva; mint ezt az említett munka colophona bizonyítja, mely így hangzik: „Irtam Munkács várában. XXX. Septemb. 1666.“

Nyomdai kiállítása után itélve kassai nyomtatvány.

Egyetlen példány gr. Kemény József könyvtárából.

228

H. n. (S. Patak). 1666.

(Pósházi János.) A' Három kérdésre-való Summás-válasz-tételnek. Egy arra lött alkalmatlan Felelettel-való Nagyobb Meg Erössödése, Es Azon Feleletnek meg-rázogatása. Anno Dom. 1666, 12r. 309. lap. — Elöl: cziml. 1 levél.

Ajánlja a szerző Pósházi János „Zemplén Vármegyének igaz Reformata Keresztyén Vallást követő, valló, s' védelmező Fő-fő rendinek s' Nemes tagja-inak.“

Eza munka azon vitairatok közzé tartozik, melyek keletkezésére Sámbar Mátyás jézsuitának ily czimű munkája adott okott: „Három idvességés hitbeli kérdések.“ H. n. 1661. Ezen könyv ellen, melyben Sámbar a lutheranusok és kálvinisták hitét erősen megtámadta s csak az egy pápista hitet vitatta igaznak, írta Pósházi János s. pataki tanár ily czimű munkáját „Sámbar-nak az három kérdéseire való felelet.“ H. n. 1666. Ezt követte „Sámbar-Mátyásnak az Három kérdésre lött summás választételre irott feleleti“ ugyan csak 1666-ban, s erre következett Pósházi most ismertetett viszon-válasza, melyben 44. és 45. l. olvashatjuk, hogy Sámbar legközelebb említett feleletét „aranyas és veres festékekkel himezé-meg, pántlikákkal tzafragozá fel: tudta, hogy bűdös bornak szép tüzéért kell tenni.“

Példányunk egykor Kézdi-Vásárhelyi Matkó István tulajdona volt, ki, mint látni fogjuk, a Sámbar-Pósházi féle vitában maga is szerepelt; a czimlevél üres hátlapján ugyanis Matkótól eza bejegyzés olvasható: „Ex libris Stephani M. K. Vasárhelyi. A. 1666. 12 Octobr. Ex donatione Reverendi Cl. ac D. Domini Laurentij Várallyai.“

Gróf. Kemény József könyvtárából. — Megvan a pesti egyetem, a kolozsvári ref. coll. és r. cath. lyceum, a m. szigeti ref. lyceum, a m. vásárhelyi ref. coll. és Felső-Bányán Lugossy József könyvtárában; utolsó levele híján a s. pataki ref. collegiumban és Győrött Liszka Józsefnél.

229.

Sáros-Patak. 1660.

Köleséri Sámuel. Idvesség Sarka. Avagy

Az Evangéliom szerint való, Igaz Religiónak, Első-fundamentomos Igasságinak avagy Principiuminak (mellyeknek tudása s' hitele-nélkül senki nem idvezülhet) öszve-szedetegetése; Azoknak, nyilván való és ellene mondhatatlan Sz. Irás Tanu-bizonyóságiból— való meg-állatása; Es a' kegyesség-gyakorlásban, azokból ki-fakadó sok-féle Hasznoknak, meg-mutogatása. Mellyet Edes Nemzete Lelke-javáért, világra bocsátott Köleseri Samuel, Christus Jesus Evangéliomának Szolgája, Szendrei R. Ecclesiában. Saros Patakon, Rosnyai Janos által, M.DC.LXVI. 8r. 242 lap. — Elöl: cziml. ajánlás, előljáró beszéd és lajstrom 12 szltan levél.

Példányunkból, mely gr. Kemény József könyvtárából való, az ajánlás első levele hiányzik. — Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankovics-tól ép, a Széchényi-könyvtárban czimlaptalan példány), a debreczeni, s. pataki és m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, czimlap híján a pesti egyetemben.

230.

Sáros-Patak. 1666.

Köleséri Sámuel. Bankodo Lelek Nyögési, Az az: Szent Irás szavaiból szedegetett s' a' felső Esztendőkben való szomorú alkalmatosságokhoz szabtatott, néhány Könyörgések; Mellyeket, a' Szendrei R. Ecclesia lelki épületire irt volt, mostan pedig némellyek kérésére, ki-bocsátott Köleseri Samuel, Christus Evangéliomának szolgája. Saros-Patakon, Nyomtatta Rosnyai Janos 1666-ben. 8r. 28 (helyesen 27) lap. — Elöl: cziml. 1 levél.

A fentebbi munkával együtt nyomtatva jelent meg; amaz teszi az A—Q1, emez a Q2—R8 levelet.

Példányait lásd a fentebbi szám alatt.

231.

Szeben. 1666.

Komáromi Csipkés György. Igaz Hit, az az, Olly CCXLI. Magyar Predikaciok, Mellyekben A' Keresztyéni igaz Hitnek és Vallásnak minden ágazati ugy bé-foglaltatnak, hogy mind a' Tanítók, s' mind a' Tanulók, mi legyen hiendő Vallások, és valandó hitek, elégségesképpen meg-tanulhattya. Mellyeket Prédikállott a' Debreczeni Gyülekezetben; Es, hogy holta után-is tanitson, Nemzete javára, az Anyaszentegyház épületire, és az Istennek dicsőségére ki-bocsátott, Comaromi Csipkes György, S. I. M. D. E. D. P. Szebenben, Nyomtattatott Szebeni Kertész Abraham által. M.DC.LXVI. 4r. 800. lap. Elöl: Cziml., ajánlás, a k. olvasóhoz, lajstrom, mut. tábla és üdv. versek 17, végül: mut. tábla 7 szltan levél.

Ajánlva van a debreczeni komáromi, s. pataki, kassai, n. bányai, szathmári, szathmár-németii, stb. szent gyülekezeteknek.

Példányunkat pénzen szerezttem Sz. Somlyórol. — Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankovics-tól 2 péld.), a m. v. Teleki-könyvtárban, a pápai ref. collegiumban (4 ép s 1 csonka péld.), a kolozs-

vári, debreczeni és s. pataki ref. coll., egri érseki, n. váradai püspöki könyvtárban, néhai Nagy István gyűjteményében, Szilágyi Istvánnál M. Szigeten, cziml. híján a n. kőrösi ref. lyceum, csonkán a kecskeméti ref. coll. és a m. szigeti ref. lyceum könyvtárában.

232.

H. n. (Szeben) 1666.

Matkó István (Kézdi Vásárhelyi). Fővenyén építetett Haz Romlása; avagy Három Kérdések körül gőgösen futkározó Sambar Matyas Jesuita Ina Szakadása. Melyben világosan meg-bizonyítatik a' Szent Irásból, I. Hogy a' Pápista vallás nem igaz Vallás. II. Hogy csak az egy Apostoli Vallás igaz, mellyet a' Cálvinisták álhatatosan vallanak. III. Hogy a' Pápisták ellenkeznek a Sz. Irással, és a régi igaz Romai Vallással, nem a Calvinisták. Kézdi Vásárhelyi Matko Istvan, Felső-Bányai Ecclesiának együgyű Tanitoja által. Jerem. 51. v. 19. Gyogyítottuk Bablyont, de nem gyogyult-meg: hadgyátok-el őket, és mindnyájan mennünk a' mi földünkbe, mert az édig hatott az ő itélete, és fel-emelkedett a' fölhökig. Nyomtattatott 1666 Esztendőben. Sr. 146 lap. — Elő: cziml. és ajánlás 6 szltan levél.

Az ajánlás Pávai Andrásához kelt „Felső-Bányán, Anno 1665. 24 Julii“.

Hogyan keletkezett ez a könyv, mely nem egyéb mint Sámbar 1661-ben megjelent Három kérdésének tüzetes czáfolása, maga a szerző érdekesen leírja az ajánló levélben. Beszélvén ugyanis Sámbar Mátyás Három kérdés czimű könyvéről, így folytatja előadását: „Mely gaz irását contemnálnván a tudósok, kénszeritetett sok felé küldözni, hogy az által csábithasson, ha lehet, avagy annak alkalmatosságával avagy csak koczodo társot talállyon, minthog' semminek nem főb mestere mint az embertelenségnek. Azonban Anno 1665, die 6 Julii, jöve hozzám (semmi egyéb dolga velem nem lévén) egy Pataki Pápista Scholában tanulo Deák, Káransebessi Henczi Miklos fia N. N. és hozza egy exemplárt azon Sámbar Mátyás irásában, mellette lévő nekem szollo levéllel együtt, melyben apertè provocáltatom az ellene valo irásra. Mely könyvetskét el-vévén, és a' mellette lévő levelet meg-olvassván, ugyan azon Pápista iffjunak ígérém magamat arra, hogy mig Erdélyből vissza fordulna, csak hirem nélkül Patakra viszsza ne menne, Sámbar ellen valo irásomat (ha Isten addig életben s' egészségben meg-tartana) készen találná, melyre ígéré ugyan magát, de el nem jöve“.

Nyomatása, a betűk és nyomdai kiállítás után itélve, kétségtelenül Szenczi Kertész Ábrahám szebeni nyomdájában történt

Példányunkat, melyet több régi magyar nyomtatvánnyal együtt Szilágy-Somlyóról pénzen szerezttem, érdekessé teszi Enyedi Istvánnak, a II. Rákóczi György veszedelme leirójának, saját kezű következő bejegyzése a könyv kemény táblájának belső lapján: „A Nagy Bányai Refor. Ecclesiának Beczű-

letes Cantoranak Borosnyai Mihály Vramnak ajándekozza Enyedi István 22. Aug. 1698 N. Bányán“. — Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankovicsól), a s. pataki és a pápai ref. collegiumban s czimlev. híján a gy. fejevári Batthiányi-könyvtárban.

233.

Bées. 1667.

Lippay János. Gyümölcsös Kert, Mellyet a' Nehai Meltosagos és Tekéntetes Lippay György Esztergami Érsek Urunk ő Nagysága Koltségével. Az Nemes Magyar Nemzetnek Közönséges hasznára, Jesuitak Rendin Való, Istenben el nyugodott P. Lippay Janos irt. Niomtattot Beczben, Cosmerovius Máté, Császár Urunk ő Fölsége Könyv-nyomtato bötnyvel. Anno M.DC.LXVII. 4r. 302 lap. — Elő: cziml., a kegyes olvasóhoz és lajstrom 4 levél; végén: E könyv befejezése 1 lev.

Az olvasóhoz intézett előbeszéből kitetszik, hogy ezen munka szerzője 1666-ban elhalt, mikor „ezen könyv már a nyomtató prös alatt volt“, s így annak tulajdonítandó, hogy ez a munka nincs oly teljesen kidolgozva, mint a szerző óhajtotta volna. Ezen előbeszéd névtelen írója, ki a szerzőt a könyv végéhez függesztett befejezésben „szerelmes atyámfianak és kedves bátyámnak“ nevezi, Lippay János halálának idejét és helyét pontosan meghatározza, följegyezvén, hogy az a trencsényi hévvizben 1666 június 2-dikán történt.

Ezen könyv első és második részét (a virágos és veteményes kertet), mely Nagy-Szombathban 1664-ben jelent meg, lásd fentebb 223. szám alatt.

Példányunkat, melyből a szöveg 2 utolsó levele hiányzik, a két első részzel egybekötve Burján Pál ó-könyvkereskedéséből szerezttem. — Megvan a m. nemz. muzeumban (3 példány, a Széchényi, Jankovics és Horváth István-féle könyvtárban), a m. Akademiában, Lugossy Józsefnél F. Bányán és cziml. híján gr. Toldalagi Victornál Koronkán.

234.

S. Patuk. 1667.

Szilágyi Tarpai András. Libellvs Repudii et Divortii Christiani, az az: Az igaz Keresztýennek között, a' meg-mátkásodott, és házasságban lévő személyeknek, egymástól való törvényes és helyes el-válásoknak igaz tudománya; és az egyházi Tanitoknak a' szerént valo praxisok Mellyet az Vr névének ditsösségére, a' hivek éppületire irt és kibotsátot Sz T. A. U. R. E. L. P. (Szilágyi Tarpai András, Ungvári ref. ekklézsia lelki pásztora). Patakon, Nyomt. Rosnyai Janos által. M.DC.LXVII. Eszt Sr. 91 lap

Ajánlva van Ubrési Pál Ung vármegyei viceispánnak. Az ajánlás kelte: „Irtam Ungvárt Mind szent h. 30-dik napján 1666-ben... Tarpai Szilágyi Andras az Ur Jésum Christum egy-ügyű szolgálja.“

Példányunkat Burján Pál ó-könyvkereskedéséből szerezttem. — Megvan a kolozsvári unit.

coll., a debreczeni ref. coll. és czimlap hiján a s. pataki ref. coll. könyvtárában.

235.

h. n. (Kassa). 1668.

Szölösi Mihály. Sion Leánya Artatlan Ügyét védő Hitnek Paissa; avagy; A' Györi Collegium Harmadik kérdése ellen, az Ur Hadait viselő, s' igaz ügyért ki kelő Bajnok Davidka. Ki amaz Collegiumnak, harmadik kérdésében lévő minden tüzes Nyilait végképpen vissza veri; és az igaz Sion Leányának szüzességének meg csalhatatlan becses jeleit, keserves életivel ez Világ Várossinak Lelki Vénei eleiben viszi, s' az igaz Catholica Ecclesiának minden hüvséges Fiainak követésre Tártyul ki-tészi: A' Jesus verselyes Zaszloja alatt vitezkedő N. Szölösi Mihály, Suranyi Lelki Tan. által. Ephes. 6. v. 16. Vegyétek fel a Hitnek Paissát, hogy amaz Gonoszoknak minden tüzes nyilait meg olthassátok. Nyomtatott 1668-ben. 8r. 662 lap. (nyomt. hibából 464 l. helyett).— Elő1: cziml. ajánlás, lajstrom, sz. írási jelmondatok, nyomt. hibák 8 szltan lev.

Ajánlva van Bereg vármegyének.

Példányukat, melyből az előzmények és a szöveg első levele hiányzik, Burján Pál ó-könyvkereskedéséből szereztem.— Teljes példányai a kolozsvári és s. pataki ref. coll. és Lugossy József könyvtárában.— Csonkán megvan a m. nemz. muzeumban (Jankovicsól) és a n. enyedi ref. collegiumban.

236.

S. Patak. év n. (1668).

Csúzi Cseh Jakab. Kincses Tar-Haz Avagy Az élő s—elevenitő Igaz Hitnek Idvesseges Gyakorlása. Mellyben világosan meg=mutatódik, mint kellyen az Keresztyén Embernek tellyes életében Hitből élni e' világon. Most leg=először a' keresztyén Magyar Nemzetnek lelki javára ki-bocsáttatott Csuzi Cseh Jakab, Sz. I. M. Doct. és Comáromi Praedikátor által. Patakon Nyomtatott, Rosnyai Janos által. 12r. 171 lap. — Elő1: cziml. 1 levél.

Ajánlva Nemes Nemz. Kelemen Demeter, Csapó György, Káposztás János és Káposztás Mihály Uraméknak, kik a szerzöt tanuló pályáján jótéteményeikkel segítették. Az ajánlás kelte: „Iram Comáromban 1668. Esztendőben Szent Iván havának 27. napján.— Csuzi C. Jakab.“— Ezen kelet után vagyok bátor e könyvet 1668-ra helyezni.

Csak két példányt láttam, az erd. muzeumét gr. Kemény József könyvtárából, és a s. pataki ref. collegiumét, melynek czimlevele hiányzik.

237.

H. n. (S. Patak). 1668.

Matkó István (Kézdi-Vásárhelyi). X, ut Tök, Könyvnek el-tépeése Avagy, Banyasz Csakany. Mellyel amaz Fövenyen épített s—már leromlott házát, előbbi fövenyre sikeretlen sárral rag-

gadni akaró és 1000. moeskokkal eszelössen szinlö s—mázló Sambar Mattyas nevü tudatlan sár gyúró meg esákányoztatik Kezdi Vasárhelyi Matko Istvan Mostan Zilahi Ecclesiának együgyü lelki Pásztorá által. Ki Sambartol Bányásznak neveztetett. Ezech. 13. 14. Es el rontom azt a' falt, mellyet mázoltatok hitván sárral, és a földig rontom azt: és az ő fundamentoma fel-hányatik, és le-romol és el-vesztek ő közepette: és meg tudgyátok, hogy én vagyok az UR. Nyomtatott M.DC.LXVIII. 4r. 460 lap.— Elő1: cziml. és előbeszéd 3 szltan levél; végül: mut. tábla 9 szltan lap.

Irva van Sámbar Mátyás jézsuita „X ut Tök“ czimü könyve ellen, melyet Sámbar Matkó Istvánnak „Fövenyen épített ház romlása“ czimü s 1666-ban megjelent munkája ellen irt. Ezen „X ut Tök“ czimü könyvben Sámbar Matkót, ki akkor nagy-bányai ref. pap volt, több ízben bányász-nak gúnyolta, s épen ezért adta Matkó a „Bányász csákány“ czimet ezen munkájának, melynek czimlapján egy fametszetben Sámbar jézsuita van ábrázolva, a mint két bányász között, kik őt esákányaikkal döngetik, egy asztalon a sárt gyúrja.— Hogy Matkó ezen terjedelmes munkát harmadfél hónap alatt irta, kitetszik az olvasóhoz intézett előbeszédének ezen szavaiból: „12. Martij Ann. 1668. érkeztvén Zilahra az X ut Tök Könyv. Annak Csákányoztatása el-végeződék 24-dik Maji Anni ejusdem.“

A nyomdai kiállításból. kétségtelen bizonyos, hogy ez a könyv S. Patakon volt nyomtatva.

Példányunk Dr. Incze István adományá (néhai Szathmári Pap Mihály könyvtárából).— Megvan a m. Akadémia, a pesti egyetem, a pesti prot. főiskola, a kecskeméti és s. pataki ref. coll. könyvtárában (a három utóbbi helyen 2—2 példányban), a debreczeni ref. coll., a debreczeni kegyesrendi ház, az udvarhelyi ref. coll., a halasi ref. gymnasium, gr. Mikó Imre, Lugossy József, Jakab Elek s több magánosok könyvtárában; czimlap hiján a kolozsvári ref. collegiumban, czimlap és elől 98 lap hijával a m. nemz. muzeumban (a Széchényi-könyvtárban).

238.

Hely és év n. (S. Patak. 1668.)

(**Pósaházi István.**) Görcsös Bot; Amaz dézgezes fekete Bonasusnak a' hátára. Mellyel Vtolbi szilajkodása tétül meg egyengettetik. Hely és év nélkül. 4r. 100 lap. — Elő1: cziml. 1 levél.

Irtá Sámbar Mátyás ellen Pósaházi János s. pataki tanár, mint Veresmarti Mihály egykori pápai ref. pap a birtokában volt s most a pápai ref. coll. könyvtárában lévő példányra följegyzette. A Lugossy József példányának czimlapjára is régi kézírással föl van jegyezve: „Pósaházi János pataki Professor által 1668.“

Nyomdai kiállításából itélve, kétségtelenül s. pataki nyomtatvány.

Példányunk gr. Mikó Imre adományá.— Megvan a sz. udvarhelyi ref. collegiumban (Matkó

István Bányász Csákánya után kötve), a pápai ref. collegiumban (Veresmarty Mihály egykori pápai ref. pap Dissertationes Academicae című gyűjteményében) és Lugossy Józsefnél Felső-Bányán.

239.

S. Patak. 1668.

Szántai Póca István. Halotti Praedikatio, Mellyet tött Szántai Pócs Istvan Huszti Lelki Tanító, Amaz örök emlekezetű, szelid, kegyes, eszes, okos, Isten-féltő, etc, Tekintetes es Nagysagos Nehai Groff Redai Ferencz Urnak; Bihar és Máramaros Vár-megyéknek örökös Fő Ispányának, meghidegedett Teste felett a' Huszti Várbéli Templomban, minek=előtte a' testet bé-tennék a sirba: An. 1667. Die 30. Nov. Saros-Patakon, Nyomtatta Rosnyai Janos. 1668-ben. 4r. 36 lap. (A-E2).

Következik utána, külön czimlap nélkül, de külön ivjeggyel (A-D2):

Görgei Pál. Emlekezetnek Oszlopa. Mellyet Néhai Kegyes Vrának Méltóságos Groff Rédei Ferencznek örökké-valo dicsegetes emlekezetire, fel-emelt. Kapos Városának Lelki-Tanítója Görgei Pál. 4r. 28 lap.

Ezen halotti beszédek nem önállóan, hanem a Czeglédi István által Rédei Ferencz fölött tartott s Patakon 1669-ben nyomtatott halotti beszéd után, azzal együtt egy kötetben jelentek meg.

Példányunk b Radák Istvánné hagyományából való.— Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankovicsból 2 péld.), a m. Akadémia, a kolozsvári és debreczeni ref. coll. könyvtárában, Szebenben a Bruckenthal-, Erdő-Szentgyörgyön az egykori gr. Rhédey-könyvtárban és Lugossy Józsefnél Felső-Bányán.

240.

S. Patak. 1668.

Eszéki István. Halotti Magyar Oratio. Tekintetes, Méltóságos Nagyságos, Urak, Aszszonyok: Nemzetes s—igaz nemesi szabadságnak czimerével ékes Férfiak s—Aszszonyi állatok: Isten beszédének tiszta hirdetésében igaz hűséggel forgoló s—az Jésus Christus nyájja mellet serényen vigyázó Tiszteltes Lelki Pásztorok: Te is Méltóságos udvarnak méltán meg=keseredet gyászos Nemes serege! Es mindenek, felső, közép, alsó rendben helyheztetet Istenes kegyes Halgatók, valakik ez Néhai Tekintetes Méltóságos Groff Rhedei Ferencz Urannak meg=hidegedet tetemének utolsó érdemlet tisztessége meg adásának okáért, ez Ur napjának inneplésére, egyenlő lélekkel sok helyekről ide jöttetek! Saros Patakon, Nyomtatta Rosnyai Janos, 1668-ben. 4r. 38 lap.

Nem önállóan, hanem Czeglédi István Patakon 1669-ben nyomtatott halotti beszédével együtt, egy kötetben jelent meg.

Példányait lásd a fentebbi szám alatt.

241.

Szeben. 1668.

Szathmári Ötvös István. Titkok Jelenese, Avagy, Sz. Janos Apostol Mennyei-Latasa, Rövid magyarázó jedzesekkel edgyütt. Mellyek, a' Belgiomi ujjonnan fordítattott, és rövid Magyarázatokkal meg-bövíttett Bibliából, Magyar nyelven szedegettettek. A Jesus Christus alázatos szolgálja Szathmári Ötvös Istvan Ersek-Ujvari Prédikátor által, Szebenben, Nyomtattott Udvarhelyi Mihaly által. M.DC.LXVIII. 8r. 310 lap.— Elő: cziml., ajánló levél és tartalom 11 sztlan levél.

Ajánlotta Debr. K. János (Debreczeni Kalocsa János) Kamarás Ambrús özvegyének, Kele Zsuzsánának, s flainak és unokáinak, Kamarás Ambrús, Gergely, János és Ambrús kecskeméti lakosoknak, Kecskeméten Sz. Iván hava 2-dik napján 1666. eszt.

Kitetszik az ajánlásból, hogy Szathmári Ötvös István, ki e munkát mint érsek-ujvári pap írta, Érsek-Ujvárról „a közönséges pusztulásban“ (1663-ban) elbujdosott, s ezután az ácsi egyházban szolgált, hol csakhamar elhalálozott.

Gróf Kemény József könyvtárából — Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankovicsból 4 péld.) a m. vásárhelyi Teleki-könyvtárban, a kolozsvári ref. és unitár., debreczeni, s. pataki, sz. udvarhelyi ref. collegium, a debreczeni kegyesrendi ház, a m. szigetvári ref. lyceum, Lugossy József és néhai Nagy István könyvtárában.

242.

Hely n. (Kassa). 1669.

(Czeglédi István). Redivivus Iaphetke. Az az: Czeglédi Palkonak, Dobraviczai Miklos Praeceptorával való beszélgetése. Mellyet ajánlot az Author, Elsőben-nis: Tekintetes, s-Nagysagos, Kapi György Uramnak; Hunyad, Zaránd. s-Középső Szolnok Vármegyéknek, Fu-Ispanyának; a' Méltóságos, Apafi Mihaly, Erdélyi Fejedelemnek, Belső-Tanácsának; mint Istent féltő Fautor Urának. Az Után: A' Tekintetes Ur-i Férfinak; Nemzetes Vitezlő Cseghe-Kátai. Katai Ferentz Uramnak; Thorna váranak egyk örökös Urának; Nemes Aba-Ujvar, s-Thorna Vármegyéknek, kivált-képpen való Assessorának; Istenes Fautor Uranak. Nyomtattott: An. M.DC.LXIX. 8r. 248. lap.— Elő: cziml., ajánlás, latin és magyar versek, nyomt. hibák 4 sztlan levél.

Irva van ez a könyv Sámbar Mátyás jezsuita s különösen ennek névtelenül, hely és év nélkül kiadott „Orvosló Ispotály“ című munkája ellen, mely Czeglédinek 1663-ban megjelent „Barátságai dorgálás“-a ellen volt irányozva. A könyv beszélgetés alakjában van írva Czeglédi Palkó, Czeglédi István fia, és ennek tanítója Dobraviczai Miklós között, ki valamint a czimlapon, úgy az ajánlásban is mint ezen vitairat szerzője szerepel. Ezért valamint Bod Péter, Magyar Athénás 72. l. úgy Sándor István is, Magyar Könyvesház 48. l. ezen munka szerzőjének Dobraviczai Miklóst írják. Hogy azonban ezen munka szerzője maga Czeglédi István,

kitetszik Czeglédi kortársának, Köleséri Sámuel debreczeni ref. papnak szavaiból, ki Czeglédi Sion Várának általa eszközölt kiadása előtt megírván Czeglédi életrajzát, s abban munkáit elősorolván, ezt a munkát is egyenesen Czeglédi Istvánnak tulajdonítja.

Példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a m. nemz. muzeumban (Jankovicstól épen, Széchenyitől czimlap hiján), a debreczeni ref. coll., a szászvárosi ref. gymn. és Lugossy József könyvtárában; a szigeti ref. lyceum példányában, mely az erd. muzeum dupluma volt, közben 2 levél hijányzik.

243.

Kolozsvár. 1669.

Compilatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum. Ex Articulis ab Anno Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo quarto, ad praesentem hucusque Millesimum Sexcentisimum Sexagesimum Nonum conclusis excerptae. Claudiopoli. Apud Michaellem Szentyel Veres-egyházi clo lo LXIX. 2r. 100 lap. — Elől: czimlap és praefatio latinul 3, végén Index magyarul 5 szltan levél.

Csak a czimlap, praefatio és conclusio latin, az egész szöveg magyar.

Apafi Mihály fejedelem pecsétjével és saját névaláírásával hitelesített igen szép példányunk gr. Kemény József könyvtárából való. — Megvan a szebeni Bruckenthal-könyvtárban, a s. pataki ref. collegiumban (cziml. hiján), a pesti egyetemen és gr. Teleki Sándornál Gyömrőn (e két utóbbi példány az erd. muzeum dupluma volt).

244.

Kolozsvár. 1669.

Nadányi János, Kerti dolgoknak le-írása. Négy könyvekben rendesen bé-foglaltatott: Mellyek közzül az els A' Kerteknek Gondviselését, ékesítését, és sok rend-béli titkait mutattya meg; a' második az óltásnak mesterségét adgya előnkben; az harmadik kerti holminknak orvos hasznait, rendre írja ki: a' negyedik a' kerti holminknak parajoknak, gyökereknek, gyümölcsöknek, szőlőknek, bornak és husnak gyönyörűséges állapotban meg-tartásoknak modgyát fejtegeti. Mind ezek gyönyörűséggel és kimondhatatlan haszonnal rakvak: sok kiváltképpen való dolgokkal most először meg öregbítették és világosítottak. Deákul Mizald Antal, Monluciai Orvos Doctor által. Magyarra pedig fordítottak és sok helyeken továbbra-is értelmesebben magyarázattak Nadányi János által. Colosvarat. Nyomtatott Veres-Egyházi Szentyel Mihály által 1669 Esztend. 4r. 526 lap. — Elől: cziml. ajánlás, tartalom 8 szltan levél.

Ajánlja Nadányi János „Enyeden 1669 Die 29. Januarii“ Bornemisza Anna fejedelem asszonyának, kivel rokonságban állott. Hogy Nadányi ezen munkát már 1666-han befejezte, kitetszik az ajánlás ezen legelső soraiból: „Kegyelmes Aszonyom har-

madik esztendeje immár, hogy az Nagyságod kegyelmes parancsolattyabul e' könyvnek fordításához kezdettem volt, s' az egész munkát négy holnapok alatt el-is végeztem vala Fogarasban a' Nagyságtok kegyelmes szárnya alatt.“ Még világosabban meghatározza a könyv elkészültének idejét a szerzőnek a munka végére nyomtatott jegyzete, melyszerént ez a könyv „fordítottatott Nadányi János által s el-végeztetett 5. Maji. 1666. Mikor az előtt négy holnappal fogott volna hozzá és sok egyéb dolgoktul-is ide-stova vonatnatnék.“

Hogy ezen könyv nyomtatásában mintegy két év telt el, maga Nadányi bizonyítja az ajánlás ezen szavaival: „Ugy vagyom hogy eddig régen ki-is kellett volna jöni, mivel hogy az előtti könyvnyomtatónak keze alatt, majd két esztendeig állott, de úgy látom hogy a mivel el-haladott, azzal el nem mult.“

Látjuk e nyilatkozatból, hogy e könyv két nyomdász kezén ment át, azonban valamint Nadányi ezen szavai úgy a könyv czimlapja is, melyen csak Veresegyházi Szentyel Mihály kolozsvári nyomdász van megnevezve, teljesen homályban hagynak bennünket az iránt, ki volt azon „az előtti könyvnyomtató“, ki ezen munka nyomtatását megkezdette s ki-nek keze alatt ez a munka „majd két esztendegi állott.“

Ezt a kérdést teljesen tisztába hozza Udvarhelyi Mihály szebeni nyomdásznak Bornemisza Anna fejedelem asszonyhoz Szebenből 1668 aug. 3-dikáról intézett folyamodása, melyben írja, hogy ezen könyvből „éppen 40 árkos vagyom kinyomtatva“ s a további nyomtatásra a fejedelem asszonytól, ki a nyomtatás költségét viselte, s ki neki e munkára eddig csak 75 forintot adott, pénzt kér.

Udvarhelyi Mihályról tudjuk, hogy a Szebenben örökös nélkül elhalt Szenci Kertész Ábrahám nyomdáját vette át és kezelte, mely nyomda a fejedelmi kincstárra szállott. Bizonyítja ezt Udvarhelyinek Radnóton 1667. jul. 5-dikén kelt reversalisa, mely mellett Apafi fejedelem megbízásából ezen nyomda gondviselését és kezelését átvette, mely reversalist az erd. muzeumban lévő eredetiből egész kiterjedésében közlöttem. Erdélyi protestáns közlöny 1871. 2. szám.

Bizonyos tehát, hogy ezen könyv nyomtatását Szebenben Udvarhelyi Mihály kezdette, s abból 1668 aug. 3-dikán már 40 iv ki is volt nyomtatva. A könyv hátra levő részét azonban, mely 28 és 1/2 ivet tesz, Kolozsvárt 1669-ben Veresegyházi Szentyel Mihály fejezte be, még pedig épen azon betűkkel, melyekkel Udvarhelyi dolgozott, t. i. az egykor Szenci Kertész Ábrahám birtokában volt nyomdával, melyet a fejedelem Udvarhelyi kezéből kivévén a Kolozsvárt lakó Szentyel Mihályra bizott s később a kolozsvári és n.-enyedi iskoláknak ajándékozott. Ezért nem lehet ma a könyvben megkülönböztetnünk, hol végződött Udvarhelyi nyomtatása s hol kezdődött a Szentyel Mihályé.

Udvarhelyi említett folyamodásában, melyet az erd. muzeumban lévő eredetiből az Erd. prot. köz-

Római Keresztyén Hitnek igaz Próba-köve: melylyel valami Gönczi rosz Próba-kő, merő porhányu Czigány Palla kinek lenni meg mutattatik: kivel Nemethi Mihály a' Calvinista új Vallást a' Római Sz: Régiségnek vén szakálával öszíteni akarván, kopasz Vallását nyilvánban kijelenti." — Világos ezen czimből, hogy Nemethi Mihály Igazság Próbaköve cz. munkájának már 1669. elején meg kellett jelenni, holott most előttünk ez a könyv csak a kolozsvári 1672-diki (2-dik) kiadásban isméretes, első kiadásából, valamint az ellene irt „kassai új próbakő“-ből tudtomra egyetlen egy példány sem maradván fön.

Nemethi Mihály általunk könyvszetileg leirt munkája, a nyomdai kiállításból ítélve, kétségtelenül S. Patakon volt nyomtatva.

Példányunkat, melynek czimlapja hiányzik, a kolozsvári ref. coll. duplumaiból cserében szereztem. Ezen kívül csak 2 teljes példányról van tudomásom, a kolozsvári ref. coll. és a m. nemz. Muzeumban (Jankovicstól).

248.

Kolozsvár. 1670.

Czeglédi István. Az Ur frigy szekrénye előtt. Dagon Le-dülése. Az az, Gorup Ferencz, Györi Nagy Prepost Miserül irt könyvecskéjének, olly megsemmisítése; Ugy hogy: még a' több mostani Romai Catholicusok-is, gondolkodora vehetik e' könyben, költött Miséjeket, s' szánva tapogathatják annak megvagdalt sebeit. Mellyet-is egyfelől A' Tekéntetes s' Méltóságos nagy híru Fejedelemnek; Nemes Erdély Országá edes Attyának; Magyarország némely Réseinek Urának; Székelyek Ispánnjának; Istenes élettel meszsze Országokban tündöklő s' fénlő nagy Fejedelemnek, Tekéntetes Nagyságos s' Méltóságos Apafi Mihály Uramnak, Mint Kegyelmes Urának alázatos szível dedical, C. P. A. I. (Czeglédi Pál atyja, István). Colosvarat. Nyomtattatott Veresegyházi Szentyel Mihály által. Anno 1670. 4r. 76 lap. — Elő l: cziml, üdvözlő versek, készület, a kegyes olvasóhoz 21 sztlan levél.

A k. olvasóhoz intézett 5 levéllyel elbeszélés, melynek czime: „Az Erdélyi Méltóságos Fejedelemnek, Apafi Mihálynak A Fű Vezér, Köpöli Amhet Passa, Néhai Ersek-Uj-vár alá szállott táborában való hivattatásának. menetelinek, s' ot létének, és vissza jövetelinek rövid le-írása; melly lött, 1663. esztendőben“ az ekkor történt eseményekre nézve valódi beces forrás.

Következik e könyv második része ily külön czimmel:

A' Frigy szekrénye előtt Dagon Le-dülése. Mellyet-is más felől: A Tekéntetes, Nemzetes, és Vitézlő Farkas Fabian Uramnak; Putnok Veg-Hazanak Fű Kapitannyanak; S' az ő Felsege Németh-Tábora mellett lévő könyü Hadaknak, Fű Strása-Mesterének, s' Magyar Comisariusnak; a' Christus Reformata Ecclesiának, edgyik Nagy lelkü oszlopjának, nekem Istenes Fautor Uramnak dedicalom. En. C. P. A. I. Nyomtattatott M.DC.LXX. 4r. 212 lap. — Elő l: cziml. és ajánlás 3 sztlan levél.

Az ajánlás alatt a szerző neve C. I. (Czeglédi István).

Irva van ez a munka Gorup Ferencz miséről irt munkája ellen, melyet Czeglédi lapról lapra (1-96. l.) idéz és czáfol. Gorup ezen munkája, mely kétségtelenül nyomtatva volt, teljesen elveszett vagy lappang; én példányát sehol sem láttam, sőt irodalomtörténetünkben s könyvészeinknél sem találtam említve.

Példányunk b. Radák Istvánné hagyomány; ezen kívül van 2 duplumunk gr. Kemény József és gr. Kemény Sámuel könyvtárából. — Megvan a m. n. Muzeumban (2 péld. Széchénitől és Jankovicstól), a m. Akadémiában, 2-2 péld. a kolozsvári és debreczeni ref. collegiumban; megvan M. Vásárhelytől a Teleki, Gy. Fejérvártól a Batthiányi-könyvtárban, a kolozsvári unitár. coll., a s. pataki, sz udvarhelyi, pápai ref coll., n. kőrösi ref. lyceum, szászvárosi ref. gymnasium s több magánosok könyvtárában.

249.

Kolozsvár. 1670.

Nánási István. Szü Titka. Az az: Az ember szívének természet szerint való romlottságából, és annak követéséből származott ezer csalárdságinak ki-nyilatkoztatása és orvoslása. Mellyet, Az ő szívet Istennek tisztán, szeplötelenül készeteni, minden dolgokban igazán, csalárdság nélkül járni és idvezülni akaro keresztyén embereknek nagyob épülesekre; és az szü gonosságában meg-rothadt, de meg-gyogyulando, térendő bünösöknek Isten kegyelme által orvoslásokra, egy nevezetes Anglus Authornak erről való Discursusának, és mint egy Practicus Commentariusának (in loc. Jer. 17. v. 9.) rendi szerint, prédikatio formára rendelt és ki-adott: annak részeit punctumit, bizonyos Szent Írásbéli helyekre szabván és alkalmaztatván: sokkal, közel meg-annyival sok helyeken interpolált, ujjitgatott, világosított és öregbitet az Ur Jésus Christusnak leg méltatlanb, alkalmatlanb, együgyü szolgálja. Nánási L. István. A' Nagy-Bányai Keresztyéni Reformata sz. Gyülekezetben edgyik méltatlan lelki-tanito. Colosvarat. Ki-nyomtattatott Nagy-Bánya Nemes Királyi Városának költségével. Veres-egyházi Szentyel Mihály által. 1670. esztendőben. 4r. 767. lap. — Elő l: cziml., ajánlás (N. Bánya tanácsához), az olvasóhoz, üdv. versek, 1. 2. mut. tábla 20, végül: 3-dik mut. tábla és nyomt. hibák 7 sztlan levél.

Az előbeszédben olvassuk: „Ez fő részént Anglos Authur Daniel Dike munkája ugyan Angliai nyelven.“ — „Nem tudom pedig hogy másunnan egész predikaciot helyhez tettem volna ide, hanem a Goodvin Tamásét, ki is Anglus volt.“

Példányunkat Burján Pál ó-könyvkereskedőtől szereztem. — Megvan a m. nemz. muzeumban (Széchényitől 1. Jankovicstól 2 péld.), a m. v. Teleki-, a n. váradi püspöki könyvtárban, a kolozsvári, n. enyedi, s. pataki, pápai, debreczeni ref. coll., a zilahi és szászvárosi ref. gymn. könyvtárában, M. Szigeten Szilágyi Istvánnál és Győrött Liskay Józsefnél.